

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1079

[Total No. of Pages : 4

[6451]-651
S.Y.B.A.
ENGLISH
COMPULSORY ENGLISH
Text Book : PANORAMA

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24001)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Answer all questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Answer any six of the following in one/two sentences each : **[6]**

- i) How does Swami Vivekanand begin his welcome address in 'The Chicago Speech'?
- ii) How does Swami Vivekananda explain the cause of Variance in his speech in 'The Chicago Speech'?
- iii) What is the theme of Swami Vivekananda's speech in 'The Chicago Speech'?
- iv) Who is Ivan Dmitritch in the story 'The Lottery Ticket'?
- v) What does Ivan Dmitritch compare his relatives to in the story 'The Lottery Ticket'?
- vi) What are some things Ivan Dmitritch dreams of, if he wins the lottery ticket?
- vii) What does Framton Nuttel know about Mrs Sappleton in the story 'The Open Window'?
- viii) According to the niece, whose bodies are supposedly never recovered in the story 'The Open Window'?
- ix) What is Vera's speciality in the story 'The Open Window'?

B) Attempt any two of the following : **[14]**

- i) Describe the character of the fifteen year old based an her words, actions and the author's words about her in the story 'The Open Window'.
- ii) Auton Chekov's 'The Lottery Ticket' is a satirical comment on human thoughts and aspirations. Comment.
- iii) Why does Swami Vivekananda narrate the story of the frog in the well in 'The Chicago Speech'.

P.T.O.

Q2) A) Answer any six of the following in one/two sentences each. **[6]**

- i) Who is 'He' being referred to in the poem 'On Another's Sorrow'?
- ii) What is the speaker's reaction when he sees another person in distress in the poem 'On Another's Sorrow'?
- iii) What is the message of the poem, 'Laugh and Be Merry'?
- iv) Why does the Bubble have contempt for the rock in the poem, 'The Rock and the Bubble'?
- v) Which bird's sorrow is being referred to in the poem 'On Another's Sorrow'?
- vi) According to the poem, 'Laugh and Be Merry' What has God made?
- vii) What qualities of the rock are described in the poem, 'The Rock and the Bubble'?
- viii) In what ways can the world be a better place as described in the poem, 'Laugh and Be Merry'?
- ix) Who claims to have a 'Crown of light' in the poem 'The Rock and the Bubble'?

B) Answer any two of the following. **[14]**

- i) What is the central idea of the poem 'Laugh and Be Merry'?
- ii) What advice do the birds give their little ones at the end of the poem. 'The Rock and the Bubble'? Why?
- iii) How does the poem, 'On Another's Sorrow' evoke emotions of Sorrow?

Q3) A) Add Question tags to the following. (Any four) **[4]**

- i) Let's go to the gym.
- ii) Nobody knows the truth
- iii) Ronak is leaving today.
- iv) The weather is pleasant.
- v) The book has not been published.
- vi) Vimla sells wooden toys.

B) Identify the following sentence as simple, compound or complex.
(Any three) [3]

- i) Vijay is leaving for Mumbai today.
- ii) Let me know if you are interested in my offer.
- iii) The house needs to be painted
- iv) The doesn't like apples but she prefers bananas
- v) The woman put the bag down because it was heavy.

C) Change the degree, without changing the meaning in the following sentences: (Any three) [3]

- i) Very few metals are as costly as gold.
(Change into superlative degree)
- ii) No other subject is as difficult as mathematics.
(Change into superlative degree)
- iii) Indore is the cleanest city in India.
(Change into comparative degree)
- iv) Malasca is the oldest town in Malaysia.
(Change into comparative degree)
- v) This knife is not as sharp as the other.
(Change into comparative degree)

Q4) A) Specify whether the underlined collocation is correct or incorrect.
(Any four) [4]

- i) Its too hot. I must have a fast shower.
- ii) My aim was to go back to college and take a degree.
- iii) The weather forecast predicts of heavy showers next month.
- iv) After cycling through the rain, I arrived soaking wet.
- v) The prisoner had Committed the crime yesterday.
- vi) He had lost his belief on God.

B) Fill in the blanks with the correct phrasal verbs. (Any three) [3]

- i) Suhas has _____ with a wonderful idea for the picnic.
(Come into, Come up, Come by)
- ii) Radhika was not feeling hungry and _____ the food on her plate.
(Picked at, picked on, picked up)
- iii) The student found it difficult to _____ after being away for a month.
(Catch up, Catch on, Catch at)
- iv) I _____ regularly to keep myself fit.
(Work over, Work off, Work out)
- v) Due to the heavy rains, they had to _____ their trip.
(Call in, Call on, Call off)

C) Complete the sentence with an appropriate word chosen from these in the brackets. (Any three) [3]

- i) Seema received many _____ on her new dress.
(Compliments/Complements)
- ii) The team will _____ down for a nap.
(lie/lay)
- iii) The college has huge _____.
(premise/premises)
- iv) We have placed orders for office furniture and _____.
(Stationary/Stationery)
- v) The priest bowed down before the _____.
(altar/alter)

Q5) Answer any two of the following questions in brief. [10]

- i) What are soft skills? Why is time management an important soft skill in the present times?
- ii) Problem-solving skills are important for professional success. Explain.
- iii) What are various steps involved in problem solving?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1080

[Total No. of Pages : 1

[6451]-652

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL - 2 : नवमाध्यमे आणि समाज माध्यमांसाठी मराठी
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24011)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) जीवन व्यवहारातील नवमाध्यमांचे व समाजमाध्यमांचे महत्त्व विशद करा.

[10]

किंवा

नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.2) नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमे हाताळताना कशी दक्षता घ्यावी? सोदाहरण स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांच्या वापरातील फायदे व तोटे कोणते आहेत? यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा.

[5]

अ) ब्लॉग

ब) ट्विटर

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1081

[Total No. of Pages : 1

[6451]-653

S.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

MIL-2 : हिंदी भाषा शिक्षण

संपा. प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24012)

समय : 2 घंटे/

/पूर्णांक : 25

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) मिश्र वाक्य की परिभाषा देकर उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए।
- ब) क्रिया विशेषण उपवाक्य के प्रकारों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- क) संयुक्त वाक्य की परिभाषा देकर उसके स्वरूप का विवेचन कीजिए।
- ड) हिंदी में प्रयुक्त प्रमुख विरामचिह्नों का सोदाहरण परिचय दीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'नीरज' की कविताओं में व्यक्त प्रेम भावना पर संक्षेप में प्रकाश डालिए।
- ब) 'खिलते हैं गुल यहाँ, खिलके बिखरने को' कविता का उद्देश्य लिखिए।
- क) 'लिखे जो खत तुझे, वो तेरी याद में' कविता का संदेश लिखिए।
- ड) 'स्वप्न झड़े फूल से, मीत चुभे शूल से' कविता का भावार्थ लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

[5]

- अ) साधारण वाक्य के स्वरूप को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ब) कवि नीरज का व्यक्तिगत परिचय दीजिए।

SEAT No. :

PD1082

[Total No. of Pages : 3

[6451]-654

S.Y.B.A.

URDU

MIL-2 : Urdu-Making Sentences & Grammar

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester -IV) (24013)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
 بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر ۱۔ ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ)

[5]

- (1) جملے کی تعریف بیان کیجئے۔
- (2) بادشاہ یا حکومت کی جانب سے ملنے والے اعزازی نام کو کیا کہتے ہیں؟
- (3) ضمیر کی کتنی قسمیں ہیں؟
- (4) صفت کسے کہتے ہیں؟
- (5) مفعول کسے کہتے ہیں؟
- (6) مرکب جملہ کسے کہتے ہیں؟
- (7) اردو ادب میں ترجمہ کی روایت کہاں سے آئی ہے؟

سوال نمبر ۲۔ مناسب متبادل چن کی خانہ پری کیجئے۔ [5]

- (1) وہ فعل جس کا اثر فاعل سے گذر کر مفعول تک پہنچے۔۔۔۔۔ کہلاتا ہے۔
(فعل لازم، فعل متعدی، فعل ناقص)
- (2) وہ جس لفظ سے کسی کام کا کرنا یا ہونا ظاہر ہوتا ہے وہ۔۔۔۔۔ کہلاتا ہے۔
(فعل، فاعل، اسم)

P.T.O.

(3) وہ لفظ جو اسم کی بجائے استعمال ہوتے ہیں اسے ----- کہتے ہیں۔

(فعل، صفت، ضمیر)

(4) کام کرنے والے کو ----- کہتے ہیں۔

(فعل، فاعل، مفعول)

(5) جو ضمیر دور کے لئے استعمال ہو ----- کہلاتی ہے۔

(اشارہ قریب، اشارہ بعید، ضمیر تنکیر)

[5] سوال نمبر ۳۔ (الف) صحیح یا غلط پہنچانے۔

(1) لفظی ترجمہ میں مترجم عبارت کا ترجمہ لفظ بہ لفظ کرتا ہے۔

(2) بادشاہ یا سرکار کی جانب سے جو اعزازی نام دیا جاتا ہے اسے ”خطاب“ کہتے ہیں۔

(3) مفرد جملہ میں جملے کو جوڑنے کے لئے حرف عطف کا استعمال ہوتا ہے۔

(4) چاقو، تلوار، قلم وغیرہ اسم آلہ کی قسمیں ہیں۔

(5) ”یہ کتاب میری ہے“۔ یہ جملہ ضمیر اشارہ بعید کی مثال ہے۔

[3] (ب) مندرجہ ذیل میں سے کوئی تین جملوں کی قسم پہچانئے۔

(1) معلم درس دے رہا تھا اور بچے سن رہے تھے۔

(2) رضیہ فلم دیکھ رہی ہے۔

(3) میں کل دہلی جا رہا تھا مگر جانہ سکا۔

(4) شام ہوتے ہی پرندے اپنے گھونسلے میں چلے گئے۔

(5) رحیمہ کل آئی تھی اور آج چلی گئی۔

[3] سوال نمبر ۲۔ الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی تین کی تعریف مع مثال کیجئے۔

(1) جملہ

(2) فعل

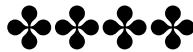
(3) اسم

(4) صفت نسبتی

(5) ضمیر موصولہ

[4] ب) مندرجہ ذیل جملوں کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔

- 1) India is a democratic Country.
- 2) Allama Iqbal was a great poet and philosopher of his era.
- 3) Maulana Abul Klam Azad is the first Education Minister of independent India.
- 4) Alexander dreamed of conquering the whole world.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1083

[Total No. of Pages : 1

[6451]-655

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B(3) S-1 : मध्ययुगीन मराठी साहित्य: निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य

पाठ्यपुस्तक: निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24021)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) पुढील पाच प्रश्नांपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) कवी मुक्तेश्वर यांच्या 'नगर रक्षावयाकारणें' या काव्याचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ब) धळवे आणि महदंबा यावर टीप लिहा.
- क) संत वाङ्मयातील अभंग या वाङ्मय प्रकाराच्या आकृतिबंधाचा परिचय द्या.
- ड) लावणी या काव्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पत्रलेखनातून त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे कोणते विशेष प्रत्ययाला येतात ?

प्र.2) पुढील तीन प्रश्नांपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) 'पोवाडा' गद्य वाङ्मय प्रकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) महानुभाव वाङ्मयामागील प्रेरणा स्पष्ट करा.
- क) बखर वाङ्मयाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) पुढील तीन प्रश्नांपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) लोकशाहीर राम जोशी यांच्या 'सुंदरा मनामध्ये भरली' या लावणीचा आढावा घ्या.
- ब) 'विवेक सिंधु' मध्ये मराठीचे आलेले वर्णन स्पष्ट करा.
- क) 'सुंदरा मनामधी भरली' या लावणीत स्त्री सौंदर्याचे वर्णन कसे केले आहे. ते लिहा.

प्र.4) पुढील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) 'एक गड घेतला परंतु एक गड गेला' या सभासदाच्या बखरीतील प्रसंगांचे चित्रण करा.
- ब) संत निवृत्तीनाथांनी सांगितलेला भक्तीचा महिमा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1084

[Total No. of Pages :2

[6451]-657

S.Y.B.A.

URDU

DSE-1B : History of Urdu Literature (Poetry)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ 1900 سے لیکر 1999 تک اردو شاعری کے مختلف رجحانات پر روشنی ڈالیے۔

یا

غزل کی مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۲۔ اصغر گونڈوی حیات اور شخصیت پر اظہار خیال کیجئے۔

یا

اصغر گونڈوی کی کسی دو تصانیف پر تفصیلی گفتگو کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۳۔ امجد حیدر آبادی کی رباعی گوئی پر تنقید و تبصرہ کیجئے۔

یا

امجد حیدر آبادی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔

[15] سوال نمبر ۴۔ ناصر کاظمی کی حیات اور کارناموں پر روشنی ڈالیے۔

یا

ناصر کاظمی کی شاعری کا اجمالی جائزہ پیش کیجئے۔

P.T.O.

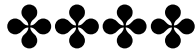
سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔

(۱) حیات امجد حیدر آبادی

(۲) فن رباعی

(۳) غزل کی تعریف اور تکنیک

(۴) آزادی کے بعد اردو غزل

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1085

[Total No. of Pages : 2

[6451]-658

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE - 1B (S-1) : साहित्य के भेद

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24091)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर प्रश्न के अंक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- i) महाकाव्य के लक्षण बताइए।
- ii) खंडकाव्य का परिचय दीजिए।
- iii) महाकाव्य और खंडकाव्य में अंतर स्पष्ट कीजिए।
- iv) मुक्तक काव्य के प्रमुख लक्षण बताइए।
- v) गीतिकाव्य की परिभाषा देते हुए उसकी विशेषताएँ लिखिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[21]

- i) उपन्यास के तत्त्वों का परिचय दीजिए।
- ii) कहानी की परिभाषा देकर उसके तत्त्वों पर प्रकाश डालिए।
- iii) निबंध के तत्त्वों को स्पष्ट कीजिए।
- iv) उपन्यास और कहानी में अंतर स्पष्ट कीजिए।
- v) उपन्यास की परिभाषा देकर उसके स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1086

[Total No. of Pages : 3

[6451]-659

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE - 1B : Kavyashastram and Kautiliya Arthashastram

(काव्यशास्त्रम् आणि कौटिलीय अर्थशास्त्रम्)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24111)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions : All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

Q1) अ) संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (केवळ एक प्रश्न)

[5]

Explain with reference to context. (Any one)

i) व्यक्तेरूपाधिषु संकेतो गृह्यते । न व्यक्तौ आनन्त्यव्यभिचारदोषापातात् ।

ii) स्वभूमिः पत्त्यश्चरथद्विपानामिष्टा युद्धे निवेशे च ।

ब) अलंकाराचे उदाहरणासहित लक्षण स्पष्ट करा. (केवळ एक प्रश्न)

[5]

Explain figure of speech with its definition and example. (Any one)

i) दृष्टान्त (Dr̥ṣṭānta)

ii) अतिशयोक्ति (Atiśayokti)

क) वृत्ताचे उदाहरणासहित लक्षण स्पष्ट करा. (केवळ एक प्रश्न)

[5]

Explain metre with its definition and example. (Any one)

i) भुजङ्गप्रयात (Bhujāṅgaprayāta)

ii) पृथ्वी (Pr̥thvi)

P.T.O.

Q2) अ) संस्कृतभाषायां उत्तराणि लिखत । (पञ्चप्रश्नानि) [10]

- i) अर्थस्य प्रकारत्रयं कथय ।
- ii) वाक्यबोधस्य कारणत्रयं कथय ।
- iii) मात गृहोपरकरणमद्य खलु नास्तीति कथितं त्वया इत्यत्र कः व्यङ्ग्यार्थः ?
- iv) रूढ्याश्रितलक्षणायाः उदाहरणं लिखत ।
- v) काकुः नाम किम् ?
- vi) सारोपासाध्यवसानयोः मध्ये का लक्षणा कार्यकारणाधारिता ?

ब) खालील जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच) [5]

Match the following. (any five)

अ (A)	ब (B)
i) अन्विताभिदानवाद	प्रत्यावापः
ii) पत्तिबाहुल्यम्	आवापः
iii) प्रयोजनवतीलक्षणा	प्राभाकरमीमांसकाः
iv) अभिहितान्वयवादः	गङ्गायां घोषः
v) दण्डबाहुल्यम्	कर्मणि कुशलः
vi) रूढिलक्षणा	भाट्टमीमांसकाः

Q3) अ) i) आर्थी व्यञ्जनेच्या निर्मितीची कारणे सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

Explain with example the factors that help in generation of Arthi Vyajaña

किंवा/OR

ii) संकेतित अर्थाचे ग्रहण कोणत्या उपाधीवर केले जाते ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

Explain with example the *upādhi-s*, factors wherein the *sanketita* (denotated) meaning is understood.

ब) टीपा लिहा. (कोणतीही एक) [8]

Write short note. (any one)

- i) अन्विताभिधानवाद
(Anvitābhidhāna-vāda)
- ii) संकेतितार्थः
(Denotated Meaning)

Q4) अ) युद्धात पायदळ घोडदळ, हत्ती दल आणि रथ दलासाठी कोणते योग्य रणांगण आहे ते सविस्तरपणे सांगा. [12]

Explain in detail as to which is the suitable battle-ground for infantry, cavalry, elephant force and chariot force in war.

किंवा/OR

पदाती, घोडदल, हत्तीदल आणि रथदल यांचे युद्धातील कार्ये स्पष्ट करा.

Explain the functions of infantry, cavalry, elephant force and chariot force in war.

ब) टीपा लिहा. (कोणतीही एक) [8]

Write short note. (any one)

i) सैन्याची कूच

The expedition of army

ii) सैन्याच्या छावणीची रचना

The arrangement of Army camp

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1088

[6451]-660

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in the 20 words each. (Any 8)

[16]

- a) Define oligopoly.
- b) What is mean by Market?
- c) Define Monopoly.
- d) What does it mean by Fixed Cost?
- e) What does it mean by Average Revenue?
- f) Define Rent.
- g) Define welfare economics.
- h) What is mean by selling cost?
- i) Define wage.
- j) What does it mean by innovation?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in the 50 words each. (any 4)

[16]

- a) State the concept of Duopoly.
- b) Explain the concept of product difference.
- c) Explain the concept of variable and total cost.
- d) Explain the characteristics of Oligopoly.
- e) Explain the concept of Accounting Cost.
- f) Explain the concept of Quasi Rent.

Q3) Answer the following questions in 100 words. (Any 3)

[18]

- a) Why is long-run Average cost curve 'U' shaped?
- b) Explain the characteristics of perfect competition.
- c) Explain the modern theory of Rent.
- d) Explain the concept of opportunity cost.

Q4) Answer the following questions in the 200 words. (any 2)

[20]

- a) Explain the classification of market structure.
- b) Explain the Innovation theory of profit.
- c) State the Pigouian thought on welfare economics.

Total No. of Questions : 4]

PD1088

[6451]-660

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) अल्पविक्रेताधिकाराची व्याख्या द्या.
- ब) बाजार म्हणजे काय?
- क) मत्तेदारीची व्याख्या द्या.
- ड) स्थिर खर्च म्हणजे काय?
- इ) सरासरी प्राप्ती म्हणजे काय?
- फ) खंडाची व्याख्या द्या.
- य) कल्याणकारी अर्थशास्त्राची व्याख्या द्या.
- र) विक्री खर्च म्हणजे काय?
- ल) वेतनाची व्याख्या द्या.
- व) नवप्रवर्तन म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) द्विविक्रेताधिकार ही संकल्पना सांगा.
- ब) वस्तुभेद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) बदलता खर्च आणि एकुण खर्च ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) अल्पविक्रेताधिकाराचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) लेखांकन खर्च ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) आभासी खंड ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) दिर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र 'U' आकाराचा का असतो?
- ब) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) खंडाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) संधी त्याग खर्च ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) बाजार संरचनेचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ब) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) पिगुचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र विषयी विचार सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1087

[6451]-661

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

**DSE-1B: Western Political Thoughts
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24161)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words)

[16]

- a) State the Hegel's thought on War.
- b) Who wrote communist Manifesto?
- c) State the eligibility of voter as suggested by J.S. Mill.
- d) Give the two demerits of State of Nature Rousseau's.
- e) Define class-struggle in Marxism.
- f) Who wrote the book 'The Emile'?
- g) State the two types of freedom suggested by J.S. Mill.
- h) Name the two book of Hegel.
- i) What is meant by surplus value?
- j) Give the two demerits of social contract theory of Rousseau.

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions (50 words)

[16]

- a) Hegel's concept of rights and liberty.
- b) Rousseau's views on human nature.
- c) Write the functions of the state as told by J.S. Mill.
- d) Hegel's contribution of Political thought.
- e) Rousseau's state of Nature.
- f) Marxian concept of class struggle.

Q3) Attempt any three questions (100 words)

[18]

- a) Explain Hegel's view on state.
- b) Discuss J.S. Mill's thought on liberty.
- c) Explain Hegel's views on Idealism.
- d) Rousseau's views on Universalism.

Q4) Attempt any two questions (200 word)

[20]

- a) Critically examine the Marxian theory of Historical materialism.
- b) Explain Rousseau's idea of social contract theory.
- c) Explain J.S. Mill's concept of Representative Government.

Total No. of Questions : 4]

PD1087

[6451]-661

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-1B: Western Political Thoughts

(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दांत)

[16]

- अ) हेगेलचे युद्ध विषयक मत सांगा.
- ब) 'कम्युनिस्ट मॅनिफेस्टो' चे लेखक कोण आहेत?
- क) जे.एस. मिलने सुचविलेले मतदारांच्या पात्रतेचे दोन निकष सांगा.
- ड) रूसोच्या निसर्गवस्थेचे दोन दोष सांगा.
- इ) मार्क्सवादातील वर्ग कलहाची व्याख्या करा.
- फ) 'दि एमिल' हा ग्रंथ कोणी लिहला?
- य) मिलने सुचविलेले स्वातंत्र्यांचे दोन प्रकार सांगा.
- र) हेगलच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नावे लिहा?
- ल) अतिरिक्त मुल्य म्हणजे काय?
- व) रूसोच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे दोन दोष सांगा.

प्र.2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) हेगेलचे अधिकार आणि स्वातंत्र्य संकल्पना.
- ब) रूसोचे मानवी स्वभाव विषयक विचार.
- क) जे.एस. मिलने सांगितलेली राज्याची कार्ये.
- ड) हेगेलचे राजकीय विचारातील योगदान.
- इ) रूसोची निर्संगावस्था.
- फ) मार्क्सची वर्ग संघर्ष संकल्पना.

प्र.3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) हेगेलचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
- ब) जे.एस. मिलच्या स्वातंत्र्यविषयीक विचारांची चर्चा करा.
- क) हेगेलचे आदर्शवाद विषयक विचार लिहा.
- ड) रूसोचे सार्वभौमत्व विषयक विचार लिहा.

प्र.4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिक वादाचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- ब) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) जे.एस. मिलचे प्रातिनिधिक शासनासंबंधी विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1089

[6451]-662

S.Y. B.A.

HISTORY

**DSE - 1B(3) S1 : Medieval India : Mughal Period
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24171)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All Questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (Any one) [15]

a) Write in detail the literary sources of Mughal Historiography.

OR

b) Discuss in detail the Deccan Policy of Aurangzeb.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (Any one) [15]

a) Write detail information about judicial system during Mughal period.

OR

b) Write a detailed account of agriculture and land revenue system during Mughal period.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (Any two) [20]

a) Write about the conflict between Humayun and Shershah.

b) Review the Mansabdari system created by emperor Akbar.

c) Write information about the military system during Mughal period.

d) Give information about social life during Mughal period.

Q4) Short notes (Any Four) [20]

a) Humayun - nama

b) Battle of Chanderi

c) Din - I - Ilahi

d) Battle of Haldighati

e) Sadr - us - sudur

f) Sufism

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1089

[6451]-662

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 1B(3) S1 : Medieval India : Mughal Period
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) मोगलकालीन इतिहासलेखनाची वाङ्मयीन साधने सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) औरंगजेबाच्या दख्खन धोरणाची सविस्तरपणे चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) [15]

- अ) मुघलकालीन न्यायव्यवस्थेची सविस्तरपणे माहिती द्या.
किंवा
ब) मुघलकालीन कृषी आणि जमीन महसुल व्यवस्था विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) हुमायून आणि शेरशहा यांच्यातील संघर्षाची माहिती लिहा.
ब) सम्राट अकबराने निर्माण केलेल्या मनसबदारी व्यवस्थेचा आढावा घ्या.
क) मुघलकालीन लष्करी व्यवस्था स्पष्ट करा.
ड) मुघलकालीन समाजजीवनाची माहिती द्या.

प्र.4) टीप लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) हुमायूनामा
ब) चंदेरीची लढाई
क) दिन - ए - इलाही
ड) हळदीघाटची लढाई
इ) सद्र - उस - सुदूर
फ) सुफीवाद

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1090

[6451]-663

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE-1B - GG 210 B : Geography of Maharashtra - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and figures wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils are allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (any eight) **[16]**

- a) Write any two Economical problems of farmers in Maharashtra.
- b) What is Token method?
- c) Write the name of any two varieties of grapes.
- d) Which are the most populous cities in Maharashtra?
- e) What is Population Gender composition?
- f) What is Literacy?
- g) What is Poverty line?
- h) Under the leadership of whom Hiware Bazar village achieved it's development?
- i) What is tourism?
- j) State any two advantages of agrotourism.

P.T.O.

Q2) Write the answer of the following questions about 50 words each. (any three)[18]

- a) Major wheat producing regions of Maharashtra.
- b) Migration in Maharashtra.
- c) Women's participation in Economic activities in Maharashtra.
- d) Objectives of Maharashtra State Tourism Development Corporation.

Q3) Write the answer of the questions about 100 words each. (any two) [16]

- a) Write information about the contribution of agriculture in the economy of Maharashtra.
- b) Explain the potential of Nagpur city in Maharashtra.
- c) State the schemes implemented for development of rural women and child-welfare of Maharashtra.
- d) State the activities of Maharashtra State Tourism Development Corporation.

Q4) Write the answer of the questions about 300 words each. (any one) [20]

- a) State the schemes implemented by the Government of Maharashtra for the development of tribe.
- b) Explain the challenges facing agrotourism in Maharashtra and the advantages and disadvantages of agrotourism.

Total No. of Questions : 4]

PD1090

[6451]-663

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1B - GG 210 B : Geography of Maharashtra - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या कोणत्याही दोन आर्थिक समस्या लिहा.
- ब) 'टोकन पध्दती' म्हणजे काय?
- क) द्राक्षाच्या कोणत्याही दोन जातींची नावे लिहा.
- ड) महाराष्ट्रातील सर्वाधिक लोकसंख्येची तीन शहरे कोणती?
- इ) लोकसंख्या लिंगरचना म्हणजे काय?
- फ) साक्षरता म्हणजे काय?
- य) दारिद्र्यरेषा म्हणजे काय?
- र) हिवरेबाजार गावाने कोणाच्या नेतृत्वाखाली आपला विकास साध्य केला?
- ल) पर्यटन म्हणजे काय?
- व) कृषी पर्यटनाचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) महाराष्ट्रातील प्रमुख गव्हू उत्पादक प्रदेश.
- ब) महाराष्ट्रातील स्थलांतर.
- क) महाराष्ट्रातील स्त्रियांचा आर्थिक क्रियेतील सहभाग.
- ड) महाराष्ट्र राज्य पर्यटन विकास महामंडळाची उद्दिष्टे.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेतील शेतीच्या योगदानाबद्दल माहिती लिहा.
- ब) महाराष्ट्रातील नागपूर शहराची क्षमता स्पष्ट करा.
- क) महाराष्ट्राच्या ग्रामीण महिला व बालकल्याण विकासासाठी राबविलेल्या योजना सांगा.
- ड) महाराष्ट्र राज्य पर्यटन विकास महामंडळाचे उपक्रम सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) महाराष्ट्र शासनाने आदिवासींच्या विकासासाठी राबविलेल्या योजना सांगा.
- ब) महाराष्ट्रातील कृषी पर्यटनासमोरील आव्हाने व कृषी पर्यटनाचे फायदे – तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1091

[6451]-664

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE - 1B: Psychology of Abnormal Behaviour - II (DSE - B1)
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (24221)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any four)

[20]

- a) State the nature of Schizophrenia disorder.
- b) State the nature of Schizophreniform disorder.
- c) Describe the nature of histrionic personality disorder.
- d) Explain the symptoms of sleep wake disorder.
- e) What is narcolepsy?
- f) State the nature of communication disorder.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any two)

[20]

- a) Explain the types of Delusional disorder.
- b) Explain the characteristics of avoidant and dependent personality disorder.
- c) Illustrate the eating disorder.
- d) Explain the nature and symptoms of autism disorder.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any one)

[20]

- a) Discuss in details the odd/Eccentric personality disorder.
- b) Describe the nature and types of Learning disorder.

Q4) Write short notes (any two):

[10]

- a) Catatonic type schizophrenia.
- b) Disorganized type schizophrenia.
- c) Alcohol and health.
- d) Alcohol withdrawal.

Total No. of Questions : 4]

PD1091

[6451]-664

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**DSE - 1B: Psychology of Abnormal Behaviour - II (DSE - B1)
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (24221)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) छिन्नमनस्कता विकृतीचे स्वरूप सांगा.
- ब) छिन्नमनस्कता सदृश विकृतीचे स्वरूप सांगा.
- क) नाटकी व्यक्तीमत्व विकृतीचे स्वरूप वर्णन करा.
- ड) निद्रासंचार विकृतीची लक्षणे स्पष्ट करा.
- इ) अतिनिद्रासक्ती म्हणजे काय?
- फ) संप्रेषण विकृतीचे स्वरूप सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विभ्रम विकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) वर्जनशिल आणि अवलंबी व्यक्तीमत्व विकृतीची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) अन्नसेवन संबंधी विकृती सोदाहरणसह स्पष्ट करा.
- ड) स्वमग्नता विकृतीचे स्वरूप आणि लक्षणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) तऱ्हेवाईक/विक्षीप्त व्यक्तीमत्व विकृतीची (क्लस्टर –1) सविस्तर चर्चा करा.
- ब) अध्ययन विकृतीचे स्वरूप आणि प्रकारांचे वर्णन करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) ताणअवरूद्ध छिन्नमनस्कता
- ब) विसंघटीत छिन्नमनस्कता
- क) मद्यपान आणि आरोग्य
- ड) मद्यपान अपपेशन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1092

[Total No. of Pages : 4

[6451]-665

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1B S-1: India's Internal Security - II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24271)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any three) **[3×5=15]**

- a) What will happen after Article 370 is deleted or repealed?
- b) Explain the Changing Nature of Naxalist movements.
- c) Explain the Meaning and Concept of Terrorism.
- d) What are the types of Cyber Crime?
- e) What is Kashmir Problem?

Q2) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) **[1×15=15]**

- a) Explain in detail the Preventive Measures of Terrorism.
- b) What are the Basic Instruments of Cyber Crime?

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[2×10=20]**

- a) Explain in detail the Historical background of Jammu and Kashmir Problem.
- b) Describe in brief the Naxalite movement in Maharashtra and state the measures taken by government.
- c) Explain in detail the types of Terrorism.
- d) What are the Provisions against Cyber Crimes?

Q4) Write short notes (any Four)

[4×5=20]

- a) Geo-strategic importance of Jammu and Kashmir.
- b) Military Causes of Naxalism.
- c) Counter Terrorism.
- d) Cyber Crime.
- e) Causes of Terrorism.
- f) Mobile Banking Security.

Total No. of Questions : 4]

PD1092

[6451]-665

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1B S-1: India's Internal Security - II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[3×5=15]

- अ) कलम 370 हटवल्यानंतर किंवा रद्द झाल्यानंतर काय बदल होतील?
- ब) नक्षलवादी चळवळीचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) दहशतवादाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) सायबर गुन्ह्यांचे प्रकार कोणते?
- इ) काश्मीर समस्या काय आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक)

[1×15=15]

- अ) दहशतवाद विरुद्ध प्रतिबंधात्मक उपाय सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सायबर गुन्ह्यांची मुलभूत साधने कोणती?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[2×10=20]

- अ) जम्मू आणि काश्मीर समस्येची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील नक्षलवादी चळवळ थोडक्यात सांगून सरकारने केलेल्या उपाययोजना सांगा.
- क) दहशतवादाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) सायबर गुन्हांच्या विरोधातील तरतुदी कोणत्या?

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[4×5=20]

- अ) जम्मू आणि काश्मीरचे भू – सामरिक महत्त्व
- ब) नक्षलवादाची लष्करी कारणे
- क) प्रतिदहशतवाद
- ड) सायबर गुन्हे
- इ) दहशतवादाची कारणे
- फ) मोबाईल बँकिंग सुरक्षा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1093

[Total No. of Pages : 2

[6451]-667

S.Y.B.A.

ENGLISH

**DSE - 1B : Appreciating Drama (Old Special Paper - I)
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24331)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three questions of the following (3 out of 5) [15]

- a) Comment on the mythological story behind 'The Five and the Rain' in brief.
- b) Explain the significance of the 'prologue' in 'The Fire and the Rain'.
- c) Discuss the relationship between Nittilai and Aravasu.
- d) To whom does the king select for the fire sacrifice to end the long drought? Why?
- e) What does Nittilai symbolize in the play 'The Fire & the Rain'?

Q2) Answer any three questions of the following (3 out of 5) [15]

- a) Why is Arvasu worried to meet elders of Nittilai's tribe?
- b) How does the fire sacrifice symbolize power in the play 'The Fire and the Rain'?
- c) Discuss the importance of 'epilogue' in 'The Five & the Rain'.
- d) What did Yavakari tell Vishakha under the banyan tree?
- e) What message the actor - manager conveys to Parvasu 'the chief priest'?

P.T.O.

Q3) Answer any one question of the following (1 out of 2) **[10]**

- a) Critically examine the role of Bluntschli in the play ‘Arms and the Man’?
- b) How does G.B. Shaw treat themes of war and marriage humorously in the play “Arms and the Man”?

Q4) Answer any one question of the following (1 out of 2) **[10]**

- a) Discuss “Arms and the Man” as an anti-romantic comedy.
- b) Comment on the character of Louka, the maid servant in “Arms and the Man”.

Q5) Answer any four of the following (4 out of 6) **[20]**

- a) Why does Raibhya want to kill Yavakri?
- b) Why does the king select paravasu as the chief priest for the fire sacrifice?
- c) Why does the king insist to undergo the fire sacrifice?
- d) Explain the significance of Aravasu - Nittilai marriage.
- e) What are the two questions Nittilai wants to ask to Yavakri?
- f) Draw a character sketch of Arvasu.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1094

[6451]-668

[Total No. of Pages : 3

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE - 1B - MS - 3 : Problem Course Based on MG-4 and AMG-4
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24341)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following :

[10]

- a) If $u = \cos t \vec{i} + \sin t \vec{j} + e^{-t} \vec{k}$. Find $\frac{d\vec{u}}{dt}$ when $t = 0$.
- b) Find the gradient vector field of the function $f(x, y) = e^{-xy}$.
- c) Obtain the Parametric representation for the elliptic paraboloid $x = 5y^2 + 2z^2 + 10$.
- d) Find the $\text{curl } \vec{F}$ if $\vec{F} = x^2 \vec{i} + y \vec{j} + z \vec{k}$.
- e) If $f : V \rightarrow W$ is linear, define the $\ker f$ and the image of f .
- f) Is $x = 1, y = -1$ a solution of the following system of equations.
 $x + 2y = -2, x - y = 2$.
- g) Show that $\{1, \sqrt{3}\}$ is linearly independent in $\mathbb{R}$ over $\mathbb{Q}$.

P.T.O.

Q2) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Find $\hat{T}$ and $\hat{N}$ for the plane curve $\vec{r}(t) = a \cos t \vec{i} + a \sin t \vec{j}$ of a circle of radius a .
- b) Find the arc length along the curve $\vec{r}(t) = 2 \cos t \vec{i} + 2 \sin t \vec{j} + \sqrt{5} t \vec{k}$ from $t = 0$ to $t = \pi$.

- c) Using Greens theorem area formula find the area of the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$.

- d) Solve

$$2x_1 - 3x_2 = -2$$

$$2x_1 + x_2 = 1$$

$$3x_1 + 2x_2 = 1$$

by using Gauss-Jordan elimination.

- e) Find the rank and nullity of the matrix A given by

$$\begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 & 3 & -1 \\ 0 & 6 & -1 & 1 & -7 \\ 0 & 0 & 3 & 8 & -4 \end{pmatrix}$$

- f) Show that the set $\{(1, 2, 6), (3, 4, 1), (4, 3, 1)\}$ is a basis for $\mathbb{R}^3$.

Q3) Attempt any Four of the following :

[20]

- a) Solve the initial value problem $\vec{r}(t)$ where $\frac{d}{dt} \vec{r}(t) = -t \vec{i} - t \vec{j} - t \vec{k}$ with initial condition $\vec{r}(0) = \vec{i} + 2 \vec{j} + 3 \vec{k}$.

- b) Find the point on the curve $\vec{r}(t) = 5 \sin t \vec{i} + 5 \cos t \vec{j} + 12 t \vec{k}$ at a distance 26π units along the curve from the point $(0, 5, 0)$ in the direction of increasing arc length.

- c) Evaluate $\int_C f(x, y, z) ds$ where $f(x, y, z) = x - 3y^2 + z$ over the line segment C joining the origin to the point $(1, 1, 1)$.

- d) Prove that the intersection of two subspaces of a vector space V is also a subspace of V .
- e) Find basis and dimension of subspace

$$W = \{(x, y, z) \in \mathbb{R}^3 \mid z = x - y, y = 2x + 3z\} \text{ of } \mathbb{R}^3.$$

- f) Show that the linear transformation $T : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ defined by

$$T(x, y, z) = (3x, x - y, 2x + y + z) \text{ is invertible.}$$

Q4) Attempt any Two of the following :

[20]

- a) Find the flux of $\vec{F} = yz\vec{i} + z^2\vec{k}$ outward through the surface S cut from the cylinder $y^2 + z^2 = 1, z \geq 0$ by the planes $x = 0$ and $x = 1$.
- b) Evaluate $\iint_S y d\rho$ where S is the portion of the cylinder $x^2 + y^2 = 3$ that lies between $z = 0$ and $z = 6$.
- c) Prove that the set $\mathbb{R}^2$ of all ordered pairs of real numbers is a vector space over $\mathbb{R}$.
- d) Determine the value of k so that the following system in unknown x, y, z has
- a unique solution
 - no solution
 - an infinite number of solutions

$$kx + y + z = 1$$

$$x + ky + z = 1$$

$$x + y + kz = 1$$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1095

[6451]-669

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 1B : Development of Sociology in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24371)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on (Any three)

[15]

- a) Colonial background
- b) Nationalism
- c) Sanskritization
- d) Indology
- e) Sub-castes

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any 3):

[15]

- a) Explain the contributions of British officers in the development of Indian sociology.
- b) Write the thoughts of Dr. G.S. Ghurye on origin of caste system.
- c) Explain the concept of Dominant caste.
- d) Explain caste and occupation in India.
- e) Discuss Dialectical perspective.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any 2)

[20]

- a) Explain Dr. B.R. Ambedkar's thoughts on untouchability in India.
- b) Discuss the features of caste system as given by Dr. G.S. Ghurye.
- c) Explain the growth of sociology in Indian universities.
- d) Explain how A.R. Desai studied Indian nationalism from Marxist perspective.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any one):

[20]

- a) Explain the contributions of M.N. Srinivas to the structural functional perspective to study Indian Society.
- b) Discuss the impact of colonialism and modernization on the Indian Society.

Total No. of Questions : 4]

PD1095

[6451]-669

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 1B : Development of Sociology in India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24371)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) वसाहतीक पार्श्वभूमि
- ब) राष्ट्रवाद
- क) संस्कृतीकरण
- ड) प्राच्यविद्या
- इ) उप-जात / पोट जात

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) भारतीय समाजशास्त्राच्या विकासातील ब्रिटीश अधिकाऱ्यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) जाति व्यवस्थेच्या उगमासंबंधी डॉ.जी.एस. घुर्ये यांचे विचार लिहा.
- क) 'प्रभावी जात' ची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील जाती व / आणि व्यवसाय स्पष्ट करा.
- इ) दंढ्रात्मक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) भारतातील अस्पृश्यतेवर डॉ.बी.आर. आंबेडकरांचे विचार स्पष्ट करा.
- ब) डॉ.जी.एस. घुर्ये यांनी दिलेल्या जातीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- क) भारतीय विद्यापीठातील समाजशास्त्राची वाढ स्पष्ट करा.
- ड) ए.आर. देसाई यांनी भारतीय राष्ट्रवादाचा अभ्यास मार्क्सवादी दृष्टिकोनातून कसा केला हे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) भारतीय समाजाच्या अभ्यासासाठी एम.एन. श्रीनिवास यांच्या संरचनात्मक – कार्यवादी दृष्टिकोनाचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय समाजावर वसाहतवाद व आधुनिकीकरणाच्या परिणामांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1096

[Total No. of Pages : 4

[6451]-671

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems

(Special Paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any Three of the following questions in 100 words : [15]

- a) Write main features of Nyaya-Vaisheshik Darshan.
- b) Write a note on Vaisheshika's theory of causation.
- c) Narrate Samkhya's conception of Prakriti.
- d) Write a note on Purvamimamsa concept of Apurva.
- e) Explain Trividh-Satta theory Shankaracharya.

Q2) Write short notes on any Three of the following in 100 words : [15]

- a) Nyaya theory of Anuman.
- b) Write note on Samkhya theory of causation.
- c) Advaita Vedanta notion of Brahman.
- d) Explain Vaisheshika's notion of Padarth.
- e) Write a note on Purvamimamsa's concept of Bandh and Mukti.

Q3) Answer any Two of the following questions in 200 words : [20]

- a) Write on Nyaya Darshan's notion of Pratyaksha.
- b) Narrate Samkhya's concept of suffering and its remedy.
- c) Elucidate Shankaracharya's concept of Moksha.

P.T.O.

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words : [20]

- a) Explain Nyaya and Vaisheshika' s concept of God.
- b) Describe Yoga's conception of Chitta with Chittvriti-Nirodh in detail.

Total No. of Questions : 4]

PD-1096

[6451]-671

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems
(Special Paper - I)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रीका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) न्याय वैशेषिक दर्शनाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) वैशेषिकांचा कार्यकारण सिद्धांत सांगा.
- क) सांख्य दर्शनाची प्रकृती संकल्पना सांगा.
- ड) पूर्वमीमांसकांच्या अपूर्व संकल्पनेवर मत मांडा.
- इ) शंकराचार्यांचा त्रिविधसत्ता सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 100 शब्दांत लिहा.

[15]

- अ) न्यायदर्शनाचा अनुमान सिद्धांत.
- ब) सांख्यदर्शनाचा कार्यकारण सिद्धांत.
- क) अद्वैत दर्शनाची 'ब्रह्मन' संकल्पना.
- ड) वैशेषिकांची 'पदार्थ' संकल्पना.
- इ) पूर्वमीमांसकांच्या बंद आणि मुक्तीच्या संकल्पनेवर एक टीप लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) न्याय दर्शनाची प्रत्यक्ष संकल्पना सांगा.
- ब) सांख्यांची दुःख आणि दुःख उपाय या संकल्पना मांडा.
- क) शंकराचार्याची मोक्ष संकल्पना सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) न्याय आणि वैशेषिक यांची ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) योगदर्शनाची चित्त आणि चित्तवृत्ती निरोध संकल्पना सविस्तरपणे मांडा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1097

[Total No. of Pages : 4

[6451]-672

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1B : Personnel Administration

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24441)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any eight questions (20 words) :

[16]

- a) Write the two objectives of performance appraisal.
- b) Write the definition of Human Resource Development.
- c) State the concept of performance Appraisal.
- d) Write the Definition of 'Discipline'.
- e) Where is the international labour organisation headquarters?
- f) Write the meaning of Eustress.
- g) Write the definition of positive motivation.
- h) Write the definition of 'Strike'.
- i) Write the definition of 'Corruption'.
- j) Write the definition of stress management.

Q2) Attempt any four questions (50 words) :

[16]

- a) Describe the functions of Employee Association.
- b) Write the importance of Human Resource Development.
- c) Write the objectives of motivation.
- d) Explain the Nature of stress management.
- e) Write short notes on Accountability.
- f) Write the factors affecting motivation.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) :

[18]

- a) Explain the types of motivation.
- b) State the challenges before Human Resource Development.
- c) State the significance of performance Appraisal.
- d) Write the significance of Accountability.

Q4) Attempt any two questions (200 words) :

[20]

- a) Write the causes and solutions of corruption.
- b) Write the types of Accountability.
- c) Explain the types and significance of motivation.

Total No. of Questions : 4]

PD-1097

[6451]-672

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 1B : Personnel Administration

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) (20 शब्दांत) : [16]

- अ) कार्यसिद्धी मुल्यमापनाचे दोन उद्दिष्टे लिहा.
- ब) 'मानव संसाधन विकास' व्याख्या लिहा.
- क) कार्यसिद्धी मुल्यमापन संकल्पना सांगा.
- ड) 'शिस्त' व्याख्या लिहा.
- इ) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचे मुख्यालय कोठे आहे.
- फ) 'सुखकारक ताणतणाव' अर्थ सांगा.
- य) 'सकारात्मक अभिप्रेरणा' व्याख्या लिहा.
- र) 'संप' व्याख्या लिहा.
- ल) 'भ्रष्टाचार' व्याख्या लिहा.
- व) 'ताणतणाव' व्याख्या सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [16]

- अ) कर्मचारि संघटनेची कार्ये विशद करा.
- ब) मानव संसाधन विकास महत्व लिहा.
- क) अभिप्रेरणेची उद्दिष्टे लिहा.
- ड) ताणतणावाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) उत्तरदायित्व यावर टीप लिहा.
- फ) अभिप्रेरणेस प्रभावित करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : **[18]**

- अ) अभिप्रेरणेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) मानव संसाधन विकासासमोरिल आव्हाने सांगा.
- क) कार्यसिद्धी मुल्यमापनाचे महत्व सांगा.
- ड) प्रशासकीय उत्तरदायित्वाचे महत्व सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

- अ) भ्रष्टाचाराची कारणे व उपाय लिहा.
- ब) उत्तरदायित्वाचे प्रकार लिहा.
- क) अभिप्रेरणेचे प्रकार आणि महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1098

[Total No. of Pages : 1

[6451]-673

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B : साहित्य समीक्षा

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24022)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) समीक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) साहित्याची प्रक्रिया थोडक्यात लिहा.
- क) समीक्षकाच्या 'रसिकता' या गुणाची माहिती लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) समीक्षा म्हणजे काय ते सांगून समीक्षेची प्रयोजने स्पष्ट करा.
- ब) साहित्य व्यवहारातील समीक्षेचे स्थान स्पष्ट करा.
- क) साहित्यविचार आणि समीक्षा यांचा अनुबंध स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) साहित्यकृती आणि समीक्षक यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
- ब) साहित्य समीक्षेतील आस्वाद, विश्लेषण आणि अर्थनिर्णयन यांचे कार्य स्पष्ट करा.
- क) साहित्यकृती आणि वाचक यांचा अनुबंध स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) समीक्षकाच्या अंगी आवश्यक असणाऱ्या गुणांचा परिचय करून द्या.
- ब) समीक्षकाने समीक्षा करताना कोणती पथ्ये पाळावयास हवीत ते विशद करा.
- क) आपण वाचलेल्या कोणत्याही एका साहित्यकृतीचा परिचय करून द्या.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1099

[Total No. of Pages : 2

[6451]-674

S.Y.B.A.

URDU

DSE-2B : Special Study of Poets
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[15] سوال نمبر ۱۔ اردو نظم کی مفصل تاریخ بیان کیجئے۔

یا
اقبال کی نظم نگاری پر تبصرہ کرتے ہوئے ان کی نظموں کی خصوصیات بیان کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۲۔ نظم کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کی مختلف اقسام کی وضاحت کیجئے۔

یا
غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے فنی لوازمات پر روشنی ڈالئے۔

[15] سوال نمبر ۳۔ اردو میں غزل کا آغاز و ارتقاء اور اس کی روایت۔ مفصل تحریر کیجئے۔

یا
فیض کی شاعری رومان اور انقلاب کا حسین سنگم ہے۔ وضاحت کیجئے۔

[10] سوال نمبر ۴۔ کسی ایک نظم کا مرکزی خیال تحریر کیجئے۔

(۱) جواب شکوہ (۲) خضر راہ

P.T.O.

سوال نمبر ۵۔ الف) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہء متن کیجئے۔

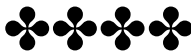
[10]

- (۱) ٹل نہ سکتے تھے اگر جنگ میں اڑ جاتے تھے پاؤں شیروں کے بھی میداں سے اکھڑ جاتے تھے
- (۲) کہہ رہا ہے مجھ سے اے جو یائے اسرار ازل چشم دل و ہوا تو ہے تقدیر عالم بے حجاب
- (۳) دشت تو دشت ہیں دریا بھی نہ چھوڑے ہم نے بحر ظلمات میں دوڑا دیئے گھوڑے ہم نے
- (۴) خام ہے جب تک تو ہے مٹی کا اک انبار تو پختہ ہو جائے تو ہے شمشیر بے زہنہا تو
- (۵) دل سے جو بات نکلتی ہے اثر رکھتی ہے پر نہیں طاقت پرواز گر رکھتی ہے
- (۶) رہ گئی رسم ازاں روح بلالی نہ رہی فلسفہ رہ گیا تلقین غزالی نہ رہی
- (۷) ہو گئی رسوا زمانے میں کلاہ لالہ رنگ جو سراپا ناز تھے ہیں آج مجبور نیاز

ب) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہء متن کیجئے۔

[10]

- (۱) ہاں تلخی ایام ابھی اور بڑھے گی ہاں اہل ستم مشق ستم کرتے رہیں گے
- (۲) دنیا نے تیری یاد سے بیگانہ کر دیا تجھ سے بھی دل فریب ہیں غم روزگار کے
- (۳) مقام فیض کوئی راہ میں چچا ہی نہیں جو کوئے یار سے نکلے تو سوئے دار چلے
- (۴) جس دھج سے کوئی مقتل میں گیا وہ شان سلامت رہتی ہے یہ جان تو آنی جانی ہے اس جاں کی تو کوئی بات نہیں
- (۵) ویراں ہے مے کدہ خم و ساغر اداس ہیں تم کیا گئے کہ روٹھ گئے دن بہار کے
- (۶) گرا انتظار کٹھن ہے تو جب تلک اے دل کسی کے وعدہ فردا کی گفتگو ہی سہی
- (۷) میدان وفادر بار نہیں یاں نام و نسب کی پوچھ کہاں عاشق تو کسی کا نام نہیں کچھ عشق کسی کی ذات نہیں

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1100

[Total No. of Pages : 2

[6451]-675

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2B (S-2) : मध्ययुगीन काव्य तथा नाटक साहित्य
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24092)

पाठ्यपुस्तकें : 1) मध्ययुगीन काव्य – सं. प्रो. डॉ. सदानंद भोसले
2) महाभोज – लेखक – मन्नु भंडारी

समय : 2½ घंटे/

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) रहीम के व्यक्तित्व-कृतित्व का परिचय दीजिए।
- ब) रहीम के काव्य की प्रासंगिकता लिखिए।
- क) रहीम के काव्य में व्यक्त नीति तत्व को स्पष्ट कीजिए।
- ड) रहीम के काव्य में प्रेमतत्व दिखाई देता है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) बिहारी के काव्य की भक्ति-भावना स्पष्ट कीजिए।
- ब) बिहारी के काव्य में वर्णित श्रृंगार भाव का परिचय दीजिए।
- क) बिहारी का साहित्यिक परिचय दीजिए।
- ड) बिहारी के काव्य का भाव एवं कला पक्ष स्पष्ट कीजिए।

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) महाभोज नाटक का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।
- ब) महाभोज नाटक की कथावस्तु लिखिए।
- क) महाभोज नाटक का राजनीतिक स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ड) महाभोज नाटक के पात्रों का परिचय दीजिए।

P.T.O.

प्र.4) ससंदर्भ व्याख्या :

- अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की संसंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]
- i) रहिमन कोउ का करै, ज्वारी चोर लबार।
जो पति-राखनहार है, माखन-चाखनहार
- ii) खैर, खून, खाँसी, खुसी, बैर, प्रीति, मद-मान।
रहिमन दाबे न दबै, जानत सकल जहान॥
- ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की संसंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]
- i) छकि रसाल सौरभ सने, मधुर माधुरी गंध।
ठौर-ठौर झींरत झंपत, भौर-भौर मधु अंध॥
- ii) नहिं पराग नहिं मधुर मधु, नहिं विकास इहि काल।
अली कली ही ते बँध्यों आगे कौन हवाल॥
- क) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की संसंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]
- i) यह तुम क्या कह रहे हो, पांडे! जोरावर खड़ा हो रहा है। इतनी हिम्मत कैसे हुई उसकी?
- ii) जै रामजी की दा साहब! आपने हुकुम किया था - हाजिर हो गये हम!

प्र.5) निम्नलिखित बहविकल्पिय प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

- i) रहीम का जन्म कब हुआ?
अ) 1556 ई.
क) 1570 ई.
- ii) निम्न में से रहीम की रचना कौन-सी है?
अ) रहीम सतसई
क) बीजक
- iii) 'बिहारी सतसई' किसकी रचना है?
अ) बिहारी
क) कबीर
- iv) बिहारी किस काव्यधारा के कवि हैं?
अ) रीतिकाव्यधारा
क) रीतिसिद्ध काव्यधारा
- v) निम्न में से महाभोज नाटक का खल पात्र कौन-सा है?
अ) जोरावर
क) दक्ष
- vi) बिसू के पिता का नाम क्या है?
अ) मोहनसिंह
क) काशी
- vii) इनमें से कौन-सा महाभोज नाटक का पात्र नहीं है?
अ) बिसू
क) हीरा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1101

[Total No. of Pages : 2

[6451]-676

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-2B : अथर्ववेद आणि उपनिषद्

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24112)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.

[10]

Translate any two with explanation.

i) आ प्र द्रव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम्।

तदयं राजा वरूणस्तथाह स त्वायमद्वत् स उपेदमेहि॥

ii) धरूण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूतिधान्या।

आ त्वा वत्सो गमेदा कुमार आ धेनवः सायमास्पन्दमानाः॥

iii) चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेण हन्मि ते विषम्।

अहं प्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम्॥

Q2) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to any one.

i) शालानिर्माणसूक्तम् (अथर्ववेद 3.12)

ii) अथर्ववेदाचे अंतर्गत स्वरूप- Content of the Atharvaveda.

P.T.O.

Q3) कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

[10]

Explain with reference to context. (Any two)

- i) न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यो लप्स्यामहे वित्तमद्राक्ष्म चेत्वा।
- ii) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।
- iii) मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निर्मितास्यग्रै।

Q4) अ) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

[15]

Answer in detail to any one.

- i) आरूणिश्वेतकेतुसंवादः (छांदोग्योपनिषद्)
- ii) ईशावास्योपनिषद्

ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.

[10]

Write any two short notes.

- i) अथर्ववेदाचे बाह्यस्वरूप
- ii) नचिकेता
- iii) भृगुवल्ली

Q5) संस्कृतात उत्तरे लिहा.

[10]

Answer in Sanskrit.

- i) 'ईशावास्योपनिषद्' केन वेदेन सह संलग्नम्?
- ii) अथर्ववेदस्य शौनकशाखासंहितायां कति कण्डानि सन्ति?
- iii) छान्दोग्योपनिषदः प्रणेता कः?
- iv) 'उपनिषद्' शब्दस्य व्याख्यां लिखत।
- v) अथर्ववेदस्य त्रीणि नामानि लिखत।
- vi) 'भृगुवल्ली' कस्याः उपनिषदः भागः?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1102

[6451]-677

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-2B : Macro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24152)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.**
- 2) Figures to the right indicate full marks.**
- 3) Draw neat diagrams where necessary.**

Q1) Answer the following questions in one or two sentences. (Any Eight) [16]

- a) State the Four Phases of Business Cycles.
- b) What is Credit Money?
- c) What is Repo Rate?
- d) State the two quantitative measures of control of Business cycles.
- e) What is Stagflation?
- f) State the definition of Macro Economics Policy.
- g) State the Marshall's equation of Cash Balance.
- h) What is Open Inflation?
- i) What is Price Stability?
- j) State the meaning of Inflation.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in briefly (Any Four)

[16]

- a) State the Advantages of Fiscal Policy.
- b) State the concept Cost-Push Inflation.
- c) State the characteristics of Business Cycle.
- d) Explain the secondary function of money.
- e) State the quantitative measures of monetary policy.
- f) State the effects of Business Cycle.

Q3) Attempt the following questions in 100 words. (Any Three)

[18]

- a) State the cause of Inflation.
- b) Explain the Keynes's theory of Business cycle.
- c) Explain the RBI's various measures supply of money.
- d) State the monetary measures of control of business cycle.

Q4) Answer the following questions in 200 words (any two)

[20]

- a) What is the deflation? Explain the causes and effects of deflation.
- b) Explain the quantity theory of money.
- c) What is the monetary policy? Explain the Advantages and limitations of monetary policy.

Total No. of Questions : 4]

PD1102

[6451]-677

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-2B : Macro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24152)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) व्यापारचक्राच्या चार अवस्था सांगा.
- ब) पत पैसा म्हणजे काय?
- क) रेपो दर म्हणजे काय?
- ड) व्यापारचक्र नियंत्रणाची दोन संख्यात्मक साधने सांगा.
- इ) मंदीयुक्त चलनवाढ म्हणजे काय?
- फ) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची व्याख्या सांगा.
- य) मार्शलचे रोख शिल्लकतेचे समीकरण सांगा.
- र) उघड भाववाढ म्हणजे काय?
- ल) किंमत स्थैर्य म्हणजे काय?
- व) चलनविस्ताराचा अर्थ सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) राजकोषीय धोरणाचे फायदे सांगा.
- ब) खर्च – दाबनिर्मित भाववाढ ही संकल्पना सांगा.
- क) व्यापार चक्रांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) पैशांची दुय्यम कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) चलनविषयक धोरणाचे संख्यात्मक साधने सांगा.
- फ) व्यापार चक्राचे परिणाम सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) चलनविस्ताराचे कारणे सांगा.
- ब) केन्सचा व्यापारचक्र विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI's) पैशाच्या पुरवठ्याची विविध मापके स्पष्ट करा.
- ड) व्यापारचक्र नियंत्रणासाठी चलनविषयक साधने सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) चलनसंकोच म्हणजे काय? चलनसंकोचाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) चलनसंख्यामान सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) चलनविषयक धोरण म्हणजे काय? चलनविषयक धोरणाची फायदे आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1103

[6451]-678

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2B : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24162)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions. (20 words)

[16]

- a) Name two National political parties.
- b) Write two types of paid news.
- c) What is public opinion?
- d) Write the definition of mediatization.
- e) What is Electronic Media?
- f) State two Advantages of political media.
- g) State two types of Social Media.
- h) State the pillars of political process.
- i) Write two types of print media.
- j) Through which political leadership reaches the masses?

P.T.O.

Q2) Attempt any four short notes (50 words).

[16]

- a) Public opinion.
- b) Paid News as a challenge.
- c) Code of conduct for political journalists.
- d) Advertising.
- e) Lok Sabha Election 2019 and media.
- f) Social media war - Room.

Q3) Attempt any three questions (100 words).

[18]

- a) Write disadvantages of paid news.
- b) Explain Role of media in political parties.
- c) Explain the Role of Editor in mediatization.
- d) Explain the Role of Media in public opinion.

Q4) Attempt any two questions (200 words)

[20]

- a) Explain the importance of Journalism in the Indian political process.
- b) Explain factors affecting to Public opinion.
- c) Explain the Role of Media in Lok Sabha Election 2014.

Total No. of Questions : 4]

PD1103

[6451]-678

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE-2B : Political Journalism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24162)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत)

[16]

- अ) दोन राष्ट्रीय राजकीय पक्षांची नावे सांगा.
- ब) पेड न्युजचे दोन प्रकार लिहा.
- क) सार्वजनिक मत म्हणजे काय?
- ड) माध्यमीकरणाची व्याख्या लिहा.
- इ) इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे म्हणजे काय?
- फ) राजकीय माध्यमांचे दोन फायदे सांगा.
- य) सोशल मिडीयाचे दोन प्रकार सांगा.
- र) राजकीय प्रक्रियेचे आधारस्तंभ सांगा.
- ल) प्रिंट माध्यमांचे दोन प्रकार लिहा.
- व) राजकीय नेतृत्व कोणत्या माध्यमातून जनतेपर्यंत पोहचते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दांत)

[16]

- अ) सार्वजनिक मत
- ब) पेड न्युज एक आव्हान
- क) राजकीय पत्रकाराची आचारसंहिता
- ड) जाहिरात
- इ) लोकसभा निवडणुक 2019 व माध्यमे
- फ) सोशल मिडीया वॉर रूम

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत)

[18]

- अ) पेड न्युजचे तोटे लिहा.
- ब) राजकीय पक्षातील मिडीयाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) माध्यमीकरणातील संपादकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) सार्वजनिक मतांमध्ये माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत)

[20]

- अ) भारतीय राजकीय प्रक्रियेत पत्रकारितेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक मतांवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- क) लोकसभा निवडणुक 2014 मधील निवडणुकीत माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1104

[6451]-679

S.Y. B.A.

HISTORY

**DSE - 2B : Glimpses of the Modern World (Part - 2)
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24172)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All Questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words. (any one) [15]

- a) Describe the background of Quit - India movement and provide an account on its achievements.

OR

- b) Describe rise of Kemal Pasha and provide an account on his achievements in modernising Turkey.

Q2) Answer the following questions in 300 words. (any one) [15]

- a) Describe the structure of United Nations Organisation's allied organisations and provide information regarding their functions.

OR

- b) Examine the disintegration of soviet Rusia.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (any two) [20]

- a) Provide detailed review of Sun-Yat Sen's achievements.
- b) Provide detailed account on rise of Adolf Hitler in Germany.
- c) Write about Fascism of Musolini and his achievements.
- d) Take a review of non alignment movement.

Q4) Write short notes (Any Four) [20]

- a) NATO
- b) Non-Cooperation movement
- c) Apartheid
- d) CENTO
- e) Five principles of peaceful coexistence

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1104

[6451]-679

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 2B : Glimpses of the Modern World (Part - 2)

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [15]

- अ) भारत छोडो आंदोलनाची पार्श्वभूमी वर्णन करून या चळवळीच्या वाटचालीचा वृत्तांत द्या.
किंवा
ब) केमालपाशा यांच्या उदयाच्या वाटचालीचे वर्णन करून त्यांच्या सुधारणा लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. [15]

- अ) संयुक्त राष्ट्रसंघटनेच्या सर्व सहसंघटनाची रचना सांगून त्यांची कार्ये विशद करा.
किंवा
ब) सोव्हिएत रशियाच्या विघटनाचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तर लिहा. [20]

- अ) डॉ. सन-यत-सेन यांच्या चीनमधील राष्ट्रवादी कार्याचा आढावा घ्या.
ब) जर्मनीमधील अँडालफ हिटलर यांच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
क) मुसोलिनीचा फॅसिस्टवाद व त्यांची कारकीर्द.
ड) अलिप्ततावादी चळवळीचा आढावा घ्या.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) नाटो
ब) असहकार चळवळीचा कार्यक्रम
क) वर्णभेद
ड) युनोची आमसभा
इ) सेन्टो
फ) पंचशील तत्वे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1105

[6451]-680

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE - 2B : History of West Asia

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24173)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Answer all questions.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words any one out of two. [15]

- a) Give an account of rise of Israel.
- b) Discuss about the achievement of General Nasser.

Q2) Answer the following questions in 300 words any one out of two. [15]

- a) Write the information about Rashid Ali.
- b) Comment on Turkestan's role in World War I.

Q3) Answer the following questions in 200 words any two out of four [20]

- a) State the information about young Turkey movement.
- b) Critically evaluate the achievement of Ibn Saud.
- c) Comment on Irans role in World War II.
- d) Discuss about the Iran - Iraq conflict.

P.T.O.

Q4) Write short notes any four out of six

[20]

- a) Kemal Pasha
- b) Wahabi movement
- c) Oil Diplomacy
- d) Suez crisis
- e) Gulf War
- f) Rezashaha Pahlavi.

Total No. of Questions : 4]

PD1105

[6451]-680

S.Y.B.A.

HISTORY

DSE - 2B : History of West Asia

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) इस्राईलच्या उदयाचा आढावा घ्या.
ब) जनरल नासेरच्या कामगिरीविषयी चर्चा करा.

प्र.2) खालील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) रशिद अलीविषयी माहिती लिहा.
ब) पहिल्या महायुद्धातील तुर्कस्थानच्या भुमिकेवर भाष्य करा.

प्र.3) खालील चारपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) तरून तुर्क चळवळीविषयी माहिती सांगा.
ब) इब्न सैदच्या कामगिरीचे चिकित्सक परिक्षण करा.
क) दुसऱ्या महायुद्धातील इराणच्या भुमिकेवर भाष्य करा.
ड) इराण-इराक संघर्षाविषयी चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) केमाल पाशा
- ब) वहाबी चळवळ
- क) तेलाचे राजकारण
- ड) सुएज कालवा संकट
- इ) गल्फ युद्ध
- फ) रेझाशहा पहलवी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1106

[Total No. of Pages : 4

[6451]-681

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE - 1B Gg : 210(B) : Population Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24202)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Use of map stencils are allowed.*
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the questions about 20 words each. (any eight)

[16]

- a) Define optimum population.
- b) Name any two under populated countries in the world.
- c) On what principles Malthus theory of population is based?
- d) What components are included in second five year plan?
- e) Define population policy.
- f) What are the short term features of national population policy 2000.
- g) Name any two Indian cities in British Era.
- h) What is human development Index?
- i) State the concept of population theory by Karl Marx.
- j) What is ranking of India in population and area in the world.

P.T.O.

Q2) Write note on the following questions 50 words each. (any three) **[18]**

- a) What is population theory? Write in short the information of population theories.
- b) Explain population as a social capital.
- c) What are the problems at Indian urbanisation?
- d) What are the longterm features of national population policy 2000?

Q3) Write answers to the following questions in 100 words each (any two) **[16]**

- a) Write a note on population policies in developed countries.
- b) Explain economic and social factors in high fertility in India in detail.
- c) Explain the history of health services in India?

Q4) Write the answer to the following question in 300 words (any one) **[20]**

- a) Explain Malthusian theory of population in detail.
- b) Evaluate population policy of China.

Total No. of Questions : 4]

PD1106

[6451]-681

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**DSE - 1B Gg : 210(B) : Population Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24202)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) पर्याप्त लोकसंख्येची व्याख्या सांगा.
- ब) जगातील न्यूनतम लोकसंख्या असणाऱ्या कोणत्याही दोन देशांची नावे लिहा.
- क) माल्थस यांनी मांडलेला लोकसंख्या वाढीचा सिध्दान्त कोणत्या तत्वावर आधारलेला आहे?
- ड) दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये कोणत्या घटकांचा समावेश करण्यात आला?
- इ) लोकसंख्या धोरण - व्याख्या लिहा.
- फ) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 मधील अल्प मुदतीची उद्दीष्टे कोणती?
- य) ब्रिटीश काळातील भारतातील दोन शहरांची नावे सांगा.
- र) मानवी विकास निर्देशांक म्हणजे काय?
- ल) कार्लमार्क्स यांच्या लोकसंख्या सिध्दान्ताची संकल्पना सांगा.
- व) भारताचा लोकसंख्या व क्षेत्रफळ यामध्ये जगामध्ये कितवा क्रमांक लागतो?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) लोकसंख्याविषयक सिद्धान्त म्हणजे काय ते सांगून लोकसंख्याविषयक सिद्धान्तांची माहिती थोडक्यात लिहा.
- ब) 'लोकसंख्या एक सामाजिक भांडवल' स्पष्ट करा.
- क) भारतातील शहरीकरणाच्या समस्या सांगा.
- ड) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 मधील दीर्घ मुदतीची उद्दीष्टे कोणती?

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) विकसित देशांमधील लोकसंख्या धोरण यावर टीप लिहा.
- ब) भारतातील जास्त जन्मदर असण्याची आर्थिक व सामाजिक कारणे सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) भारतातील आरोग्य सेवेचा इतिहास सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) माल्थस यांचा लोकसंख्या वाढीचा सिद्धान्त सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) चीनच्या लोकसंख्या धोरणाचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1107

[6451]-682

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE 2B : Theories of Personality

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four)

[20]

- a) Describe determinants of personality.
- b) What is creative self?
- c) Write the characteristics of extrovert personality.
- d) Explain Catel's factor theory.
- e) Describe PEN model of personality.
- f) State characteristics of classical conditioning.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any 2)

[20]

- a) Explain five factor model of personality.
- b) Explain the classification of personality by Carl Jung.
- c) Discuss the concept of individual psychology given by Adler.
- d) Describe Bandura's social cognitive theory?

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any 1)

[20]

- a) Explain in detail classical psycho-analytical theory of Sigmund Freud.
- b) Define personality and discuss the approaches to personality.

Q4) Write Short Notes (any 2)

[10]

- a) Collective Unconscious
- b) 16 PF
- c) Misconceptions of Personality.
- d) Stimulus Response theory.

Total No. of Questions : 4]

PD1107

[6451]-682

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE 2B : Theories of Personality

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4)

[20]

- अ) व्यक्तिमत्त्वाची निर्धारके वर्णन करा.
- ब) सर्जनशील स्व म्हणजे काय?
- क) बर्हीमुखी व्यक्तीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) कॅटेल यांचा घटक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- इ) व्यक्तिमत्त्वाचे PEN प्रारूप स्पष्ट करा.
- फ) अभिजात अभिसंधानाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2)

[20]

- अ) व्यक्तिमत्त्वाचे पंचघटक प्रारूप स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल युंग यांच्या व्यक्तिमत्व वर्गीकरणाचे स्पष्टीकरण करा.
- क) अँडलर यांची व्यक्तिगत मानसशास्त्र संकल्पनेची चर्चा करा.
- ड) बांडुरा यांच्या सामाजिक बोधन सिद्धांताचे वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही 1)

[20]

- अ) फ्रॉईड यांच्या मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा.
- ब) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या सांगून व्यक्तिमत्त्वाच्या विविध दृष्टीकोनांची चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही 2)

[10]

- अ) सामुदायिक अबोधावस्था
- ब) 16 PF (16 व्यक्तिमत्व घटक)
- क) व्यक्तिमत्त्वाबाबतचे गैरसमज
- ड) उद्दीपक प्रतिक्रिया सिद्धांत

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1108

[Total No. of Pages : 4

[6451]-683

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2B - Spl. 2 : Military Geography

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24272)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any three) **[3×5=15]**

- a) State the importance of Military Geography.
- b) State the uses of Geo-strategy.
- c) What is amphibious warfare?
- d) State the characteristics of jungle warfare.
- e) Explain the concept of sea warfare.

Q2) Answer the following questions in 300 words each. (any one) **[1×15=15]**

- a) Explain in detail desert warfare.
- b) Explain in detail the meaning and concept of Geo-strategy.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[2×10=20]**

- a) State the uses of military geography.
- b) State the importance of Geo-strategy.
- c) Explain the characteristics of plain warfare?
- d) Explain the logistic management in jungle warfare.

Q4) Write short notes. (any four) **[4×5=20]**

- a) Military geography
- b) Geo-strategy
- c) Air warfare
- d) High Altitude warfare
- e) Nation
- f) Security

Total No. of Questions : 4]

PD1108

[6451]-683

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2B - Spl. 2 : Military Geography

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[3×5=15]

- अ) लष्करी भूगोलाचे महत्त्व सांगा.
- ब) भूयुद्धनितीचे उपयोग सांगा.
- क) एम्फिबीओस युद्धपद्धती म्हणजे काय?
- ड) जंगलयुक्त युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) सागरी युद्धाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[1×15=15]

- अ) वाळवंटातील युद्धाचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) भूयुद्धनीतीचा अर्थ आणि संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[2×10=20]

- अ) लष्करी भूगोलाचे उपयोग सांगा.
- ब) भूयुद्धनीतीचे महत्त्व सांगा.
- क) मैदानी प्रदेशातील युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) जंगलमय प्रदेशातील युद्धातील पुरवठा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) लष्करी भूगोल
- ब) भूयुद्धनीती
- क) हवाई युद्धपद्धती
- ड) हिमाच्छादित प्रदेशातील युद्धपद्धती
- इ) राष्ट्र
- फ) सुरक्षा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1109

[Total No. of Pages : 2

[6451]-684

**S.Y.B.A.
ENGLISH**

**DSE-2B: Appreciating poetry
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV)(24332)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q1) Attempt any three of the following. [3×5=15]

- Explain the Duke's character from the poem 'My Last Duchess'
- What was the motive of the speaker in coming to Byzantium? What does the poet intend to become once he is 'out of nature'?
- Elucidate the significance of the poem 'Futility'.
- Comment in brief the conflict in the poem 'My Last Duchess'.
- What is imagery? Comment on the use of imagery in 'Futility'.

Q2) Attempt any three of the following. [3×5=15]

- What is the poet's response to the bird in 'A bird came down the walk'?
- Comment on the central theme of the poem 'Talking in their Sleep'.
- Comment on the two images that are used in the poem 'What is life'?
- Discuss the relationship between the bird and the poet in 'A Bird Came Down the Walk'.
- What does the apple tree insist in 'Talking in their Sleep'?

Q3) Attempt any three of the following. [3×5=15]

- Evaluate 'The awakening' as a love poem.
- What are the two images that are based on sound in the poem 'The wind'? Explain.
- How is the movement of the wind described in the poem 'Symphony'?
- How does the bee awaken the rose in 'The Awakening'?
- What is the refrain used in the poem 'The Wind' and how does it contribute to the theme and tone of the poem?

P.T.O.

Q4) Attempt any three of the following.

[3×5=15]

- a) Who is the master of the shadow in 'Freedom'?
- b) How does the poet use the image of a bird to present themes of racism, suppression, oppression and inequality in 'Caged Bird'?
- c) What is it that speech or touch will never bridge in 'Space between'?
- d) Is 'Caged Bird' still relevant about racial discrimination? Explain.
- e) Examine 'freedom' as a free verse poem.

Q5) Write reference to the context of the following.(any two)

[10]

- a) But a bird that stalks
down his narrow cage
can seldom see
through his bars of rage
- b) Freedom from fear is the freedom
I claim for you my motherland!
Freedom from the burden of the ages, bending your head
Breaking your back, blinding your eyes to the beckoning
- c) And What is life?-An hour-glass on the run,
A mist retreating from the morning sun;
A busy, bustling, still repeated dream;
Its length?-A minute's pause, a moment's thought;
- d) A Bird came down the walk
He did not I know saw
He bit an Angle Worm in halves
And ate the fellow, raw.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1110

[6451]-685

[Total No. of Pages : 3

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

**DSE - 2B - MS - 4 : Computational Geometry
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24342)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) This question paper has 4 questions and 3 pages.*
- 3) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Write a 2×2 transformation matrix for rotation about the origin through an angle -25° .
- b) The circle of area 100 cm^2 is scaled uniformly by factor 2. Find the area of transformed figure.
- c) Write the rotation matrix required to rotate the line $x - y = 2$ so that it coincide with x -axis.
- d) Write the transformation matrix for scaling in X, Y and Z coordinates by factor 2, -3 and 4 respectively.
- e) Write the projection matrix for the perspective projection from the center of projection $Z_b(0, 50, 0)$ onto the $y = 0$ plane.
- f) State the term 'Spline Curves'.
- g) State any two properties of Be'zier curve.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) A line segment $y = -2x + 3$ is transformed to the line $y^* = m^* x^* + k^*$ by transformation matrix $T = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$. Find the equation of transformed line.
- b) Determine the parametric equation of a Be'zier curve determined by control points $B_0 [1 \ 1]$, $B_1 = [2 \ 3]$, $B_2 = [4 \ 3]$ and $B_3 [3 \ 1]$.
- c) Find the transformed image $\Delta A^* B^* C^*$ of the triangle ABC with vertices $A[1 \ 2]$, $B[3 \ 6]$, $C[3 \ 1]$ through an angle 90° about the point $[2 \ 4]$.
- d) Find the angle of rotation about x -axis and y -axis to coincide the plane $x + 2y + 3z = 0$ with $z = 0$ plane.
- e) Determine the transformation matrix for trimetric projection formed by rotation about x -axis through angle 30° , followed by rotation about y -axis through 45° , followed by orthogonal projection on $z = 0$ plane.
- f) Find the combined 2×2 transformation matrix for the following sequence of transformations :
- i) Rotation about the origin through an angle 90° .
- ii) Shearing in x direction by 3 units.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Lines $L_1 : x - 2y = 1$ and $L_2 : x + 2y = 2$ are transformed to the lines L_1^* and L_2^* by shearing in x and y direction by units 2 and -3 respectively. Find the point of intersection of L_1^* and L_2^* .
- b) Obtain recursive formula to generate equispaced 10 points on the ellipse $\frac{x^2}{4} + \frac{y^2}{9} = 1$.
- c) Prove that under any 2×2 transformation matrix parallel lines transformed to parallel lines.

- d) A circle $x^2 + y^2 = r^2$ having area 25 cm^2 is transformed using linear transformation $T = \begin{bmatrix} 0 & -2 \\ 1 & 3 \end{bmatrix}$. Find the area of transformed circle.
- e) Let $X = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 3 & 4 & -1 \\ -1 & -2 & 1 \\ 2 & 1 & 1 \end{bmatrix}$. Find the cavalier projection of X with horizontal inclination $\alpha = 25^\circ$.
- f) Find the value of $\delta\theta$ to generate 11 equispaced points of the parabolic segment $y^2 = 4x$, $2 \leq y \leq 4$.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations and apply it on point $P[3 \ 2 \ 1]$.
- Translation in x, y and z direction by $-1, 2$ and 1 units respectively.
 - Rotation about z -axis by 90° .
 - Reflection in xy plane.
- b) Find the concatenated transformation matrix for reflection through the line $y - 5x = 10$. Apply it to find the transformed image of ΔABC , where $A[3, 1]$, $B[1, 8]$ and $C[3, 1]$.
- c) Generate uniformly spaced 6 points on the circle $x^2 + y^2 = 4$.
- d) Generate uniformly spaced 5 points on the parabolic segment $y^2 = 4x$, $4 \leq y \leq 20$ in the first quadrant.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1111

[Total No. of Pages : 4

[6451]-686

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 2B : Indian Society : Understanding Issues
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (any three)

[15]

- a) Concept of Sociology.
- b) Degradation of Environment.
- c) Concept of unemployment.
- d) Non-Government organization.
- e) Concept of Displacement.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any three)

[15]

- a) Explain the concept of urban society.
- b) Addiction among the youth.
- c) Write the concept of Social Justice.
- d) Explain health related problems youth in India.
- e) Explain the concept of rural poverty.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two)

[20]

- a) Elaborate the consequences of displacement.
- b) Describe the role of state in relation to social - problem.
- c) Explain the nature of Poverty in India.
- d) Describe the role of civil institutions and organisations.

Q4) Answer the following question in 300 words. (any one)

[20]

- a) Write the various problems of senior citizens.
- b) Explain the meaning and displacement causes.

Total No. of Questions : 4]

PD1111

[6451]-686

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**DSE - 2B : Indian Society : Understanding Issues
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा.

[15]

- अ) समाजशास्त्राची संकल्पना
- ब) पर्यावरणाचा ऱ्हास
- क) बेरोजगारीची संकल्पना
- ड) बिगर शासकीय संघटना
- इ) विस्थापनाची संकल्पना

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[15]

- अ) नागरी समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) युवकांची व्यसनधिनता विशद करा.
- क) सामाजिक न्यायाची संकल्पना लिहा.
- ड) युवकांच्या आरोग्यविषयक समस्या विशद करा.
- इ) ग्रामीण दारिद्र्याची संकल्पना लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) विस्थापनाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक समस्येच्या संदर्भात राज्याच्या भूमिका स्पष्ट करा.
- क) भारतातील दारिद्र्याचे स्वरूप विशद करा.
- ड) नागरी संस्था आणि संघटनांच्या भूमिकांचे वर्णन करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) भारतातील वृद्धांच्या विविध समस्या लिहा.
- ब) विस्थापनाचा अर्थ व कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1112

[Total No. of Pages : 2

[6451]-687

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY (Special - II)

**DSE-2B : Modern Western Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24422)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Briefly state Descartes method of doubt.
- b) Describe the 'Impressions' and 'Ideas' of David Hume.
- c) Explain Spinoza's pantheism.
- d) Discuss Kant's concept of Understanding.
- e) Explain George Berkeley's concept of 'To be is to be perceived'.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each **[20]**

- a) Explain Spinoza's theory of attributes and modes.
- b) Explain Descartes' concept of soul in detail.
- c) Explain Kant's concept of 'Space' and 'Time'.
- d) Discuss Hegel's concept of absolute idealism.

Q3) Write short notes in 100 words each. (Any three) **[15]**

- a) Substance - Spinoza.
- b) Innate Ideas - Descartes.
- c) Self - Hume
- d) Dialectical method - Hegel
- e) Categorical Imperatives - Kant.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each. **[20]**

- a) Discuss in detail why John Locke rejected the Innate Ideas theory of Descartes.
- b) Explain Descartes' thoughts about Body and Mind problems.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1112

[6451]-687

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY (Special - II)

DSE-2B : Modern Western Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) देकार्तची संशय पद्धती थोडक्यात सांगा.
- ब) डेव्हिड ह्यूमचे 'ठसे' आणि 'कल्पना' विचार विशद करा.
- क) स्पिनोझाचा सर्वेश्वरवाद स्पष्ट करा.
- ड) कांटच्या 'आकलन' संकल्पनेची चर्चा करा.
- इ) जॉर्ज बर्कलेच्या "अस्तित्व म्हणजे प्रत्यय" संकल्पनेचे विवेचन करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) स्पिनोझाचा 'गुण' व 'विकार' सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) देकार्तच्या आत्म संकल्पनेचे सविस्तर विवेचन करा.
- क) कांटची 'दिक्' आणि 'काल' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) हेगेलच्या निरपेक्ष कल्पनाववाद संकल्पनेची चर्चा करा.

प्र.3) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) द्रव्य संकल्पना - स्पिनोझा
- ब) जन्म:जात कल्पना - देकार्त
- क) स्व-संकल्पना - ह्यूम
- ड) द्वंद्वात्मक पद्धती - हेगेल
- इ) निरूपाधिक आदेश - कांट

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) जॉन लॉकने देकार्तचा जन्म:जात कल्पना सिद्धांत का नाकारला त्याची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) देकार्तचे शरीर व मन समस्ये विषयीचे विचार विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1113

[6451]-688

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 2B : Development Administration

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24442)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (in 20 words).

[16]

- a) Who concept of bureaucracy first used.
- b) Name any two NGOs.
- c) What is bureaucracy?
- d) Name two NGOs that contribute to child development.
- e) What is Human Development?
- f) What is Human Development indicators?
- g) What is sustainable development?
- h) What is Globalization?
- i) Name any two NGOs which contribute to women development?
- j) What is the percentage of female literacy in India?

P.T.O.

Q2) Attempt any four questions. (in 50 words)

[16]

- a) Bureaucracy
- b) Nature at NGO's
- c) Voluntary groups.
- d) Role of NGO's in woman development.
- e) Women Empowerment.
- f) Human Development Index.

Q3) Attempt any three questions. (in 100 words)

[18]

- a) Contribution at NGOs to child development.
- b) Characteristics of bureaucracy.
- c) Explain to Gender equality in development.
- d) Write the role of NGO's in Public Administration.

Q4) Attempt any two questions. (in 200 words)

[20]

- a) Write the concept of sustainable development.
- b) Write the model of bureaucracy.
- c) What is voluntary groups? Explain the role of voluntary groups in development.

Total No. of Questions : 4]

PD1113

[6451]-688

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

**DSE 2B : Development Administration
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24442)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) नोकरशाही ही संकल्पना कोणी मांडली?
- ब) कोणत्याही दोन गैरसरकारी संघटनांची (NGO'S) नावे सांगा?
- क) नोकरशाही म्हणजे काय?
- ड) मुलांच्या विकासात योगदान देणाऱ्या दोन स्वयंसेवी संस्थांची नावे सांगा.
- इ) मानव विकास म्हणजे काय?
- फ) मानव विकास निर्देशकाचे जनक कोण?
- य) शाश्वत विकास म्हणजे काय?
- र) जागतिकरणाची व्याख्या सांगा.
- ल) कोणत्याही दोन महिला विकासात भर टाकणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांची नावे सांगा.
- व) भारतात महिला साक्षरता दर किती टक्के आहे?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) नोकरशाही
- ब) गैरसरकारी संस्थांचे (NGO'S) चे स्वरूप ठरविणारे मापदंड
- क) स्वयंसेवी गट
- ड) स्त्री विकासात स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका
- इ) स्त्री सबलीकरण
- फ) मानव विकास निर्देशांक

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) मुलांच्या विकासात स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) नोकरशाहीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) विकासात लिंग समानता यावर मत स्पष्ट करा.
- ड) सार्वजनिक प्रशासनात गैर-सरकारी संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मॅक्सवेबरचे नोकरशाहीचे प्रारूप स्पष्ट करा.
- क) स्वयंसेवी संघटना व्याख्या सांगून स्वयंसेवी संस्थांची विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.

[6451]-689

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1D(3) : भाषिक कौशल्य विकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार :
ललितगद्य

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24023)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पाच पैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

- अ) गुगल चे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) यु ट्यूब विषयी माहिती लिहा.
- क) गुगल क्लासरूमचे विद्यार्थ्यांना होणारे फायदे लिहा.
- ड) ललित गद्य या साहित्य प्रकाराचे घटक लिहा.
- इ) ललित गद्या विषयी तुमच्या शब्दांत माहिती लिहा.

प्रश्न 2) तीन पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- अ) गुगल साधनांचे अभ्यासातील महत्व स्पष्ट करा.
- ब) ललित गद्य या साहित्य प्रकाराची वाटचाल स्पष्ट करा.
- क) गुगल फॉर्म आणि यु-ट्यूब यामधील साम्यभेद स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) तीन पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- अ) लेखक यशवंत पाटणे यांनी कोणत्या सहाव्या सुखाबद्दल माहिती दिली आहे?
- ब) 'पाखरं' या ललित लेखातील भारत चे व्यक्ति चित्रण करा.
- क) 'शब्दभ्रम, अर्थभ्रम' या ललित लेखाच्या आधारे शब्द आणि अर्थ यांचे परस्पर संबंध उलगडून दाखवा.

P.T.O.

प्रश्न 4) दोन पैकी एका प्रश्नांचे उत्तरे 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[15]

अ) '..... आणि बुद्धाचा जन्म होतो' या ललित लेखाचा आशय तुमच्या शब्दांत लिहा.

ब) 'अरणी' या ललित लेखाचा आशय उलगडून दाखवा.

[6451]-690

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-2D(3) : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग - 4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24024)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) युनिकोड मधून मराठीत टाईप कसे केले जाते?
- ब) संगणकावर टाईपिंग करतांना 'शिफ्ट' बटनाच्या साह्याने भाषेत बदल कसा करावा?
- क) संगणकावर एम एस पॉवरपॉइंट कसे उघडावे?
- ड) महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळाची माहिती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) 'कोश' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) शब्दकोशाचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) इतिवृत्ताचे लेखन कसे करावे?
- ब) अहवालात्मक इतिवृत्ताचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करा.
- क) कार्यालयीन टिप्पणी लेखनामागे असणारे प्रमुख उद्देश स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) युनिकोड म्हणजे काय?
- ब) ज्ञानकोशातील नोंदी करतांना नोंद लेखकांनी कोणती पथ्ये पाळावीत?
- क) नोंद लेखनाचे प्रकार सांगा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) मराठी टंकलेखन आणि युनिकोडचा वापर यांचा परस्परसंबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) एक संदर्भग्रंथ म्हणून मराठी विश्वकोशाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1116

[Total No. of Pages : 3

[6451]-691

S.Y. B.A.

FRENCH

CC - 1D : GENERAL FRENCH

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24033)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Q.1] A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions :

[10]

Théâtres de Nouveauté
Le Bracelet
Le bijou d'Isabelle Mergault pour Jean-Luc Reichmann !
Représentations
À partir du 14 février 2024
Du jeudi au samedi à 21h00
Le samedi à 16h30
Le dimanche à 16h00.
Information et réservations
Sébastien Roussel
Tél. 01 53 20 84 42
Équipe artistique
Une pièce de Isabelle Mergault
Mise en scène Serge Postigo
Avec Isabelle Mergault, Jean-Luc Reichmann, Virginie Pradal, Lionel Laget et
Ninon Moreau
Assistance à la mise en scène Lili Franck, Éric Supply
Décors Stéphanie Jarre assistée de Daphné Roulot
Costumes Aurore Pierre
Lumières Jean-Philippe Bourdon
Vidéo Sébastien Mizermont
Musiques Hervé Devolder
Accessoires Christophe Guillaumin

Questions:

1. Qui présente cette pièce de programme?
2. Quel est le nom de la pièce ?
3. Qui a écrit pièce ?
4. Qui sont les artistes principaux ?
5. Quel est le rôle de Hervé Devolder dans cette pièce ?
6. Quand les représentations commencent – elles ?
7. Quelles jours est – ce que l'on peut la voir ?
8. Pour la réservation, à qui faut – il contacter ?
9. Donnez le verbe de ces noms suivants :
 - a. La réservation : _____.
 - b. la mise : _____.

P.T.O.

B) Lisez un fait divers et répondez aux questions :

Mort d'une femme après avoir chuté d'un manège à Blois :

Publié dans "Franceinfo", le 22/04/2024 22:05

Après la chute mortelle d'une femme de 27 ans d'une attraction dans la nuit de samedi à 23h à la fête foraine de Blois dans le Loir-et-Cher, le propriétaire gérant du manège, âgé de 28 ans et présent sur les lieux au moment des faits, a été mis en examen pour "homicide involontaire par violation manifestement délibérée d'une obligation de prudence ou de sécurité prévue par la loi", annonce le parquet dans un communiqué transmis à l'Agence Radio France, lundi 22 avril.

Il est également poursuivi pour "mise en danger de la vie d'autrui". Il a été placé "sous contrôle judiciaire avec notamment interdiction d'exercer l'activité professionnelle en lien avec l'infraction et obligation de verser un cautionnement", ajoute le parquet de Blois.

Questions :

1. Qu'est-ce qui s'est passé à Blois ? [2]
2. Quelle action a été prise après le mort de la femme contre le propriétaire? [2]
3. Donnez le mot équivalent du texte : la tombée [1]

Q.2] A) Rédigez une lettre à votre cousin (e) pour raconter l'expérience de votre voyage en France. [10]

B) Écrivez une lettre en 40-50 mots sur un monument historique que vous venez de visiter. [5]

Q.3] A) Trouvez le nom des verbes suivants: [2]

- I. voyager
- II. visiter
- III. créer

B) Reliez les colonnes : [3]

	A		B
1	Un moyen de transport	a.	Le cinéma
2	Un endroit où on voit des films	b.	RFI
3	La radio française	c.	TGV

C) Donnez le contraire : [3]

- a. long × _____.
- b. bon × _____.
- c. toujours × _____.

D) Complétez les phrases avec les expressions de temps. [4]

- I. _____ les vacances, il lit les livres.
- II. Je vais finir ce projet _____ une année.
- III. _____ un an _____ elles se promènent le matin.
- IV. _____ son séjour en famille, il a bien connu la culture indienne.

E) Formez les adverbes des adjectifs suivants: [4]

1. courageux
2. rapide
3. précis
4. courant

F) Complétez les phrases avec les adjectifs indéfinis : [4]

1. Elle me raconte une conte _____ jour.
2. _____ la famille va au concert de musique.
3. Il ne visite _____ musée quand il part en vacances.
4. Tu pourrais voir _____ pièce de Jean Anouilh. Tu vas t'enrichir.

Q.4] A) Rejoignez des propositions par le pronom relatif simple : [3]

1. Il y a un doute _____ je veux vous demander.
2. Le théâtre _____ les artistes performant une pièce.
3. La Loire _____ se coule au centre de la France, est le plus long fleuve en France.

B) Mettez les verbes entre parenthèses à l'imparfait : [4]

1. Ce _____ (être) bizarre.
2. Il _____ (aller) tôt au collège.
3. Vous _____ (lire) quelque chose ?

C) Mettez les verbes entre parenthèses au subjonctif ou à l'indicatif selon le cas. [4]

1. Je souhaite qu'il _____ (pouvoir) venir ce soir.
2. Il est impossible de _____ (aller) maintenant, j'ai beaucoup de travail.
3. Aimerais – tu bien que nous _____ (t'aider) un peu ?
4. Il n'est pas sûr que son amie _____ (l'attendre).

D) Transformez la phrase en voix passive: [4]

1. Rahul regarde l'émission.
2. J'ai lu ce livre.
3. On ouvre le magasin à 9h.
4. Le chef d'entreprise va annoncer le congé ce soir.

E) Mettez les verbes au futur ou conditionnel. [2]

1. S'il était régulier, il _____ (pouvoir) gagner de bonnes notes.
2. Si vous me demandez, je _____ (dire) tout.

F) Complétez les phrases avec les expressions de cause et de conséquence. [3]

1. Il n'est pas venu _____ il est malade.
2. Sophie a un projet en Espagne, _____ elle apprend l'espagnol.
3. _____ métro, on peut se déplacer vite à Pune maintenant.

[6451]-692

S.Y.B.A. (GERMAN)

CC - 1D : GERMAN GENERAL - 4

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24043)

Time : 2 ½Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

I. Übersetzen Sie. [12]

A. Übersetzen Sie ins Englische. [6]

Der Wald war groß und dunkel. Die Bäume waren hoch und dicht. Ich bin in den Wald gegangen, um zu wandern. Die Luft war frisch und kühl. Ich habe mich gefühlt, als wäre ich in einer anderen Welt. Die Vögel haben gesungen und die Blätter haben gerauscht. Ich habe mich umgesehen und die Natur bewundert. Der Weg war schmal und steinig. Am Ende des Weges war ein See. Er war klein und ruhig. Ich habe mich hingesetzt und das Wasser beobachtet. Die Natur war wunderschön.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche. (nur 3) [6]

- a) Yesterday I studied for the exam and later played with my dog.
- b) The man who is standing there is my German teacher.
- c) He would like to travel when he has more time.
- d) Could you please help me tomorrow with this project?
- e) She asked him a question and he answered immediately.
- f) I gave my younger brother a computer game for his birthday.

II. Beantworten Sie die folgenden Fragen. (nur 4) [12]

- a) Was steht in den Zeitungen? Welche Zeitungen lesen Sie gern?
- b) Warum brachte man die Familie im Bayerischen Wald ins Krankenhaus?
- c) Was bringt Glück und was bringt Pech?
- d) Schreiben Sie über einen Film, den Sie neulich gesehen haben.
- e) Wohin reisen Sie gern? Warum?
- f) Wie bereiten Sie sich auf eine Reise vor?
- g) Wie ist das Wetter heute? Was möchten Sie bei diesem Wetter machen?
- h) Was würden Sie tun, wenn es kein Handy gäbe?

P.T.O.

III. Grammatik und Wortschatz.

[30]

A. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum um. (nur 3) [6]

- a) Wir organisieren eine Reise nach Italien und sehen die schöne Stadt Rom.
- b) Er malt ein schönes Bild und gibt es ihr als Geschenk.
- c) Sie fragt nach dem Weg zum Supermarkt und findet ihn gleich.
- d) Als Kind habe ich Karten gespielt und oft verloren.

B. Ergänzen Sie die richtige Partizip II Form des Verbs. (nur 3) [6]

- a) Wir haben zusammen _____ und dann _____. (kochen, essen)
- b) Ihr habt lange _____ und viel Bier _____. (tanzen, trinken)
- c) Er hat einen Brief _____ und ihn gleich _____. (schreiben, wegwerfen)
- d) Der Arzt hat den Patienten _____ und ihm _____. (operieren, helfen)

C. Bilden Sie Relativsätze. (nur 6) [6]

- a) Die Frau ist meine Lehrerin. Sie steht dort.
- b) Ich sehe den Mann. Ich habe ihm gestern geholfen.
- c) Das Buch finde ich sehr interessant. Es liegt auf dem Tisch.
- d) Die Frau ist meine Freundin. Ich habe ihr ein Bild geschenkt.
- e) Die Studenten haben die Prüfung bestanden. Wir gratulieren ihnen.
- f) Der alte Mann ist sehr traurig. Sein Auto wurde gestohlen.
- g) Die Stadt ist einen Besuch wert. Ihre Sehenswürdigkeiten sind sehr beeindruckend.

D. Ergänzen Sie das richtige Verb im Konjunktiv II. (nur 6) [6]

(gäbe, könnte, würden, solltest, wäre, hättest, nähmen)

- a) Wir _____ gerne in den Urlaub fahren, wenn wir mehr Geld hätten.
- b) Ihr _____ die Prüfung bestanden, wenn ihr mehr gelernt hättet.
- c) Er _____ mehr Geld aus, wenn er reicher wäre.
- d) Wir _____ den Zug, wenn das Auto kaputt wäre.
- e) Ich _____ dir helfen, wenn ich Zeit hätte.
- f) Du _____ mehr lernen, wenn du die Prüfung bestehen wolltest.
- g) Ich _____ gesünder, wenn ich mehr Sport treiben könnte.

E. Was passt? (nur 3) [3]

- a) _____ des Nebels ist der Taxifahrer schnell gefahren.
(trotz — weil — wegen)
- b) Ein Minister telefonierte _____ der Sitzung.
(wenn — als — während)
- c) _____ des schlechten Wetters sind wir zu Hause geblieben.
(trotz — wegen — wenn)
- d) _____ des schweren Unfalls war niemand verletzt.
(wegen — trotz — weil)

F. Was passt nicht? (nur 3) [3]

- a) brennen - das Feuer | die Kerze | der Streik
- b) haben - Unglück | Hilferuf | Pech
- c) absägen -einen Ast | ein Stück Holz | ein Ei
- d) finden -Zeit in der Zeitung | Pilze im Wald | Geld auf der Straße

IV. Lesen und Schreiben. [16]

A. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen. [10]

Der unerwartete Doppelgänger

Ich war gerade in meinem Lieblingscafé, vertieft in ein Buch, als ich plötzlich das Gefühl hatte, beobachtet zu werden. Ich hob den Kopf und sah einen Mann, der mir unheimlich ähnlich sah. Er trug dieselbe Jacke, hatte dieselbe Brille und sogar dieselbe Frisur. Ich war sprachlos. „Entschuldigung“, sagte er und kam auf mich zu, „haben wir uns schon einmal getroffen?“ Ich schüttelte den Kopf, aber er sah mich immer noch verwirrt an. „Das ist seltsam“, sagte er, „Sie sehen mir unglaublich ähnlich.“

Wir begannen zu reden und stellten fest, dass wir viele Gemeinsamkeiten hatten. Wir mochten dieselbe Musik, dieselben Filme und sogar dieselben Bücher. Wir lachten und unterhielten uns, als wären wir alte Freunde.

Dann kam der Kellner und brachte uns zwei Cappuccinos. „Hier sind Ihre Bestellungen“, sagte er, „zwei Cappuccinos mit extra Schaum.“ Wir sahen uns an und lachten. Wir hatten beide dasselbe Getränk bestellt, ohne es zu wissen. Wir verbrachten den ganzen Nachmittag zusammen, redeten und lachten. Am Ende des Tages tauschten wir Telefonnummern aus und versprachen, uns wiederzusehen.

Ein paar Tage später rief er mich an und lud mich zu einem Konzert ein. Ich war aufgeregt und sagte zu. Das Konzert war fantastisch, und wir hatten eine tolle Zeit. Nach dem Konzert gingen wir in eine Bar, um etwas zu trinken. Wir unterhielten uns bis spät in die Nacht und stellten fest, dass wir uns immer besser verstanden.

Dann passierte etwas Seltsames. Wir sahen uns an und hatten beide denselben Gedanken. „Wir könnten Zwillinge sein“, sagte er. Ich nickte. „Das ist verrückt“, sagte ich, „aber es ist möglich.“ Wir beschlossen, einen DNA-Test zu machen, um herauszufinden, ob wir wirklich verwandt waren. Ein paar Wochen später erhielten wir die Ergebnisse. Wir waren keine Zwillinge, aber wir waren Cousins zweiten Grades. Wir waren beide überrascht, aber auch erleichtert. Es war schön zu wissen, dass wir eine Verbindung hatten, aber es war auch schon zu wissen, dass wir nicht dieselben Menschen waren.

Wir blieben Freunde und trafen uns regelmäßig. Wir hatten immer noch viele Gemeinsamkeiten, aber wir hatten auch unsere Unterschiede. Wir waren zwei verschiedene Menschen, die zufällig Cousins zweiten Grades waren.

Fragen zum Text:

- a) Wo befand sich der Erzähler am Anfang der Geschichte?
- b) Was trug der Mann, der dem Erzähler ähnlich sah?
- c) Welche Gemeinsamkeiten stellten die beiden Männer fest?
- d) Was bestellten die beiden Männer im Café?
- e) Was passierte in der Bar nach dem Konzert?
- f) Was waren die Ergebnisse des DNA-Tests?
- g) Wie oft trafen sich die beiden Männer nach dem DNA-Test?

Richtig oder falsch?

- h) Die beiden waren nach dem Ergebnis des DNA-Tests sehr nervös.
- i) Die beiden waren Zwillinge.
- j) Die beiden gaben einander ihre Telefonnummer.

B. Schreiben Sie einen Aufsatz. (nur 1)

[6]

- a) Einen Unfall
- b) Mein letzter Urlaub
- c) Meine Lebensträume

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PD-1118

Total No. of Pages : 2

[6451]-693

S.Y.B.A. (Semester - IV)

URDU

CC-1D Modern Prose & Poetry

(2019 Credit Pattern) (24073)

Total Marks : 70

[Time : 2½ Hours]

ہدایت :

(1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

(2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

[12] سوال نمبر 1: اردو افسانے کے اجزاء کون کونسے ہیں۔ تفصیل سے لکھئے۔

یا

افسانے کا فن اور اس کے ارتقاء پر سیر حاصل بحث کیجئے۔

[12] سوال نمبر 2: اکبر الہ آبادی نے اپنی نظموں میں کس طرح مغربی تہذیب کا مذاق اڑایا ہے؟ دلائل سے واضح کیجئے۔

یا

اکبر الہ آبادی کی مزاحیہ شاعری پر روشنی ڈالئے۔

[12] سوال نمبر 3: سعادت حسن منٹو نے اپنے افسانوں میں کس طرح سماج کی عکاسی کی ہے؟

یا

راجندر سنگھ بیدی نے افسانہ تلادان میں طبقاتی کشمکش کو کس طرح بیان کیا؟ واضح کیجئے۔

P.T.O.

[10] سوال نمبر 4: (الف) کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجئے۔

(i) عشرتی کے نام (ii) دربار 1911

[10] (ب) کسی ایک افسانہ کا متن پیش کیجئے۔

(i) تلادان (ii) ٹوبہ ٹیک سنگھ

[14] سوال نمبر 5: کوئی سات اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔

- (i) گزشتہ عظمتوں کے تذکرے بھی نہ رہ جائیں گے کتابوں ہی میں دفن افسانہ جاہ و چشم ہوں گے
- (ii) تمہیں اس انقلاب دہر کا کیا غم ہے اے اکبر بہت نزدیک ہیں وہ دن کہ تم ہو گئے نہ ہم ہو گئے
- (iii) ایسا ضرور ہو کہ انہیں رکھ کے کھاسکوں پنختہ اگر چہ بیس تو دس خام بھیجئے
- (iv) پیش روشا ہی تھی پھر ہنر بائینس پھر اہل جاہ بعد اس کے شیخ صاحب ان کے پیچھے خاکسار
- (v) موم کی پتلیوں پر ایسی طبیعت پگھلی چمن ہند کی پریوں کی ادا بھول گئے
- (vi) اچھے اچھوں کو بڑکا دیکھا بھیڑ میں کھاتے جھٹکا دیکھا
- (vii) نور کی موجیں لیمپ سے جاری تیزی تھی ہر جمپ سے جاری
- (viii) بحر ہستی لے رہا تھا بے دریغ انگڑائیاں تھمس کی امواج جمناسے ہوتی تھیں ہم کنار
- (ix) ذرے ویرانوں سے اٹھتے تھے تماشا دیکھنے چشم حیرت بن گئی تھی گردش لیل و نہار
- (x) کیا تعجب ہے جو لڑکوں نے بھلایا گھر کو جب کہ بوڑھے روش دین خدا بھول گئے

✓ ✓ ✓ ✓

[6451]-694

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC - 2 B(2) : उपयोजित लेखन कौशल्ये

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24025)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

अ) जाहिरात लेखन म्हणजे काय? जाहिरातीचे प्रयोजन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) इंटरनेट संकल्पना स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

अ) वृत्तपत्रासाठी एका लेखकाची मुलाखत तयार करा.

किंवा

ब) आकाशवाणीसाठी जाहिरात तयार करा.

प्रश्न 3) खालील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[5]

अ) 'नोंदी' चे स्वरूप थोडक्यात विषद करा.

किंवा

ब) विश्वकोशचे महत्व सांगा.

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD1119

[Total No. of Pages : 1

[6451]-695

S.Y.B.A.

URDU

SEC-2B : Communication Skill

(2019 CBCS Pattern) (Semester-IV) (24074)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب دیئے گئے نمبرات سوالات کے مکمل مارکس ہیں۔

[15]

سوال نمبر ۱۔ ترسیل کے معنی و مفہوم پر روشنی ڈالتے ہوئے اسکی مختلف اقسام پر روشنی ڈالئے۔

یا

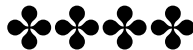
رموز اوقاف پر تفصیلی نوٹ تحریر کیجئے۔

[10]

سوال نمبر ۲۔ زبانی ترسیل کے اقسام قلمبند کیجئے۔

یا

دوران گفتگو لہجہ اور تلفظ کی ادائیگی پر تفصیلی اظہار خیال کیجئے۔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1120

[Total No. of Pages : 1

[6451]-696

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

SEC-2B : माध्यम लेखन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24096)

समय : 2 घंटे/

/पूर्णांक : 25

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) चार में से कोई दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) माध्यम लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ब) मुद्रित माध्यम और श्रव्य माध्यम के अंतर को स्पष्ट कीजिए।
- क) नव माध्यम से क्या तात्पर्य है? विस्तार से बताइए।
- ड) कंटेन्ट लेखन से क्या तात्पर्य है?

प्र.2) चार में से कोई दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) फीचर लेखन की परिभाषा बताते हुए उसकी अवधारणा स्पष्ट कीजिए।
- ब) फीचर लेखन के विभिन्न प्रकारों को विस्तार से बताइए।
- क) समाचार फीचर पर प्रकाश डालिए।
- ड) साहित्यिक फीचर को विस्तार से बताइए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर फीचर लेखन कीजिए।

[5]

- अ) 'चंद्रयान-3' विषय पर फीचर लेखन कीजिए।
- ब) महाविद्यालय में आयोजित हिंदी दिवस विषय पर फीचर तैयार कीजिए।

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD1121

[Total No. of Pages : 1

[6451]-697

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2B : Introduction to Scriptology (Palaeography)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24114)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

Write an essay type answer to any one of the following.

i) भारतातील लिपींचा विकास स्पष्ट करा.

Explain the evolution of scripts in India.

ii) ब्राह्मी लिपीतील स्वर, व्यंजन, जोडाक्षर लिहिण्याची पद्धत आणि संख्या या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on vowels, consonants, consonant clusters and numbers in brahmi script.

Q2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

Write an answer to any one of the following.

i) शारदा लिपी (The script शारदा)

ii) खालील सुभाषितांचे ग्रंथ लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following सुभाषिते into ग्रंथ script.

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः।

ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तं नरं न रञ्जयति॥

दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्यया विभूषित अपि सन्।

मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयङ्करः॥

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1122

[6451]-698

S.Y. B.A.

ECONOMICS

**SEC-2B : Basic Concept of Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24154)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any one of the following question.

[10]

- a) Write the objectives of the research report.
- b) Write the importance of data Analysis.

Q2) Solve any one of the following question.

[10]

- a) What is literature review? Explain in detail the components of literature review.
- b) Explain the different types of barchart.

Q3) Write short note (Any one).

[5]

- a) Quartile deviation
- b) Mode

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1122

[6451]-698

S.Y. B.A.

ECONOMICS

**SEC-2B : Basic Concept of Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24154)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) संशोधन अहवालाचे उद्दिष्ट्ये लिहा.
- ब) तथ्य विश्लेषणाचे महत्त्व लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) साहित्य पुनरावलोकन म्हणजे काय? साहित्य पुनरावलोकनाचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) स्तंभलेखाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) चतुर्थक विचलन
- ब) बहुलक

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1123

[Total No. of Pages : 2

[6451]-699

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2B(2) : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24165)/(24444)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any one question. (200 words)

[10]

- a) Explain the concept of Fundamental duties and write fundamental duties of Indian Citizen.
- b) What is the meaning of directive principles of state policy and write social type of directive principles in Indian constitution.

Q2) Attempt any one question (200 words).

[10]

- a) Explain the limitations of fundamental duties of Indian citizen.
- b) Write a note on implementation of directive principles by the government.

Q3) Write short note (Any one).

[5]

- a) Sardar Swaran Singh Committee in respect to fundamental duties.
- b) Types of directive principles.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1123

[6451]-699

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2B(2) : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24165)/(24444)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) मूलभूत कर्तव्यांची संकल्पना सांगून भारतीय नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये लिहा.
- ब) राज्यांच्या धोरणासंबंधी मार्गदर्शक तत्वांचा अर्थ सांगा आणि सामाजिक प्रकारची भारतीय राज्यघटनेतील मार्गदर्शक तत्वे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) भारतीय नागरिकांच्या मूलभूत कर्तव्यांमधील मर्यादा विशद करा.
- ब) मार्गदर्शक तत्वांच्या अंमलबजावणीसाठी शासनाने केलेल्या प्रयत्नांवर एक टिपण लिहा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक)

[5]

- अ) मूलभूत कर्तव्यांसंदर्भातील सरदार स्वर्ण सिंग समिती.
- ब) मार्गदर्शक तत्वांचे प्रकार.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1124

[6451]-700

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC - 2B : Modi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24175)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write answers to the following questions in 200 words (any 1)

[10]

- a) Explain the history and importance of Modi Script.

OR

- b) Write information about the types of Modi Script documents.

Q2) Write an essay in Modi Script in 200 words on any one of the following topics.

[10]

- a) My Maharashtra
- b) Gramswarajya
- c) Fort conservation - the need of the time

P.T.O.

Q3) Translate the following Modi Script passage in Marathi (Devnagari) Language.
(any 1). [5]

Passage - 1

પૈસામય મેલે રાજીસુ મુદત્તુ હોતે. તત્કાલુજ ઉમ્મરસીતીને
તાંની રાજીસુ પૈસામય મેલે હોતે. જોપતી જાણ થડત
પાછે પાણી જાણ થડત પાણીને, મારી સ્વાજ જાણીય
મયાંમ હોતી; તત્કાલુજ પેશ-જાણ-પૈસામયીતીતુજ પૈસામય
જોમ પેલી પૈસા પૈસામય જાણીય સ્વાજતુજ પેશ
હોતીમપુલે પૈસા તાંની ઈ રાજીસુ મેલેમપુલે પૈસા;
મપુજાસ મ રાજીસુ પૈસામયની જાણ થઈમ પાણ
રાજીસુ પાછે પાછે, એ મપુજાસ જાણ થઈમ.

Passage - 2

ઈજાણી, જીમમશાઈ, મેગાઈ પેશ જાણ મેલે તાણ પેશાત
મુજાસ પાણી-ઉમરજાણી તાંને હાતી પ પેશામુદત્તુ હાતી ઉમર
રાજી. મારી જાણીયી જાણી પાણી મેલેમ રાજીસુ હાજા.
પાણી પેશ પાણી જે ગાણી મીરાજાણી હાજા પેશ ગાણી પેશ
પેશ પેશાત પેશ મજા હાજા. તત્કાલુજ મીરાજાણી પેશાણી
પેશ ગાણી પેશ, પેશ, જો પેશ પેશાણી પેશ પેશાણી
પેશ પેશાણી.

Total No. of Questions : 3]

PD1124

[6451]-700

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC - 2B : Modi Script

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) मोडी लिपीचा इतिहास व महत्त्व सांगा.

किंवा

ब) मोडी लिपीच्या कागदपत्रांच्या प्रकारांची माहिती लिहा.

प्र.2) खालील कोणत्याही एका विषयावर 200 शब्दांत मोडी लिपीत निबंध लिहा.

[10]

अ) माझा महाराष्ट्र

ब) ग्रामस्वराज्य

क) दुर्गसंवर्धन - काळाची गरज

ઉતારા - 1

પૈક્ષમથ મેઠે રૂઝિત્ર મુઠસ્ય હોતે. તત્કાલુજ ઉમ્મસથીતીત્રે
તંત્રી રૂઝિત્ર પૈપાનેમ્મ જેદે હોતે. જોપતી જ્ઞપ્ત ઘડત
પાદે પાળી જ્ઞપ્ત ઘડે પાદીજે, જ્ઞપ્ત સ્વપ્ત જ્ઞપ્ત
મયાંમ હોતી; તત્કાલુજે હેરા-જ્ઞપ્ત-જ્ઞપ્તથીતીત્રે જ્ઞપ્ત
જોમ્ત પેઠી પૈક્ષ પૈશીજ ઉમ્મજીજ સ્થિતંત્રા હોતી
હોઠાંપુઠે હોઠીજ તંત્રી હી રામજ્ઞપ્ત જોઠાંપુઠે હોપડુ;
મોજુજ્ઞપ્ત જ્ઞપ્ત રામજ્ઞપ્ત હાજમથજે જ્ઞપ્ત હોઈમ જ્ઞપ્ત
રાજ્જ્ઞપ્ત પાદે પાદે, હો મજ્જપ્ત જ્ઞપ્ત જ્ઞપ્ત.

ઉતારા - 2

ઈજ્ઞપ્ત, જીમ્મજ્ઞપ્ત, મોજ્ઞપ્ત હેરા જ્ઞપ્ત જોઠ તત્કાલુજ
મુજ્જપ્ત પાળીજ-ઉમ્મજ્ઞપ્ત જ્ઞપ્ત હોતી પ હેરામુજ્જપ્ત હોતી ઉમ્મ
જ્ઞપ્ત. જ્ઞપ્ત જ્ઞપ્તજી જ્ઞપ્ત પાળી મોજ્ઞપ્ત જ્ઞપ્ત હોતી.
જ્ઞપ્ત જોજ જ્ઞપ્ત જો ગાળી મીજ્જપ્તજી હોતી તે ગાળી જોજો
જોજો હીજ્જપ્ત હોતી મજ્જપ્ત હોતી. તત્કાલુજે મીજ્જપ્ત હોતી
જોજ ગાળીજ હોતી, હોતી, જોજ હોતીજ જ્ઞપ્ત હોતી
હોતી હોતી.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1125

[6451]-701

S.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-2B : Medieval Indian Art and Architecture (1206-1857)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24176) (2 Credits)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Write silent features of architecture in the Sultanate Period.

OR

- b) Give information of architecture during the period of Bahamani State.

Q2) Answer the following questions in 200 words. **[10]**

- a) Describe the architecture of the cities-Agra and Fatehpur Sikri.

OR

- b) State the silent features of Architecture with examples in the period of Shahjahan.

Q3) Write short notes on any one. (100 words) **[5]**

- a) Qutub Minar
- b) Regional Art and architecture

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1125

[6451]-701

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2B : Medieval Indian Art and Architecture (1206-1857)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24176) (2 Credits)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

अ) सुलतानशाहीकाळातील स्थापत्य रचनांची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.

किंवा

ब) बहामनी काळातील स्थापत्याची माहिती द्या.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

अ) आग्रा आणि फतेहपूर सिक्री या शहरातील स्थापत्याचे विवेचन करा.

किंवा

ब) शहाजहानच्या काळातील वास्तुकलेची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) कुतुबमिनार

ब) प्रादेशिक कला आणि स्थापत्य

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1126

[6451]-702

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2B : Popular Indian Culture

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24177)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain what is high culture and its characteristics.

OR

- b) Write information about the Modern Indian Theatre.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) What effect did the Indian Independence Movement have on the audio-visual media?

OR

- b) Explain the importance of Mythological stories in Indian culture.

Q3) Short note. (Any one) **[5]**

- a) Film and Television Institute of India (FTII).

OR

- b) Ballad.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1126

[6451]-702

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2B : Popular Indian Culture

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) उच्च संस्कृती म्हणजे काय हे सांगून त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आधुनिक भारतीय रंगमंच याविषयी माहिती लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनाचा दृकश्राव्य माध्यमांवर काय परिणाम झाला ते लिहा?

किंवा

ब) पौराणिक कथांचे भारतीय संस्कृतीमधील असणारे महत्व विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक)

[5]

अ) भारतीय फिल्म आणि टेलिव्हिजन संस्थान (FTII).

किंवा

ब) पोवाडा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1127

[6451]-703

S.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-2B : Travel Agency & Tour Business
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24178)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures in the right indicates full marks.*

Q1) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain the definition and main function of travel agency.

OR

- b) Review the role of Indian Railways into Tourism in India.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

- a) Explain the responsibilities of tour operators in India.

OR

- b) Discuss the responsibilities and procedure of online travel agency.

Q3) Write Short Note (Any one) **[5]**

- a) Travel agency.
- b) Indian Airlines.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1127

[6451]-703

S.Y. B.A.

HISTORY

**SEC-2B : Travel Agency & Tour Business
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24178)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) प्रवासी संस्थेची व्याख्या आणि मुख्य कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील पर्यटनामध्ये भारतीय रेल्वेच्या भूमिकेचे पुनरावलोकन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (फक्त एक)

[10]

अ) भारतातील प्रवासी आयोजकांच्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ऑनलाईन प्रवासी संस्थेच्या जबाबदाऱ्या आणि कार्यपद्धती यावर चर्चा करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (फक्त एक)

[5]

अ) प्रवासी संस्था

ब) भारतीय विमान कंपन्या

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD1128

[6451]-704

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2B : Introduction to Remote Sensing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24206)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each. (Any Five)

[10]

- a) Mention the headquarter and regional centres of Remote Sensing.
- b) What is overlap?
- c) What is orbit?
- d) List out the applications of Remote Sensing.
- e) Write the full form of LANDSAT.
- f) What is passive sensor?
- g) What is reflection?

Q2) Write short notes in about 100 words. (Any two)

[8]

- a) Electromagnetic spectrum
- b) Image enhancement
- c) Image resolution

Q3) Write the answer of questions in 150 words. (Any one).

[7]

- a) Explain the detailed process of layer stacking and image enhancement.
- b) Explain the steps and types of Remote Sensing.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1128

[6451]-704

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2B : Introduction to Remote Sensing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) भारतात सुदूर संवेदनाचे मुख्यालय व त्याचे प्रादेशिक केंद्र कोठे आहे?
- ब) द्विरुक्ती (overlap) म्हणजे काय?
- क) ध्रुवीय कक्षा म्हणजे काय?
- ड) सुदूर संवेदन उपयोजनाची यादी करा.
- इ) लँडसॅट (LANDSAT) चे पूर्ण रूप लिहा.
- फ) निष्क्रिय संवेदक म्हणजे काय?
- य) परावर्तन म्हणजे काय?

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[8]

- अ) विद्युत चुंबकीय वर्णपट
- ब) प्रतिमा वर्धन
- क) प्रतिमा पृथक्करण

प्र.3) खालील प्रश्नाचे प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

[7]

- अ) लेअर स्टेकिंग (Layer stacking) व प्रतिमा वर्धन (Image Enhancement) प्रक्रियेचे सविस्तर वर्णन करा.
- ब) सुदूर संवेदन टप्पे व प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1129

[6451]-705

[Total No. of Pages : 2

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

**SEC-2 B : Applied Course of Travel & Tourism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24207)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.*
- 4) Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer in 20 words each (any five).

[10]

- a) What is tourist?
- b) What is heritage tourism?
- c) Write any two historical tourist places in India.
- d) What is international tourism?
- e) What is tourist guide?
- f) What is medical tourism?
- g) State any two types of roads.

Q2) Write a short notes in 100 words (any two).

[8]

- a) Dynamics of tourism.
- b) Evaluation of tourist places visited by you.
- c) Role of railway in tourism development.

Q3) Answer in 150 words each (any one).

[7]

- a) Explain the need of local tourism.
- b) Explain the basic skills required for effective tour planning.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD1129

[6451]-705

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2 B : Applied Course of Travel & Tourism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास/

/एकूण गुण : 25

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) पर्यटक म्हणजे काय?
- ब) वारसा स्थळ पर्यटन म्हणजे काय?
- क) भारतातील कोणतीही दोन ऐतिहासिक पर्यटन स्थळे लिहा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय पर्यटन म्हणजे काय?
- इ) पर्यटक मार्गदर्शक म्हणजे काय?
- फ) आरोग्य पर्यटन म्हणजे काय?
- य) रस्त्यांचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[8]

- अ) पर्यटनाची गतिशीलता.
- ब) तुम्ही भेट दिलेल्या पर्यटनस्थळांचे मूल्यमापन
- क) पर्यटन विकासात रेल्वेची भूमिका.

प्र.3) प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[7]

- अ) स्थानिक पर्यटनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) प्रभावी सहल नियोजनासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PD1130

[Total No. of Pages : 3

[6451]-706

S.Y.B.A.

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

SEC-2B: रागसंगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420) (24214)

(या संचातील राग संगीत गायन, व तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :**
- 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उर्वरित 5 प्रश्नांपैकी कोणतेही 4 असे एकूण 5 प्रश्न सोडवा.
 - 3) सर्व प्रश्नांस प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील छोट्याख्यालाचे स्वरलेखन करा. [5]

- अ) हमीर
- ब) विभास
- क) हिंडोल

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती लिहा. [5]

- अ) चद्रकंस
- ब) जौनपुरी
- क) विभास

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून त्या तालाचा ठेका एकपटीत लिहा. [5]

- अ) त्रिताल
- ब) चौताल
- क) एकताल

प्र.4) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच) [5]

- अ) कणस्वर
- ब) अवरोह
- क) पकड
- ड) वादीस्वर
- इ) संवादी स्वर
- फ) आरोह

P.T.O.

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे सांगीतिक योगदानासह जीवनचरित्र लिहा.

[5]

- अ) प. भीमसेनजोशी
- ब) पं. व्ही.जी. जोग
- क) उस्ताद अमीर खां

प्र.6) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा.

[5]

- अ) ख्याल गायकी
- ब) संगीत आणि साहित्य
- क) लोकसंगीत

Total No. of Questions : 6]

PD1130

[6451]-706

S.Y.B.A.

SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC

SEC-2B: तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420) (24214)

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना :**
- 1) सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 - 2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
 - 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) रूपक तालामध्ये एक तुकडा व एक तिहाई भातखंडे लिपीनुसार लिहा. [5]

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. [5]

- अ) आडाचौताल
- ब) तीलवाडा
- क) धुमाळी

प्र.3) व्याख्या लिहा. [5]

- अ) जाती
- ब) तिगुन
- क) चौगुन
- ड) बेदम तिहाई
- इ) दमदार तिहाई

प्र.4) तबला वाद्याच्या निर्मिती संदर्भातील विविध मतप्रवाहांची माहिती लिहा. [5]

प्र.5) निबंध लिहा. (कोणताही एक) [5]

- अ) तबला वादनाचे तंत्र
- ब) लखनौ बाज

प्र.6) जीवनचरित्र लिहा. (कोणतेही एक) [5]

- अ) पं. सामता प्रसाद
- ब) उस्ताद अल्लार खान
- क) झाकीर हुसेन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1585

[Total No. of Pages : 2

[6451]-708

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 2B : Basic Counselling Skills

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24224)

Time : 1 Hour]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer of the following questions : (any one) [10]

- a) What is counselling? Explain the uses of counselling.
- b) Illustrate the 'Relating - Understanding Changing' (RUC) helping model.

Q2) Write the answer of the following questions : (any one) [10]

- a) Describe the factors that included in improving self talk.
- b) Illustrate the multicultural helping goals and multicultural counselling competencies.

Q3) Write short notes (any one) : [5]

- a) Professional Counsellors.
- b) Permission to talk.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PD-1585

[6451]-708
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC - 2B : Basic Counselling Skills
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24224)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]
- अ) समुपदेशन म्हणजे काय? समुपदेशनाचे उपयोग स्पष्ट करा.
- ब) मदत करण्याशी संबंधित 'संबंध जोडणे - समजून घेणे बदलणे' (RUC) प्रारूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) [10]
- अ) स्व - संवाद सुधारण्यात समाविष्ट असलेल्या घटकांचे वर्णन करा.
- ब) बहुसांस्कृतिक मदत ध्येये आणि बहुसांस्कृतिक समुपदेशन सक्षमता सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतीही एक) [5]
- अ) व्यावसायिक समुपदेशन
- ब) बोलण्याची परवानगी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1132

[Total No. of Pages : 4

[6451]-709

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2B : Introduction to Cyber Security / Information Security

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24275)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement. **[5]**

- i) The growing negative use of social media in the country can be dangerous for anyone
A) Human
B) State
C) Country
D) District
- ii) Who started the social networking site Orkut?
A) Mark Zuckerberg
B) Reed Hoffman
C) Jack Dorsey
D) Orkut buyokokten
- iii) What are the key components of an electronic communication system?
A) One
B) Two
C) Three
D) Four
- iv) What should be used to protect your device from malware, trojans and viruses?
A) Bacteria
B) Antivirus
C) Virus
D) The virus came
- v) The opening up of global trade has made it possible to ship our goods all over the world.
A) World Wide Web
B) Internet
C) BBC Bulletin
D) Mobile

P.T.O.

Q2) Write the answers in 100 words (any three)

[12]

- a) Explain the types of cyber attacks.
- b) What are the principles of cyber security?
- c) What is cracking?
- d) What are the safe instructions when choosing a password?
- e) Explain any four concepts of general networking.

Q3) Write the answer in 200 words (any one)

[8]

- a) Describe the types of cyber security and Importance?
- b) What is Internet? explain the importance of the Internet.

PD-1132

[6451]-709

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2B : Introduction to Cyber Security / Information Security

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** योग्य पर्याय निवडून विधाने परत लिहा. [5]
- i) देशात सोशल मीडियाचा वाढता नकारात्मक वापर कोणासाठी घातक ठरू शकतो
A) मानव B) राज्य
C) देश D) जिल्हा
- ii) ऑर्कुट या सोशल नेटवर्किंग साइट्सची सुरुवात कोणी केली ?
A) मार्क झुकरबर्ग B) रिड हॉफमन
C) जॅक डॉरसी D) आर्कुट बुयुकोकतेन
- iii) इलेक्ट्रॉनिक संप्रेषण प्रणालीमध्ये किती प्रमुख घटकांचा समावेश होतो ?
A) एक B) दोन
C) तीन D) चार
- iv) मालवेअर, ट्रोजन आणि व्हायरसपासून आपल्या डिव्हाइसचे संरक्षण करण्यासाठी काय वापरले पाहिजे ?
A) जिवाणू B) अँटीव्हायरस
C) व्हायरस D) विषाणू
- v) जागतिक व्यापारकशामुळे खुली झाल्याने आपला माल सर्व जगभर पाठविण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे.
A) वर्ल्ड वाइड वेब B) इंटरनेट
C) बी.बी.सी. बुलेटिन D) मोबाईल

प्रश्न 2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[12]

- अ) सायबर हल्ल्याचे प्रकार विषद करा.
- ब) सायबर सुरक्षेची तत्वे कोणती?
- क) क्रकिंग म्हणजे काय?
- ड) संकेतशब्द निवडताना सुरक्षित अशा कोणत्या सूचना दिल्या जातात.
- इ) सामान्य नेटवर्किंगच्या कोणत्याही चार संकल्पना विषद करा.

प्रश्न 3) 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

[8]

- अ) सायबर सुरक्षेचे प्रकार सांगून तिचे महत्व विषद करा.
- ब) इंटरनेट म्हणजे काय ते सांगून तिचे महत्व थोडक्यात सांगा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD-1133

[Total No. of Page : 1

[6451]-710

S.Y. B.A.

ENGLISH (Skill Enhancement Course)

SEC-2B : A Certificate Course in Skill Development

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24334)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one of the following : [10]

- a) Tanuja and her friends wish to go to a movie on the occasion of a friend's birthday. She makes a request to the warden for permission. Write a dialogue using the appropriate expressions.
- b) Spruha and Neha are talking about Pune City. Neha says that Pune City climate is better than Mumbai City. But Spruha does not agree with her write a dialogue using the appropriate expressions.

Q2) Attempt any one of the following : [10]

- a) What are the methods of developing English vocabulary?
- b) Mr. Nair goes to her neighbour shahane to make a complaint about the leakage in her bathroom pipe. Write a dialogue using the appropriate expressions.

Q3) Attempt any one of the following : [5]

- a) Chandan apologizes to a senior colleagues for not completing his work on time. Write a dialogue based on the given situation.
- b) You have to deliver speech on the occasion of 'Road safety week'. Write five points.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1134

[Total No. of Pages : 6

[6451]-711

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

SEC-1B FMG-4 : Optimization Techniques

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24345)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of calculator is allowed.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) State the no passing rule in a sequencing problem.
- b) What is a replacement problem? Describe some replacement policies.
- c) Write the Hessian matrix for real valued function $f(x_1, x_2, x_3)$ of three variables.
- d) Explain saddle point, pure strategy and mixed strategy for two person zero sum game.
- e) Solve the game :

$$\begin{array}{c} \text{A} \end{array} \begin{array}{c} a_1 \\ a_2 \end{array} \begin{array}{c} \text{B} \\ \left[\begin{array}{cc} b_1 & b_2 \\ 0 & 2 \\ -1 & 4 \end{array} \right] \end{array}$$

- f) Define critical activity in a project. State the necessary and sufficient conditions for critical activity.
- g) Distinguish between CPM and PERT.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following :**[20]**

- a) The running cost per year and resale price of an equipment whose purchase price is Rs.5000 are given in following table.

Year	Running Cost (Rs.)	Resale Price (Rs.)
1	1500	3500
2	1600	2500
3	1800	1700
4	2100	1200
5	2500	800
6	2900	500
7	3400	500
8	4000	500

What is the best time to replace the equipment.

- b) Following table gives the processing times for 6-jobs through 3-machines A, B, C in order ABC.

Job	Machine A	Machine B	Machine C
1	3	8	13
2	12	6	14
3	5	4	9
4	2	6	12
5	9	3	8
6	11	1	13

Determine the optimal sequence which minimises total elapsed time.

- c) Show that $(0, 3, 1)$ and $(2, 1, 1)$ are stationary points of function $f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1x_2x_3 - 4x_1x_3 - 2x_2x_3 + x_1^2 + x_2^2 + x_3^2 - 2x_1 - 4x_2 + 4x_3$.

d) Solve the following game graphically.

		B				
A		3	0	6	-1	7
		-1	5	-2	2	1

e) Draw the network diagram for the following data :

Activity	Immediate Predecessors
A	-
B	A
C	A
D	B, C
E	C
F	D
G	E
H	F, G

f) The data for the PERT network is displayed in the table below.

Activity	t_0	t_m	t_p
1-2	1	1	7
1-3	1	4	7
1-4	2	2	8
2-5	1	1	1
3-5	2	5	14
4-6	2	5	8
5-6	3	6	15

Find the critical path and project completion time.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

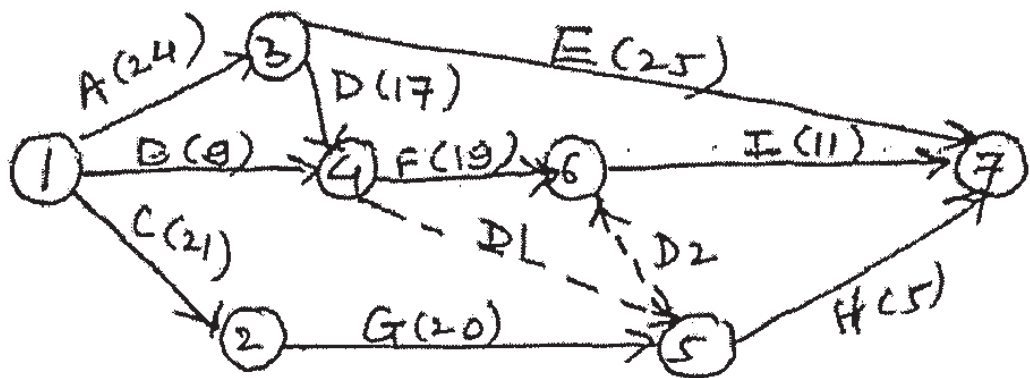
- a) Solve the following non-linear programming problem by Lagrange's method:

$$\text{Optimize } Z = 2x_1^2 + x_2^2 + 3x_3^2 + 10x_1 + 8x_2 + 6x_3 - 100$$

$$\text{subject to constraint } x_1 + x_2 + x_3 = 20$$

$$x_1, x_2, x_3 = 0$$

- b) Find the project completion time and critical path for the given project network.

- c) There are 5-Jobs each of which must go through the two - machines in the order M_1, M_2 processing time are given below :

Job	1	2	3	4	5
Machine M_1	5	1	9	3	10
Machine M_2	2	6	7	8	4

Determine a sequence of Job also determine idle time and total elapsed time.

- d) The cost of a machine is Rs. 6100/- and its scrap value is Rs. 100/-. The maintenance cost found from the past experience is as follows :

Year :	1	2	3	4	5	6	7	8
Maintenance cost (Rs.) :	100	250	400	600	900	1200	1600	2000

When should the machine be replaced?

- e) Using dominance rule, find the strategies for player A and B in the following game. Also obtain the value of game.

	I	II	III
I	1	7	2
II	6	2	7
III	6	1	6

- f) Find the maximum or minimum of the function

$$f(x_1, x_2, x_3) = x_1 x_2 + 10x_1 - x_1^2 + x_2^3 - x_3^2.$$

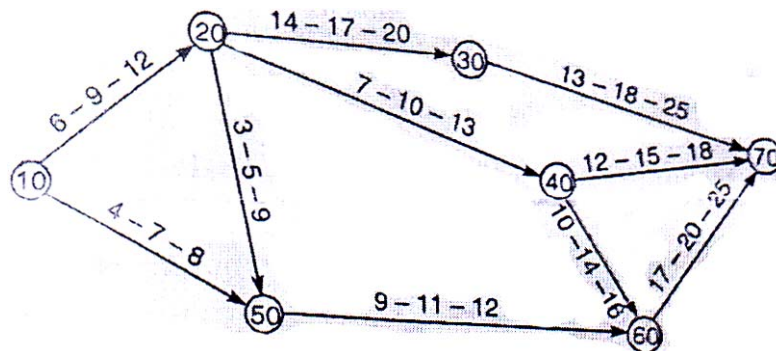
Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Consider the activities and duration below :

Activities	0-1	1-2	1-3	2-4	2-5	3-4	3-6	4-7	5-7	6-7
Duration	2	8	10	6	3	3	7	5	2	8

- Draw the network diagram and find the critical path.
 - Find the project completion time.
 - Determine total float and free float of each non critical activity.
- b) Consider the network diagram given below. For each activity the three time estimates t_0 , t_m and t_p are given in the order $t_0 - t_m - t_p$. Determine variance and expected time for each activity.

- c) A firm is thinking of replacing a particular machine whose cost price is Rs. 12,200. The scrap value of the machine is Rs. 200/-. The maintenance costs are found to be as follows :

Year	Maintenance Cost in Rs.
1	220
2	500
3	800
4	1200
5	1800
6	2500
7	3200

Determine when the firm should get the machine replaced.

- d) Solve the game whose pay of matrix is:

Player A	B ₁	B ₂	B ₃	B ₄
I	2	2	3	-2
II	4	3	2	6

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD-1135

[Total No. of Pages : 2

[6451]-712

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 2B : Research Projects : Steps and Protocols

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24375)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 200 words. (Any one)

[10]

- a) Elaborate the types of data collection in social research.
- b) Explain the nature of ethics in social research.

Q2) Write short notes on (Any three) :

[15]

- a) Importance of confidentiality in social research
- b) Hypothesis
- c) Bibliography
- d) Data Analysis
- e) Research Design

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PD-1135

[6451]-712

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC - 2B : Research Projects : Steps and Protocols

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [10]

- अ) सामाजिक संशोधनातील तथ्य संकलनाचे प्रकार विशद करा.
ब) सामाजिक संशोधनातील नितीतत्वांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) सामाजिक संशोधनातील गोपनीयतेचे महत्त्व
ब) गृहित्यकृत्य
क) संदर्भ सूची
ड) तथ्य विश्लेषण
इ) संशोधन आराखडा

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PD-1136

[Total No. of Pages : 2

[6451]-713

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC - 2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write short notes on any three of the following in 50 words each. [15]

- a) Rajayoga
- b) Bandha Mudra
- c) Dharana
- d) Pratyahara
- e) The concept of Ishvara in Yoga

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any one)

[10]

- a) What is Kriyayoga? Explain.
- b) Make the comparison between 'Hathayoga' and 'Rajayoga'.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PD-1136

[6451]-713

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC - 2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 25

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर 50 शब्दात टीपा लिहा.

[15]

- अ) राजयोग
- ब) बंधमुद्रा
- क) धारणा
- ड) प्रत्यहारा
- इ) योगातील ईश्वर संकल्पना

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) क्रियायोग म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- ब) 'हठयोग' आणि 'राजयोग' यांची तुलना करा.

[6451]-714

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-1D (G-2) : आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा व्यावहारिक हिंदी
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24093)

पाठ्यपुस्तक : हिंदी साहित्य और भाषा

संपादक – प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

समय : 2½ घंटे/

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। [16]

- अ) 'तीनों बंदर बापू' के कविता में चित्रित व्यंग्य लिखिए।
- ब) 'बात-बतंगड' कविता में कवि ने बात का महत्व किस प्रकार समझाया है?
- क) 'कितनी रोटी' कविता का सारांश लिखिए।
- ड) 'देश के लिए नेता' कविता के आधार पर नेता की आवश्यकता को रेखांकित कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। [16]

- अ) 'प्रेम की बिरादरी' कहानी की व्यंग्यात्मकता पर प्रकाश डालिए।
- ब) 'मुख्यमंत्री का डंडा' कहानी का सारांश लिखिए।
- क) 'अफसर' कहानी में शरद जोशी ने अफसरों की कौन-सी विशेषताएँ बताई है?
- ड) 'सावधान! हम ईमानदार हैं' कहानी भ्रष्ट व्यवस्था पर प्रहार करती है, सोदाहरण समझाइए।

प्र.3) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [7]

- i) बहुत चुने हुए लोगों से
बहुत चुने हुए विषयों पर
बहुत चुनिंदा बातें करते हैं विद्वान लोग।
- ii) जिह्वा द्वारा बात का, नहीं हो सके बखान,
मीठी-कड़वी बात का, अनुभव करते कान।
अनुभव करते कान आदमी जानो उसको,
चुभती हुई बात, कोई लग जाये जिसको।
हास्य-व्यंग्य बातों से बत्तीसी खिल जाती,
बात-बात में पोशीदा बातें मिल-जाती।

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए। [7]

- i) अफसर से दोस्ती नहीं की जा सकती। उससे रिश्ता किया जा सकता है।
क्योंकि रिश्ते में नियम होते हैं, दोस्ती में नियम नहीं होते।
- ii) सच पूछो तो इन दो जोड़ी पैरों को दो दोस्त कहना भी ठीक नहीं है। क्योंकि ये दो पुरुष या दो
इंसान नहीं हैं। दो झोले हैं। ऐसे झोले जिन्हें पूरा परिवार जादूगर सरकार का झोला समझता है।

P.T.O.

प्र.4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[14]

- अ) साक्षात्कार के महत्व को समझाइए।
- ब) मोबाईल एप्स की विशेषताएँ लिखिए।
- क) 'जल ही जीवन है' इस विषय पर पल्लवन लिखिए।

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पिय दस प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- i) 'तीनों बंदर बापू' के कविता के कवि कौन है?
 - अ) अशोक चक्रधर
 - ब) नागार्जुन
 - क) काका हाथरसी
 - ड) उदय प्रकाश
- ii) कौन-से लोग कम बोलते हैं?
 - अ) गरीब
 - ब) गूंगे
 - क) विद्वान
 - ड) ईमानदार
- iii) 'कितनी रोटी' कविता में कवि किसका वर्णन करते हैं?
 - अ) अकाल
 - ब) बारिश
 - क) गर्मी
 - ड) भूख
- iv) 'देश के लिए नेता' कविता में नारी के लिए कौन जरूरी है?
 - अ) सिंदूर
 - ब) माँग
 - क) बंगला
 - ड) परिवार
- v) निम्न में से हरिशंकर परसाई की रचना कौन-सी है?
 - अ) अफसर
 - ब) सावधान! हम ईमानदार हैं
 - क) प्रेम की बिरादरी
 - ड) मुख्यमंत्री का डंडा
- vi) 'झोले' कहानी के कहानीकार कौन है?
 - अ) हरिशंकर परसाई
 - ब) सुभाष काबरा
 - क) शरद जोशी
 - ड) लतीफ घोषी
- vii) मुख्यमंत्री के डंडे की मूँठ किसकी थी?
 - अ) चाँदी
 - ब) सोना
 - क) काँच
 - ड) लकड़ी
- viii) सामान्यतः साक्षात्कार के कितने तत्व होते हैं?
 - अ) एक
 - ब) दो
 - क) तीन
 - ड) चार
- ix) मोबाईल एप किसके वर्जन का छोटा रूप होता है?
 - अ) लैपटॉप
 - ब) टैबलेट पीसी
 - क) मिनी कंप्यूटर
 - ड) कंप्यूटर
- x) भाव विस्तार किसका पर्यायवाची शब्द है?
 - अ) संक्षेपण
 - ब) आकलन
 - क) पल्लवन
 - ड) संज्ञापन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1138

[Total No. of Pages : 2

[6451]-715

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

वैकल्पिक हिंदी

CC-2D(G2) : जनसंचार माध्यम और हिंदी
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24094)

समय : 2½ घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) जनसंचार माध्यम की परिभाषा देकर उसके स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
- ब) दृश्य-श्रव्य माध्यमों का महत्त्व लिखिए।
- क) इंटरनेट का महत्त्व विशद कीजिए।
- ड) समाचार पत्र-पत्रिकाओं के सामाजिक महत्त्व पर प्रकाश डालिए।
- इ) संचार के साधन बताते हुए उनके उपयोग को अधोरेखित कीजिए।

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) सृजनात्मक लेखन की परिभाषा और स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।
- ब) सृजनात्मक लेखन का साहित्यिक महत्त्व को विशद कीजिए।
- क) कहानी लेखन का स्वरूप विशद करते हुए तत्वों पर प्रकाश डालिए।
- ड) लेखा आलेखन के प्रकारों की चर्चा कीजिए।
- इ) नाटक की परिभाषा और स्वरूप को समझाइए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [21]

- अ) माध्यम लेखन की परिभाषा और उसके प्रकारों को विशद कीजिए।
- ब) फीचर लेखन के प्रकारों पर प्रकाश डालिए।
- क) पटकथा लेखन के महत्त्व को अधोरेखित कीजिए।
- ड) डाक्यूड्रामा लेखन की परिभाषा देते हुए उसके साहित्यिक महत्त्व को स्पष्ट कीजिए।
- इ) संवाद लेखन का अर्थ बताते हुए उसके स्वरूप की चर्चा कीजिए।

P.T.O.

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए।

[7]

- i) फीचर लेखन का मुख्य उद्देश्य है।
 - अ) ज्ञान वृद्धि
 - ब) मनोरंजन
 - क) अर्थप्राप्ति
 - ड) काल्पनिकता
 - ii) आकाशवाणी के लिए पर्यायीशब्द कौन-सा है?
 - अ) टेलीविजन
 - ब) मोबाईल
 - क) रेडिओ
 - ड) सिनेमा
 - iii) नाटक कौन-सी विधा है?
 - अ) दृश्य
 - ब) श्रव्य
 - क) मुद्रित
 - ड) दृश्य-श्रव्य
 - iv) 'फीचर' शब्द की उत्पत्ति कौन-सी भाषा से हुई है?
 - अ) फ्रेंच
 - ब) लॅटीन
 - क) हिंदी
 - ड) फारशी
 - v) कविता से तात्पर्य है?
 - अ) पद्यात्मक रचना
 - ब) नाट्य रचना
 - क) गद्य रचना
 - ड) कहानी रचना
 - vi) निम्न में से मुद्रित माध्यम है।
 - अ) नाटक
 - ब) रेडिओ
 - क) समाचार पत्र
 - ड) इनमें से नहीं

PD1139

[6451]-716

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-1B : Gadyavibhag and Padyavibhag

संस्कृतार्णवः संस्कृत गद्य आणि पद्य विभाग

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24113)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

[5]

Translate any one into Marathi or English.

- i) कनकदासः तृतीयवारमपि नरहरिं यथापूर्वं मन्दिरं नीतवान्। अधुना मूर्तेः मापनं कुर्वता नरहरिणा अनुभूतं यत् मूर्तेः भालप्रदेशे तृतीयं नेत्रम् अस्ति इति। झटिति नरहरिः नेत्रपट्टिकाम् अपसारितवान्। दृष्टवान् च तदा तु तेन या दृष्टा सा तु विठ्ठलस्य एव प्रतिमा आसीत्। सा स्मितसुन्दरमूर्तिः नरहरिम् अभाषत- 'हे शिवभक्त, अहं स्वयं शिवः। अहमेव विठ्ठलः अपि। एकोऽहं विविधैः रूपैः दृश्ये' इति।
- ii) ततस्तानरङ्गः च अकथयत्, 'को नामापरः शिववीरात्? स एव राजनीतौ निष्णातः, स एव सैन्धवारोहविद्यासिन्धुः, स एव चन्द्रहासचालने चतुरः, स एव मल्लविद्यामर्मज्ञः, स एव बाणविद्यावारिधिः, स एव पण्डितमण्डलमण्डनः, स एव धैर्यधारिधैर्यः, स एव वीरवारवरः।'

B) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे मराठी अथवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

[5]

Translate any one into Marathi or English.

- i) ब्रह्मा येन कुलालयन्निमित्तो ब्रह्माण्डभाण्डोदरे
विष्णुर्येन दशावतारगहने क्षितो महासकङ्कटे।
रूद्रो येन कपालपाणिपुटके भिक्षाटनं कारितः
सूर्यो भ्राम्यति नित्यमेव गगने तस्मै नमः कर्मणे॥
- ii) सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः॥

- C) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची संस्कृत भाषेत उत्तरे लिहा. [5]
Write any five answers in the Sanskrit Language.
उचितानि युग्मानि विचिनुत.

i) तृतीयं नेत्रम्	a) महाभारते भीष्मपर्वे
ii) विश्वावसुः	b) केशवः
iii) श्रद्धात्रयविचारः	c) विपदामान्त्रणम्
iv) धृतकूर्मशरीरः	d) पञ्चखाद्यम्
v) भाग्यरहितस्य गमनम्	e) विश्वगुणादर्शचम्पूकाव्यम्
vi) दीनदुःखदावदहनः	f) जयदेवः
	g) शिवरायः

- Q2) A) कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. [5]

Write reference to context any one of the following.

- तेनोभयं जिघ्रति सुरभि च दुर्गन्धि च पाप्मना ह्येष विद्वः।
- सिंहेन सह शिवस्य सामुख्यमस्ति, तन्मन्ये इयमस्तवेला तत्प्रतापसूर्यस्य।

- B) कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. [5]

Write reference to context any one of the following.

- केशव धृतनरहरिरूप जय जगदीश हरे।
- अन्येषां च परं नरस्तुतिकृतोदोषस्तु सार्वत्रिकः।

- C) खालील पद्य वाचून, कोणत्याही पाच प्रश्नांची संस्कृत भाषेत उत्तरे लिहा. [5]

Read the following verse and write any five answers in the Sanskrit Language.

भग्नाशस्य करण्डपिण्डिततनोम्लानेन्द्रियस्य क्षुधा

कृत्वाखुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः।

तृप्तस्तत्पिशितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः पथा

स्वस्थास्तिष्ठत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ क्षये चाकुलम्॥

- कस्य आशा भग्ना?
- आखु इत्यस्य शब्दस्य अर्थः कः?
- केन विवरं कृतम् करण्डे?
- भोगिन् इत्यस्य शब्दस्य अर्थः कः?
- नृणां वृद्धौ क्षये च किं कारणम्?
- एषः श्लोकः कस्मिन् ग्रन्थे विद्यते?

Q3) A) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [12]

Write a long answer to any one of the following.

i) तृतीयं नेत्रं कथेचा आशय सांगून, तिचे तात्पर्य स्पष्ट करा.

Write तृतीय नेत्रं कथा in brief and explain the moral of the story.

ii) तानरंगाने वर्णिलेले शिवरायांचे गुण, ह्या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on qualities of शिवराय narrated by तानरंग.

B) कोणतीही टीप लिहा. [8]

Write a note.

i) प्रणवोपासना।

ii) कौटिलीयार्थशास्त्रे वर्णिता रत्नपरीक्षा।

Q4) A) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा. [12]

Write a long answer to any one of the following.

i) श्रद्धात्रयविभागयोग अध्यायाचे तुमच्या शब्दात वर्णन करा.

Write the chapter named श्रद्धात्रयविभागयोग in your own words.

ii) तुम्ही अभ्यासलेल्या कोणत्याही सहा सुभाषितांवर निबंध लिहा.

Write an essay on any six सुभाषितs, studied in your syllabus.

B) टीप लिहा. [8]

Write a note.

i) विश्वावसुः।

ii) दशावतारस्तोत्रम्।

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PD1140

[Total No. of Pages : 2

[6451]-717

S.Y.B.A.

ARABIC

CC-1D : Grammar and Translation
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24141)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Attempt all questions.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Define and illustrate three of the following:

[30]

(a) أَدَوَاتُ الْإِسْتِفْهَامِ

(b) الْجَمْعُ السَّالِمُ

(c) فِعْلُ الْمُضَارِعِ

(d) أَفْعَالُ النَّاقِصَةِ

Q2) Translate the following Passages into only English.

[20]

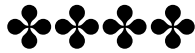
إِذْهَبْ إِلَى غُرْفَتِكَ وَاقْرَأْ كِتَابَكَ. إِفْتَحْ كُرَّاسَتَكَ وَاكْتُبْ مَقَامَةً قَصِيرَةً. قَدْ ذَهَبَ الْأَمْلُ وَلَا دُلَّ إِلَى
الْمَدْرَسَةِ. مَا فَتَحَ الْفَرَّاشُ بَابَ الْفَصْلِ. قَدْ كَتَبَ الْمُدَرِّسُ الدَّرْسَ الْجَدِيدَ عَلَى السُّبُورَةِ. هَلْ تَقْرَأُ وَتَكْتُبُ
الْعَرَبِيَّةَ فِي فَصْلِكَ؟ تَجْلِسُ عَائِشَةُ عَلَى الْكُرْسِيِّ وَتَقْرَأُ الدَّرْسَ الْجَدِيدَ مَا جَدُّ لَا تَلْعَبُ فِي الْفَصْلِ. ذَلِكَ الْبَيْتُ
وَأَسِعْ. هَذَا الطَّالِبُ مُجْتَهِدٌ.

P.T.O.

Q3) Translate the following passage only in Arabic:

[20]

The students go to different libraries in the evening. I read many English magazines last month. These Nurses are working in those hospitals. The schools and colleges are closed during holidays. These American engineers are very hard working. The president called the Iranian diplomats for an important meeting. Please put these new books in the racks. Ahmad, don't read my letter. Don't play in the street. Do you live in that big house?

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

PD-1141

Total No. of Pages : 2

[6451]- 718

S.Y.B.A.

PERSIAN

CC-2D:Prose & Modern Prose Terms (G-2)

(2019 Pattern) (24103) (Semester - IV)

Total Marks :70]

[Time :2½ Hours

Instructions to the Candidates:

- 1) *Attempt All questions.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q.1 Explain in detail the merits of Sadi Shirazi's Prose Writing. **[12]**

Or

Cover the life and literary works of Nasrullah Munshi in detail.

Q.2 Ethical elements are found in Sadi Shirazi's prose ,explain in detail. **[12]**

Or

Write a detailed note on the life and personality of Maulana Jami

Q.3 Cover the life and literary works of Wa'iz Kashifi. **[12]**

Or

Provide a critical overview of Aadab-i-Sukhan Guftan.

P.T.O.

Q.4 (A) Write the Central idea of one of the following in Persian. **[10]**

(i) مرض پادشاه

(ii) زاهد ریاکار

(iii) درد چشم

(B) Write the Central idea of one of the following in English or Urdu or

Marathi. **[10]**

(i) بازار گان و دوستش

(ii) حکمت در چہار کلمہ

(iii) حکمت در کسریٰ و سہ حیکم

Q.5 Write short notes on any two of the following. **[14]**

(i) داستان کوتاہ

(ii) زمان

(iii) زندگی نامہ

✓ ✓ ✓ ✓

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1142

[6451]-719

S.Y. B.A.

ECONOMICS

CC -1D : Financial System - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *It is necessary to solve all the Questions.*
- 2) *Diagrams must be drawn wherever necessary.*
- 3) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answers of the following questions in 20 words each. (Any Eight)[16]

- a) What is monetary policy?
- b) What is bank rate?
- c) What is the head office of RBI located?
- d) IRDA when was it approved?
- e) When did SEBI get statutory status?
- f) State two objectives of the International Monetary Fund.
- g) When was the Asian Development Bank established?
- h) What are two objectives of BRICS?
- i) What is the number of member countries of the World Bank?
- j) When did the Government of India enact the Bankruptcy Act?

P.T.O.

Q2) Write the answers of the following questions in 50 words each. (Any Four)[16]

- a) Explain the management of Reserve Bank of India.
- b) Explain the concept of 'Cash Reserve Fund'.
- c) Explain the types of loans provided by the International Monetary Fund.
- d) Explain the role of World Bank?
- e) Explain the importance of bankruptcy regulation.
- f) Why was the Reserve Bank of India nationalized?

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words each. (Any Three)[18]

- a) Explain the statistics tools of monetary policy.
- b) Explain the recent reforms in the financial sector.
- c) Explain the structure of ASEAN Development Bank.
- d) Explain the role of Insurance Regulation and Development Authority.
- e) Explain the limitations on monetary policy instruments.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words each. (Any Two)[20]

- a) Explain the traditional and developmental function of the RBI.
- b) Explain the successes and failures of the Inter-National Monetary Fund.
- c) Evaluation the functions of Asian Development Bank.

Total No. of Questions : 4]

PD1142

[6451]-719

S.Y. B.A.

ECONOMICS

CC -1D : Financial System - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) चलनविषयक धोरण म्हणजे काय?
- ब) बँक दर म्हणजे काय?
- क) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे मुख्य कार्यालय कोठे आहे?
- ड) आय.आर.डी.ए. ला केंव्हा मान्यता मिळाली?
- इ) सेबीला वैज्ञानिक दर्जा केंव्हा मिळाला?
- फ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- य) आशियन विकास बँकेची स्थापना केंव्हा झाली?
- र) ब्रिक्स या संघटनेची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- ल) जागतिक बँकेच्या सभासद राष्ट्रांची संख्या किती आहे?
- व) भारत सरकारने दिवाळखोरी कायदा केंव्हा लागू केला?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) भारतीय रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- ब) 'रोख राखीव निधी' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीद्वारे देण्यात येणाऱ्या कर्जाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) जागतिक बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) दिवाळखोरी नियामकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- फ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे राष्ट्रीयीकरण का करण्यात आले?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) चलनविषयक धोरणाची संख्यात्मक साधने स्पष्ट करा.
- ब) वित्तीय क्षेत्रातील अलिकडील सुधारणा स्पष्ट करा.
- क) आशियाई विकास बँकेची रचना स्पष्ट करा.
- ड) विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) चलनविषयक धोरणाच्या साधनांवरील मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची परंपरागत व विकासात्मक कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीचे यश आणि अपयश स्पष्ट करा.
- क) आशियाई विकास बँकेच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1143

[Total No. of Pages : 4

[6451]-720

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-1D : An Introduction to Political Science
(Credit 2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (in 20 words each) [16]

- a) Write the definition of equality.
- b) Write the definition of justice.
- c) Write the definition of Liberty.
- d) Write the definition of right.
- e) Write the definition of Socialism.
- f) Write the definition of Fascism.
- g) Write the two objectives of SAARC.
- h) Write the two objectives of Multinational companies
- i) Which nations are the members of SAARC organization?
- j) When was the OPEC organization established?

Q2) Write any four short notes (in 50 words each) : [16]

- a) Explain the positive and negative liberty.
- b) Explain the two features of equality.
- c) Explain the two features of right.
- d) Explain the progressive Nationalism.
- e) Write the definition of nationalism.
- f) Write the functions of European union.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 100 words each)

[18]

- a) Explain the types of Liberty.
- b) Explain the nature of right.
- c) Explain the regressive Nationalism.
- d) Explain the principles of United Nations.

Q4) Attempt any two questions (in 200 words each)

[20]

- a) Write the features of fascism.
- b) Write the demerits of Multinational companies.
- c) Explain the scope of Human Rights.

Total No. of Questions : 4]

PD-1143

[6451]-720

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1D : An Introduction to Political Science
(Credit 2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तर लिहा (प्रत्येकी 20 शब्दांत) [16]

- अ) समतेची व्याख्या लिहा.
- ब) न्यायाची व्याख्या लिहा.
- क) स्वातंत्र्याची व्याख्या लिहा.
- ड) हक्कांची व्याख्या लिहा.
- इ) समाजवादाची व्याख्या लिहा.
- फ) फॅसिझमची व्याख्या लिहा.
- य) सार्कची दोन उद्दीष्टे लिहा.
- र) बहुराष्ट्रीय कंपण्याची दोन उद्दीष्टे लिहा.
- ल) सार्क संघटनेची सदस्य राष्ट्रे कोणती?
- व) ओपेक संघटनेची स्थापना केव्हा झाली?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दांत) [16]

- अ) सकारात्मक आणि नकारात्मक स्वातंत्र्य स्पष्ट करा.
- ब) समतेची दोन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) हक्कांचे दोन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) आधुनिक राष्ट्रवाद स्पष्ट करा.
- इ) राष्ट्रवादाची व्याख्या स्पष्ट करा.
- फ) युरोपीय संघाची कार्ये लिहा.

- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [18]
- अ) स्वातंत्र्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - ब) हक्काचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - क) प्रतिगामी राष्ट्रवाद स्पष्ट करा.
 - ड) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची तत्वे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) [20]
- अ) फॅसिझमची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - ब) बहुराष्ट्रीय कंपण्यांचे दोष स्पष्ट करा.
 - क) मानवी हक्कांची व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1144

[Total No. of Pages : 4

[6451]-721

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

**CC-2D : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24164)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any eight questions (20 words)

[16]

- a) Name of the book of Karl Marx.
- b) What is meant by Equality?
- c) Who and when founded the Satyasodhak Samaj?
- d) Name of the books of Dr. Babasaheb Ambedkar.
- e) What are the type of Truth according Gandhiji?
- f) What is meant by Patriarchy?
- g) In which year celebrated First International Women Day?
- h) Who started the Young Indian Newspaper?
- i) What is meant by Surplus Value theory?
- j) Write any two name of Neo-Marxist thinker?

Q2) Attempt any four questions (50 words) :

[16]

- a) Explain the Karl Marx Class struggle theory.
- b) Write Mahatma Phule's view on caste and religion?
- c) Explain Dr. Ambedkar views on Parliamentary Democracy?
- d) Explain the Non-violence according to Gandhiji?
- e) What is meant by Feminism?
- f) Explain the Basic principles of Sarvajnik Satyadharma.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words)

[18]

- a) Explain the Karl Mark's Historical Materialism?
- b) Explain Dr. B. R. Ambedkar thought on caste?
- c) Explain the characteristics of Gram-Swaraj?
- d) Explain the Liberal Feminism?

Q4) Attempt any two questions (200 words).

[20]

- a) Describe Indian Feminism?
- b) Explain the instruments of Satyagraha.
- c) Explain the Karl-Marx's view on State.

PD-1144

[6451]-721

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-2D : An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24164)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही आठ) [16]
- अ) कार्ल मार्क्सच्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
ब) समता म्हणजे काय?
क) सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी व कधी केली?
ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी लिहिलेल्या कोणत्याही दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
इ) महात्मा गांधीजींनी सांगितलेले सत्याचे प्रकार लिहा.
फ) पितृसत्ताक पद्धती म्हणजे काय?
य) महिला दिन कोणत्या सालापासून साजरा केला जातो.
र) 'यंग इंडिया' हे वृत्तपत्र कोणी सुरु केले.
ल) 'अतिरिक्त मूल्य' सिद्धांत सांगा.
व) नव-मार्क्सवादी कोणत्याही दोन विचारवंतांची नावे सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) [16]
- अ) वर्ग संघर्षाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) महात्मा फुले यांचे जात व धर्मविषयक विचार स्पष्ट करा.
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे संसदीय लोकशाही विषयक विचार स्पष्ट करा.
ड) महात्मा गांधी यांचे अहिंसा विषयक विचार सांगा.
इ) स्त्रीवादाचा अर्थ स्पष्ट करा.
फ) सार्वजनिक सत्यधर्माची मुलतत्वे सांगा.

- प्रश्न 3)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) [18]
- अ) कार्ल मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवाद सिद्धांत सांगा.
 - ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातिविषयक विचार स्पष्ट करा.
 - क) ग्राम स्वराज्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - ड) उदारमतवादी स्त्रीवाद स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) [20]
- अ) भारतातील स्त्रीवाद लिहा.
 - ब) सत्याग्रहाची साधने स्पष्ट करा.
 - क) कार्ल मार्क्स यांचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1145

[6451]-722

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

HISTORY

CC-2D-G2: History of the Marathas (1707-1818)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24174)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (any one). [15]

- a) Review the achievement of Balaji Vishwanath.

OR

- b) Explain the relation between Peshwa Nanasahab and Nizam.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one). [15]

- a) Explain the contribution of Nana Phadnis to the expansion of Maratha Power.

OR

- b) Discuss in detail the women's life of the Peshwa period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two). [20]

- a) Describe the Northern achievement of Peshwa Bajirao I.
- b) State the causes for the defeat of the Marathas in the third battle of Panipat.
- c) Explain the social life during Peshwa Period.
- d) Explain the merits and demerits of the 'Maratha Mandal' idea.

P.T.O.

Q4) Short notes (any four).

[20]

- a) Maharani Tarabai
- b) Chauthai
- c) Battle of Udgir
- d) Barbhai council
- e) Trade under the Peshwa Period.
- f) Vatandari

Total No. of Questions : 4]

PD1145

[6451]-722

S.Y.B.A.

HISTORY

CC-2D-G2: History of the Marathas (1707-1818)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही एक)

[15]

अ) पेशवा बालाजी विश्वनाथ यांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) पेशवा नानासाहेब व निजाम यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणतेही एक)

[15]

अ) मराठी सत्तेच्या विस्तारात नाना फडणवीस यांचे योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पेशवे कालीन स्त्री-जीवनाचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[20]

अ) पेशवा पहिला बाजीराव यांच्या उत्तरेकडील कामगिरीचे वर्णन करा.

ब) तिसऱ्या पानिपत युद्धातील मराठ्यांच्या अपयशाची कारणे सांगा.

क) पेशवे कालीन समाज जीवन स्पष्ट करा.

फ) मराठा मंडळाचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) महाराणी ताराबाई
- ब) चौथाई
- क) उदगीरची लढाई
- ड) बारभाई मंडळ
- इ) पेशवे कालीन अतर्गत व्यापार
- फ) वतनदारी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1146

[6451]-723

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1D-GII: Tribal Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24193)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes on any three of the following.

[15]

- a) Assimilation Approach
- b) Concept of Nomadic Tribe
- c) Integration Approach
- d) Schedule Area
- e) Contribution of tribals in freedom movement.

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each.

[15]

- a) Explain the isolation concept
- b) Explain the concept of Tribal development.
- c) Explain the concept of nomadic tribes.
- d) Describe the Integrated Tribal Development Project.
- e) Explain the contribution of Tribal Development Corporation in Tribal Development.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Explain the contribution of co-operative societies in tribal development.
- b) Write the tribal movement in Pre-Independence period.
- c) Elaborate the Denotified tribes.
- d) Describe the constitutional provisions for tribal communities.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[20]**

- a) Describe the constitutional approach in post Independence period for tribal development.
- b) Write the tribal development programmes in details.

Total No. of Questions : 4]

PD1146

[6451]-723

S.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1D-GII: Tribal Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) सामिलीकरण दृष्टीकोन
- ब) भटक्या विमुक्त जमातीची संकल्पना
- क) एकीकरण दृष्टीकोन
- ड) अनुसूचित क्षेत्र
- इ) स्वातंत्र्य चळवळीतील आदिवासींचे योगदान

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) अलगता संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) आदिवासी विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) भटक्या जमातीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पाचे वर्णन करा.
- इ) आदिवासीच्या विकासात आदिवासी विकास मंडळाचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आदिवासी विकासात सहकारी पतसंस्थांचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आदिवासी चळवळ स्पष्ट करा.
- क) भटक्या विमुक्त जमातीचे वर्णन करा.
- ड) आदिवासी समुदायासाठी असणाऱ्या घटनात्मक तरतुदीचे वर्णन करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) आदिवासी विकासा संदर्भात स्वातंत्र्योत्तर काळातील घटनात्मक दृष्टिकोन वर्णन करा.
- ब) आदिवासी विकास कार्यक्रम सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1147

[Total No. of Pages : 4

[6451]-724

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-1D-Gg-201(B) : Environmental Geography - II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24204)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat labelled diagrams wherever necessary.*

Q1) Write answer of the following questions about 20 words each (Any 8). **[16]**

- a) What is a natural disaster?
- b) State any two effects of earthquakes.
- c) State any two causes of flood.
- d) In which state of India was the first patient of corona found?
- e) State any two consequences of global warming.
- f) State any two effects of acid rain.
- g) Write any two causes of ozone depletion.
- h) Write the definition of environmental planning.
- i) The united nations 'Earth Summit' was held in which country in 1992.
- j) Write the definition of environmental education.

Q2) Write a short note in about 50 words each. (Any 3). **[18]**

- a) Flood prone area in India.
- b) Acid rain.
- c) Objectives of environmental management.
- d) Environmental impact assessment.

P.T.O.

Q3) Write answers to the following questions in 150 words each. (Any 2) [16]

- a) Classify environmental disasters.
- b) Explain the effects of excess use of chemical fertilizers and pesticides.
- c) Explain the causes and effects of flood.

Q4) Write answers to the following questions in 300 words each. (Any 1) [20]

- a) Write a detailed account of environmental education in India.
- b) Explain the causes and affect of earthquakes.

Total No. of Questions : 4]

PD1147

[6451]-724

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-1D-Gg-201(B) : Environmental Geography - II
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) नैसर्गिक आपत्ती म्हणजे काय?
- ब) भूकंपाचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा?
- क) पुराचे कोणतेही दोन कारणे सांगा?
- ड) भारतातील कोणत्या राज्यात कोरोनाचा पहिला रुग्ण आढळला होता?
- इ) जागतिक तापमान वाढीचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- फ) आम्ल पर्जन्याचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा?
- य) ओझोन क्षयाची कोणतेही दोन कारणे लिहा?
- र) पर्यावरणीय नियोजनाची व्याख्या लिहा.
- ल) संयुक्त राष्ट्रसंघाची 1992 मधील वसुंधरा परिषद कोणत्या देशात आयोजित करण्यात आली होती?
- व) पर्यावरणीय शिक्षणाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[18]

- अ) भारतातील पूरग्रस्त प्रदेश
- ब) आम्ल पर्जन्य
- क) पर्यावरण व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे
- ड) पर्यावरणीय प्रभाव परीक्षण

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) पर्यावरणीय आपत्तीचे वर्गीकरण करा.
- ब) रासायनिक खते आणि किटकनाशकांच्या अतिरिक्त वापराचे परिणाम स्पष्ट करा.
- क) पूराची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) भारतातील पर्यावरणीय शिक्षणाचा वृत्तांत सविस्तर लिहा.
- ब) भूकंपाची कारणे व परिणाम सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD1148

[6451]-725

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-2D GG-201(B) : Economic Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24205)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat labelled diagrams, figures, wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each (Any 8). **[16]**

- a) What is Trade?
- b) Name any two factors affecting on location of industries.
- c) What is regional planning?
- d) Define rural development.
- e) What is water transportation?
- f) Name any two centers of iron and steel industry in India.
- g) What is regional imbalance?
- h) What is rural development index?
- i) Write any two characteristics of international trade of India.
- j) Write any two major objectives of 'Indira Awas Yojana'.

Q2) Write short notes in about 50 words each. (Any 3).

[18]

- a) Importance of transportation in economic development.
- b) Regional imbalance in India.
- c) Droughtprone area program.
- d) Advantages of international trade.

P.T.O.

Q3) Write the answers of questions in 100 words each. (Any 2) [16]

- a) Write advantages and disadvantages of road transportation.
- b) Write characteristics of sugar industries in Maharashtra.
- c) Explain major schemes of Integrated rural development program.

Q4) Write the answers of questions in 300 words each. (Any 1) [20]

- a) Explain Weber's theory of industrial location with diagram.
- b) Explain objectives of regional planning.

Total No. of Questions : 4]

PD1148

[6451]-725

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

CC-2D GG-201(B) : Economic Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 - 5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) व्यापार म्हणजे काय?
- ब) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा?
- क) प्रादेशिक विकास म्हणजे काय?
- ड) ग्रामीण विकासाची व्याख्या लिहा.
- इ) जलवाहतूक म्हणजे काय?
- फ) भारतातील कोणत्याही दोन लोहपोलाद उद्योग केंद्रांची नावे लिहा?
- य) प्रादेशिक असंतुलन म्हणजे काय?
- र) ग्रामीण विकास निर्देशांक म्हणजे काय?
- ल) भारतातील आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा?
- व) इंदिरा आवास योजनेचे कोणतेही दोन मुख्य उद्देश लिहा?

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[18]

- अ) वाहतुकीचे आर्थिक विकासातील महत्त्व
- ब) भारतीय प्रादेशिक असंतुलन
- क) अवर्षणप्रवण क्षेत्र कार्यक्रम
- ड) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे फायदे

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[16]

- अ) रस्ते वाहतुकीचे फायदे व तोटे लिहा.
- ब) महाराष्ट्रातील साखर उद्योगधंद्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रमांमधील प्रमुख योजना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) उद्योगाच्या स्थानिकीकरणाचा वेबराचा सिद्धांत आकृतीसह स्पष्ट करा.
- ब) प्रादेशिक नियोजनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1149

[Total No. of Pages : 4

[6451]-726

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-1D : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24443)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write any Eight of the following questions. (20 words)

[16]

- a) What is the head of district Police administration called?
- b) What is district planning committee?
- c) What is district Police administration?
- d) Under whom does Police Patil work?
- e) What is district consumer court?
- f) What is the meaning of L.C.B.
- g) What is District Jail?
- h) Under whom does the Taluka Court function.
- i) State two problems of District Jail.
- j) State two function of Police Patil.

Q2) Write any four of the following questions. (50 words)

[16]

- a) Police Patil.
- b) Structure of District Jail.
- c) Importance of Police Administration.
- d) District Rural development Agency.
- e) Composition of District Session Court.
- f) Structure of Taluka Court.

P.T.O.

Q3) Write any three of the following questions. (100 words)

[18]

- a) State the function of District Courts.
- b) Write the types of district disaster management.
- c) State the powers and functions of district superintendent of Police.
- d) State the problems and reforms facing the District Court.

Q4) Write any two of the following questions. (200 words)

[20]

- a) Explain the Police Administration and general Citizen relations.
- b) State the problems and improvement in District Jail administration.
- c) Explain the composition and functions of Taluka Court.

Total No. of Questions : 4]

PD1149

[6451]-726

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-1D : District Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24443)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात)

[16]

- अ) जिल्हा पोलिस प्रशासन प्रमुखास काय म्हणतात?
- ब) जिल्हा नियोजन समिती म्हणजे काय?
- क) जिल्हा पोलिस प्रशासन म्हणजे काय?
- ड) पोलिस पाटील कोणाच्या अंतर्गत कार्य करतो?
- इ) जिल्हा ग्राहक न्यायालय म्हणजे काय?
- फ) L.C.B. चा अर्थ काय?
- य) जिल्हा कारागृह म्हणजे काय?
- र) तालुका न्यायालय कोणाच्या अंतर्गत कार्य करते?
- ल) जिल्हा कारागृहाच्या दोन समस्या सांगा.
- व) पोलिस पाटलाची दोन कार्य सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दात)

[16]

- अ) पोलिस पाटील
- ब) जिल्हा कारागृहाची रचना
- क) पोलिस प्रशासनाचे महत्व
- ड) जिल्हा ग्रामीण विकास संस्था
- इ) जिल्हा सत्र न्यायालयाची रचना
- फ) तालुका न्यायालयाची रचना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात)

[18]

- अ) जिल्हा न्यायालयाचे कार्य सांगा.
- ब) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापनाचे प्रकार लिहा.
- क) जिल्हा पोलिस अधिकाचा अधिकार व कार्य सांगा.
- ड) जिल्हा न्यायालयासमोरील समस्या आणि सुधारणा सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात)

[20]

- अ) पोलिस प्रशासन आणि सामान्य नागरिक संबंध स्पष्ट करा.
- ब) जिल्हा कारागृह प्रशासनाच्या समस्या आणि सुधारणा सांगा.
- क) तालुका न्यायालयाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1150

[Total No. of Pages : 2

[6451]-727
S.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
SEC - 1B : Positive Psychology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24223)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

- Q1)** Answer the following questions in 100 words each. (any 4) **[20]**
- a) What is the goals of positive psychology?
 - b) Explain the concept of self-Realization. The Eudaimonic basis of happiness.
 - c) Explain the concept of Gender and Happiness.
 - d) Explain the concept of flow experiences.
 - e) What are personal goals?
 - f) Explain the negative effect of trauma.
- Q2)** Answer the following questions in 200 words each. (any 2). **[20]**
- a) Explain the relation between positive psychology and health psychology.
 - b) Explain the importance of Positive emotions of in nun's study.
 - c) Explain the relation of marriage and happiness.
 - d) What is Happiness? Explain the Hedonic and Eudaimonic happiness.
- Q3)** Answer the following question in 400 words each. (any 1) **[20]**
- a) Which is the fields of Positive Psychology.
 - b) What is positive emotion? Explain the Health Resources of Physical, Psychological and social.
- Q4)** Write short notes. (any 2) **[10]**
- a) Traditional Psychology.
 - b) Type of happiness-by seligman.
 - c) Developmental Psychology-Positive Psychology.
 - d) Positive effect of trauma.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1150

[6451]-727

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

SEC - 1B : Positive Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) सकारात्मक मानसशास्त्राची ध्येय कोणती?
- ब) आत्मवास्तविकीकरण-आत्मसुखाचा मुलाधार संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) लिंग आणि आनंद-संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) अनुभवांचा ओघ/प्रवाह अनुभव संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) व्यक्तिगत ध्येय म्हणजे काय?
- फ) आघाताचे नकारात्मक परिणाम विशद करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) सकारात्मक मानसशास्त्र आणि आरोग्य मानसशास्त्र संबंध स्पष्ट करा
- ब) नन्स/नर्सच्या अभ्यासातील सकारात्मक भावनांचे महत्व स्पष्ट करा.
- क) विवाह आणि सुखाच्या संबंधांचे महत्व विशद करा.
- ड) सुख म्हणजे काय? विलासी सुख व आत्मसुख संकल्पना विशद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) सकारात्मक मानसशास्त्राची विविध क्षेत्रे कोणती?
- ब) सकारात्मक भावना म्हणजे काय ते सांगून आरोग्याची सामाजिक, शारीरिक व मानसशास्त्रीय साधने स्पष्ट करा.

प्र.4) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

- अ) पारंपारीक मानसशास्त्र
- ब) सुखाचे तीन प्रकार- (सेलिगमन यांच्या मते)
- क) वैकासिक मानसशास्त्र-सकारात्मक मानसशास्त्र
- ड) आघाताचे सकारात्मक परिणाम

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1151

[Total No. of Pages : 2

[6451]-728

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT

**CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (General Paper - II) (24233)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

- a) Briefly state that Gandhiji's idea of Ecological balance.
- b) Explain Gandhiji's thought on technology.
- c) State Gandhiji's idea of prohibition of liquor
- d) Briefly explain Gandhiji's concept of Swadeshi.
- e) Explain Gandhiji's concept of self control.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Interpret Gandhian diagnosis of modern man and social bitterness.
- b) Explain Gandhiji's views on religion and science.
- c) Explain Gandhiji's view on social discrimination of women.
- d) Explain the importance of Gandhiji's views on adult education.

Q3) Write short notes in 100 words each. (any three) **[15]**

- a) Unemployment.
- b) Varnashramdharm.
- c) Trusteeship
- d) Critique on modern society.
- e) Man and nature relation.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each. **[20]**

- a) Explain in detail Gandhiji's views on Removal of untouchability.
- b) Write in detail Gandhiji's views on poverty, over population and social discrimination in modern society.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1151

[6451]-728

S.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (General Paper - II) (24233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) 'पर्यावरण समतोल' विषयक गांधीजींचे विचार थोडक्यात सांगा.
- ब) गांधीजींचे तंत्रज्ञान विषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) गांधीजींचे दारू बंदी विषयक विचार सांगा.
- ड) गांधीजींचे 'स्वदेशी' संकल्पना थोडक्यात विशद करा.
- इ) गांधीजींचे स्व-निर्धारण (स्व-नियंत्रण) संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) आधुनिक मानव आणि सामाजिक कटूता विषयी गांधीयन निदानाचे विवेचन करा.
- ब) गांधीजींचा धर्म आणि विज्ञान विषयक विचार स्पष्ट करा.
- क) गांधीजींचा स्त्रियांच्या सामाजिक भेदभाव विषयक दृष्टीकोन विशद करा.
- ड) गांधीजींच्या प्रौढ शिक्षण विषयक विचारांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) बेरोजगारी
- ब) वर्णाश्रमधर्म
- क) विश्वस्तता
- ड) आधुनिक समाजा वरील टीका
- इ) मानव आणि निसर्ग संबंध

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची उत्तरे 800 शब्दात लिहा. [20]

- अ) 'अस्पृश्यता निवारण' विषयक गांधीजींचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) आधुनिक समाजातील दारिद्र्य, लोकसंख्या विस्फोट आणि सामाजिक भेदभाव या विषयीचे गांधीजींचे विवेचन सविस्तर लिहा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1152

[Total No. of Pages : 2

[6451]-729

S.Y.B.A.

YOGA

CC-1D G-2 : Yogvidya - IV

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24243)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions must be resolved.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence. **[5]**

- a) Name the creator of Hatha Yoga.
- b) What is another name for Nadishodhan Pranayama?
- c) What kind of Asana is Makarasana?
- d) Which Mudra is useful for throat disorders?
- e) How many and what types of yoga are mentioned in Srimad Bhagavad Gita?
- f) State the Names of Panchpran.
- g) State the Names of Five senses.

Q2) Write the short note (Any two) **[10]**

- a) Halasana
- b) Bramha Mudra
- c) Tratak

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

- a) Importance of Yogascience.
- b) Explain the role of yoga in personality development.
- c) What are the components of educational process? Discuss educational process development and yoga?

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[15]**

- a) Summarize the book Yogasangram.
- b) Explain the importance of Shuddhikriya?

* * *

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1152

[6451]-729

S.Y.B.A.

YOGA

CC-1D G-2 : Yogvidya - IV

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24243)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या.

[5]

- अ) हठयोग रचनाकारांचे नाव सांगा.
- ब) नाडीशोधन प्राणायामाचे दुसरे नाव काय?
- क) मकरासन हे कोणत्या आसन प्रकारात मोडतो.
- ड) घशाच्या विकारावर लाभदायी कोणती मुद्रा आहे.
- इ) श्रीमद्भगवद् गीतेत किती प्रकारचे योग सांगितले आहे.
- फ) पंचप्राणांची नावे सांगा.
- य) पंचज्ञानेन्द्रियांची नावे सांगा.

प्र.2) टिपा द्या.

[10]

- अ) हलासन
- ब) ब्रम्हमुद्रा
- क) त्राटक

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या.

[20]

- अ) योगशास्त्राचे महत्व विषद करा.
- ब) व्यक्तिमत्त्व विकासात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) शैक्षणिक प्रक्रियेचे घटक सांगून शैक्षणिक विकासात योगाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.

[15]

- अ) योग संग्राम या ग्रंथाचा संक्षिप्त सारांश सांगा.
- ब) शुद्धिक्रियांचे महत्व सांगा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1153

[Total No. of Pages : 2

[6451]-730

S.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

**CC-1D: Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24253)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the relation between Bhakti Sect and Marathi language.

OR

- b) Write the reasons of the rise of Maratha Power.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

- a) Explain the festivals in Maratha Period.

OR

- b) Describe the Alutedar and Balutedar in Maratha Period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

- a) Explain development of Marathi language.
- b) Explain the Religious life in Peshwa Period.
- c) Describe the trade and Industry during Maratha Period.
- d) Describe the folklore in Maharashtra.

Q4) Short notes (any four) : **[20]**

- a) Maharashtra Dharm (concept).
- b) Swarajya.
- c) Vatandar.
- d) Gadhi, Vade.
- e) Agricultural life in Maharashtra.
- f) Foral Architecture in Maharashtra.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1153

[6451]-730

S.Y. B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

CC-1D: Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24253)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]
अ) भक्ती पंथ व मराठी भाषा यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
किंवा
ब) मराठी सत्तेच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) [15]
अ) मराठा कालखंडातील सण व उत्सव याची माहिती लिहा.
किंवा
ब) मराठा कालखंडातील आलुतेदार व बलुतेदार स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) मराठी भाषेचा विकास स्पष्ट करा.
ब) पेशवेकालीन धार्मिक जीवन स्पष्ट करा.
क) मराठेकालीन व्यापार व उद्योगधंदे स्पष्ट करा.
ड) महाराष्ट्रातील लोकसाहित्याचे वर्णन करा.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
अ) महाराष्ट्र धर्म (संकल्पना)
ब) स्वराज्य
क) वतनदार
ड) गढी, वाडे
इ) मराठा कालीन कृषी जीवन
फ) महाराष्ट्रातील किल्ले स्थापत्य

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1154

[Total No. of Pages : 4

[6451]-731

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC -1D(G-2) : Indian Family Welfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24263)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each.(Any Eight)[16]

- a) State the two objectives of marriage.
- b) What is considered as marriage in Muslim religion?
- c) State the types of marriage that fall on the basis of relationship.
- d) State the two functions of marriage.
- e) What is family break-up?
- f) What is social stratification?
- g) What factors are involved in the process of family organization?
- h) Define Child Welfare.
- i) When was the Dowry Prohibition Act passed?
- j) When is Women's Day celebrated in India?

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each.(Any Four)[16]

- a) Explain the objectives of marriage organization in India.
- b) Explain the types of marriage according to marriage restriction.
- c) Explain the concept of family disintegration.
- d) Explain the social laws made for woman.
- e) Explain the scope of family organization.
- f) Explain the nature of Family Welfare in India.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (Any Three)[18]

- a) Explain the nature of social marriage organization in India.
- b) Explain the reasons for family break-up.
- c) Explain the various problems of Woman in India.
- d) Explain the importance of family welfare in India.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (Any Two)[20]

- a) Explain the various function of marriage.
- b) Explain the features of social stratification.
- c) Explain the measures taken by the government and NGOs for the welfare of the family.

Total No. of Questions : 4]

PD1154

[6451]-731

S.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC -1D(G-2) : Indian Family Welfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ)

[16]

- अ) विवाहाची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- ब) मुस्लिम धर्मात विवाहाला काय मानले जाते?
- क) नातेसंबंधाच्या आधारे पडणारे विवाहाचे प्रकार सांगा.
- ड) विवाहाची दोन कार्ये सांगा.
- इ) कुटूंब विघटन म्हणजे काय?
- फ) सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय?
- य) कुटूंब संघटन प्रक्रियेत कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?
- र) बाल कल्याणाची व्याख्या द्या.
- ल) हुंडा प्रतिबंध कायदा केंव्हा करण्यात आला?
- व) भारतात महिला दिन केंव्हा साजरा केला जातो?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[16]

- अ) भारतातील विवाह संस्थेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) विवाह विषयक निर्बंधानुसार असणारे विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) 'कुटूंब विघटन' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) स्त्रियांसाठी केलेले सामाजिक कायदे स्पष्ट करा.
- इ) कुटूंब संघटनेची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- फ) भारतातील कुटूंब कल्याणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन)

[18]

- अ) भारतातील सामाजिक विवाह संस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) कुटूंब विघटनाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) भारतातील महिलांच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील कुटूंब कल्याणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विवाहाचे विविध कार्य सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक स्तरीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) कुटूंब कल्याणासाठी सरकार व स्वयंसेवी संस्थांनी केलेल्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1155

[Total No. of Pages : 4

[6451]-732

S.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1D, G -2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj Military System

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24273)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Three) : [15]

- a) Explain the Chhatrapati Shivaji Maharaj's policy regarding armor.
- b) Explain the naval policy of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- c) What is a fort?
- d) Explain the strategy of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- e) What are the characteristics of the fort system of Chhatrapati Shivaji Maharaj?

Q2) Answer the following questions in 300 words each (Any One) : [15]

- a) Explain the characteristics of guerrilla warfare.
- b) Explain the Chhatrapati Shivaji Maharaj father of Indian Navy.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : [20]

- a) Explain the organization and structure of the Maratha army under the Leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- b) Explain the vision of Chhatrapati Shivaji Maharaj in naval development.
- c) Explain the principles of guerrilla warfare.
- d) Explain the organization of forts under the leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q4) Write Short notes (Any Four) : [20]

- a) Types of forts.
- b) Cavalry.
- c) Importance of sea forts in the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
- d) Strategic importance of forts.
- e) Guerrilla warfare.
- f) Characteristics of the military system of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Total No. of Questions : 4]

PD1155

[6451]-732

S.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

**CC-1D, G -2 : Chhatrapati Shivaji Maharaj Military System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24273)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आरमाराबाबतचे धोरण सांगा.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे नाविक धोरण सांगा.
- क) किल्ले म्हणजे काय?
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांची युद्धनीती सांगा.
- इ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या किल्ला व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[15]

- अ) गनिमी कावा युद्धपद्धतीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) छत्रपती शिवाजी महाराज भारतीय नौदलाचे जनक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील मराठा सैन्याचे संघटन व सैन्याची रचना विशद करा.
- ब) नौदल विकासातील छत्रपती शिवाजी महाराजांची दूरदृष्टी सांगा.
- क) गनिमी कावा युद्धपद्धतीचे तत्वे स्पष्ट करा.
- ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील किल्ल्यांची संघटना स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) किल्ल्यांचे प्रकार
- ब) घोडदल
- क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील सागरी किल्ल्यांचे महत्त्व
- ड) किल्ल्यांचे सामरिक महत्त्व
- इ) गनिमी युद्धतंत्र
- फ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या लष्करी व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1156

[Total No. of Pages : 2

[6451]-733

S.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC-1D: Population Education

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24433)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one question in 500 words from the following : **[14]**
Define what is Population Education? And discuss the scope of Population Education in India.

OR

Write an essay on Need and importance of Population Education in Current situations.

Q2) Answer any one question in 500 words from the following : **[14]**
Define what is Population Controls and sources of Population Control in detail.

OR

Discuss various factors affecting Population Growth.

Q3) Answer any one question in 500 words from the following : **[14]**
Discuss functioning of the United Nations Fund for Population Activities (UNFPA).

OR

Do an ethical evaluation of population policies and discuss in brief.

Q4) Answer any one question in 500 words from the following : **[14]**
Discuss important features of Indian National Education Policy.

OR

Define the concept of Fertility and elaborate the determinants of Fertility.

Q5) Write short notes on any two of the following : **[14]**
a) Discuss various causes of Infertility.
b) Discuss the contributions from Jan Narveson and Derek Parfit.
c) Malthusian Theory.
d) Consequences of Migration.

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PD1156

[6451]-733

S.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC-1D: Population Education

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
लोकसंख्या शिक्षण म्हणजे काय? भारतातील शिक्षणाच्या व्याप्तीवर चर्चा करा.
किंवा
सध्याच्या परिस्थितीत लोकसंख्या शिक्षणाची गरज व महत्त्व या विषयावर विस्तृतपणे निबंध लिहा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
लोकसंख्या नियंत्रण काय आहे आणि लोकसंख्या नियंत्रणाचे स्रोत तपशीलवार परिभाषित करा.
किंवा
लोकसंख्या वाढीवर परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांवर चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
युनायटेड नेशन्स फंड फॉर पॉप्युलेशन ॲक्टिव्हिटीज (यूएनएफपीए) च्या कामकाजावर चर्चा करा.
किंवा
लोकसंख्येच्या धोरणांचे नैतिक मूल्यमापन करा आणि थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. [14]
भारतीय राष्ट्रीय शिक्षण धोरणाच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.
किंवा
प्रजनन क्षमता ची संकल्पना परिभाषित करा आणि प्रजनन क्षमतेचे निर्धारक विस्तृत करा.
- प्र.5)** पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. [14]
अ) वंध्यत्वाच्या विविध कारणांवर चर्चा करा.
ब) जान नार्वेसन आणि डेरेक पार्फिट यांच्या योगदानाची चर्चा करा.
क) माल्थुशियन सिद्धांत.
ड) स्थलांतराचे परिणाम.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD-1157

[Total No. of Pages : 3

[6451]-734
S.Y. B.A.
COMMERCE
(CG-ID) G - II : Financial Accounting and Computerized
Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24293)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Fill in the blanks by selecting proper words from brackets. [7]

- i) Cash column of cash Book can never have _____ balance.
(credit, debit, zero, none of the above)
- ii) The person who draws the cheque and signs on it is the _____.
(drawer, drawee, payee, all of the above)
- iii) A fixed amount is deposited for a fixed period in _____ deposit account.
(current, savings, fixed, Recurring)
- iv) Goodwill is _____ Asset.
(Tangible, current, fixed, an intangible)
- v) Interest on Drawing is Credited to _____ Account.
(Trading, Profit and loss, Capital, All)
- vi) Debit balance of Trading Account means _____
(Gross Loss, Net loss, Net profit, Gross profit)
- vii) Closing stock is always valued at cost or market price which is _____
(more, less, zero, equal)

P.T.O.

b) State true or false [7]

- i) Book - keeping and accounting are one and the same thing.
- ii) Solvent person is a person whose assets are more than his liabilities.
- iii) Cash Discount does not appear in the books of Accounts.
- iv) Every item of Trial Balance has only one effect.
- v) Cash received is entered on the debit side of Cash Book.
- vi) Credit balance of profit and loss account shows net profit.
- vii) Balance sheet is a statement as well as an Account

Q2) Answer the following questions in one or two sentence. [14]

- a) What do you mean by Gross profit?
- b) What is Depreciation?
- c) What is a Trading A/c?
- d) What is Cash Book?
- e) What is Subsidiary Books?
- f) Who is a Petty Cashier?
- g) What is Goodwill?

Q3) a) Prepare two column Cash Book of Seema Traders [12]

2019 Jan.	₹
1 Started business with cash	60,000
4 Cash deposited into Bank of India	25,000
6 Cash Purchases	6,000
10 Purchased Computer for office Use	22,000
15 Sold goods to Rakesh Co. and received a bearer cheque	10,000
20 Rakesh's cheque deposited into bank	
24 Paid carriage	300
25 Cash withdrawn for personal use	3,000
30 Paid Rent by cheque	1,200

OR

b) Explain Need for maintaining subsidiary Books. [12]

- Q4) a)** What do you mean by voucher? Explain How to create various type of voucher in tally software. **[20]**

OR

- b)** From the following Trial Balance of Pravin and Sons prepare Trading Account, profit and loss Account for the year ended on 31st, March 2019 and Balance sheet as on that date. **[20]**

Trial Balance as on 31st March 2019

Debit Balances	Amount	Credit Balances	Amount
Cash	4,000	R.D.D.	1,600
Wages	6,000	Creditors	50,280
Interest	3,000	Sales	62,000
Salaries	12,000	Purchases Returns	1,720
Drawings	10,000	Bank over draft	20,000
Advertisement	1,200	Commission Received	2,800
Machinery	51,000	Capital	1,00,000
Printing & stationery	1,200		
Debtors	76,000		
Sales Returns	1,500		
Opening stock	10,000		
Purchases	54,500		
Bad Debts	1,920		
Discount	2,080		
Rent	4,000		
	2,38,400		2,38,400

Adjustment

- a) Closing stock is valued at ₹ 84,000
- b) Wages include ₹ 800 being advance given to worker
- c) Outstanding expenses salaries ₹ 3,600 & Rent ₹ 3,000
- d) Write off ₹ 2,000 as bad debts and create a provision for doubtful debts 3% on Debtors.
- e) Amount of Machinery is reduced to ₹ 48,000
- f) Charge Interest on capital 5% p.a.

- Q5) Write short notes (any two) :**

[10]

- a) Type of cheque
- b) Simple Cash Book
- c) Drawing
- d) Discount on Debtors and Creditors

[6451]-735

S.Y. B.A.

MATHEMATICAL STATISTICS (General - II)

Tests of Significance and Statistical Methods

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24321)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of Statistical tables and calculator is allowed.*

Q1) Attempt each of the following :

a) In each of the following cases, choose the correct alternative : **[1each]**

- i) Probability of rejecting H_0 when H_0 is true is
 - A) Level of significance of the test
 - B) Power of th test
 - C) Type I error
 - D) Type II error
- ii) The partial correlation coefficient is invariant to the change of
 - A) Origin
 - B) Scale
 - C) Both origin and scale
 - D) Neither origin and scale
- iii) The number of customers in the queue waiting to get service is called as
 - A) Queue length
 - B) System length
 - C) Traffic Intensity
 - D) Service length
- iv) The point of occurrence of three regression planes is
 - A) $(\bar{X}_1, \bar{X}_2, \bar{X}_3)$
 - B) $(\sigma_1^2, \sigma_2^2, \sigma_3^2)$
 - C) $(\bar{X}_1 - \sigma_1, \bar{X}_2 - \sigma_2, \bar{X}_3 - \sigma_3)$
 - D) $(\bar{X}_1 + \sigma_1, \bar{X}_2 + \sigma_2, \bar{X}_3 + \sigma_3)$

- v) The test statistic used to test $H_0 : \mu_1 = \mu_2$ Vs $H_0 : \mu_1 \neq \mu_2$ where σ_1^2 and σ_2^2 are known variances of population 1 and population 2 respectively is given by [$\bar{X}_1$ and $\bar{X}_2$ denotes the mean of the random sample from population 1 and population 2 respectively.]

A) $\frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}$	B) $\frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}}$
C) $\frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1}} + \sqrt{\frac{\sigma_2^2}{n_2}}}$	D) $\frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{(\sigma_1^2 + \sigma_2^2) \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}$

- b) In each of the following, state whether the given statement is true or false : **[1 each]**
- i) Greater the $R_{Y.X_1X_2}^2$ stronger is the linear relation between the three variables.
 - ii) The collection of information about each and every individual of country is known as census.
 - iii) The value of Total fertility rate is 2200. This can be interpreted as One thousand women gave birth to 2200 offspring through out their reproductive age.
 - iv) The value of level of significance lies between 0 and 1.
 - v) In the M/M/1 model used in queuing theory time of arrival of customers are assumed to follow exponential distribution.

Q2) Attempt any four of the following : [5 each]

- a) With usual notations, show that $1 - R_{1.23}^2 = (1 - r_{12}^2)(1 - r_{13.2}^2)$.
- b) In a trivariate data the total correlation coefficients are $r_{12} = 0.21$, $r_{13} = 0.44$, $r_{23} = -0.59$. Are these values consistent?
- c) Explain in brief the role of Poisson distribution, exponential distribution and geo-metric distribution in queuing model.
- d) Interpret the cases for Net Reproductive Rate (N.R.R)
 - i) N.R.R. > 1
 - ii) N.R.R. = 1
 - iii) N.R.R. < 1

- e) Explain the following approaches of testing of hypothesis.
- Critical region approach.
 - P-value approach.
 - Confidence interval approach.
- f) Describe the procedure for testing the hypothesis $H_0 : \mu = \mu_0$ against $H_1 : \mu > \mu_0$ where μ is the population mean by assuming that population variances are known.

Q3) Attempt any four of the following :

[5 each]

- Define partial correlation coefficient. If $r_{12} = 0.15$, $r_{23} = 0.45$, $r_{13} = 0.7$ then compute $r_{12.3}$.
- Prove that the necessary and sufficient condition for the three regression planes to coincide is $r_{12}^2 + r_{13}^2 + r_{23}^2 - 2r_{12}r_{13}r_{23} = 1$ or $|R| = 0$.
- Calculate Gross Reproduction Rate (G.R.R) for the following data

Age-Group	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
No of women	11200	12000	11400	13000	12500	11000
Female births	150	215	320	200	134	85

assuming sex ratio to be 0.48.

- What do you mean by queue? State some situations where queuing problem arises.
- Explain the following terms
 - Type - I error
 - Type - II error
 - Standard error of a statistic
 - Null hypothesis
 - Alternative hypothesis
- Explain the procedure for testing $H_0 : P_1 = P_2$ against $H_1 : P_1 \neq P_2$ where P_1 and P_2 are the population proportions for two independent populations.

Q4) Attempt any two of the following :

[10 each]

- a) A sample on three variables X_1 , X_2 and X_3 gave the following results :

$$\bar{X}_1 = 25 \quad \sigma_1 = 4 \quad r_{12} = 0.25$$

$$\bar{X}_2 = 55 \quad \sigma_2 = 16 \quad r_{13} = 0.40$$

$$\bar{X}_3 = 75 \quad \sigma_3 = 36 \quad r_{23} = 0.50$$

- i) Obtain the equation of the least square plane of X_1 on X_2 and X_3 [7]
ii) Estimate X_1 when $X_2 = 50$ and $X_3 = 70$ [3]
- b) i) Define residual and state its properties. [5]
ii) Workers come to tool store room to inquire about the special tools for a particular job Customers arrive at the store have Poisson distribution with average rate of 20 customers per hours .The average service time is two minute per customer. Find [5]
I) Average queue length
II) Expected length of system.
- c) i) Construct $100(1 - \alpha)\%$ confidence interval for difference in population means $\mu_1 - \mu_2$ of two populations when population variances σ_1^2 and σ_2^2 are known. [5]
ii) A NGO conducted a survey of credit card holders.A random sample of 196 card holders is taken Monthly average expenses of these card holders is 9850 Rs. with a standard deviation of 3400 Rs. Can it be concluded that monthly average expenses of credit card holders is Rs. 10000. Use 1 % level od significance [5]
- d) i) Out of 100 residents in a certain area 71 found to Own their homes. Does the data indicate that the proportion of house owners is less that 80%. [5]
ii) Define the following tenns : [5]
I) Estimate
II) Estimator
III) Critical region
IV) Statistic
V) Parameter

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1159

[Total No. of Pages : 2

[6451]-736

S.Y. B.A.

SEC-1B : ADVANCED STUDY OF ENGLISH LANGUAGE

Text : Linguistics an Introduction

(Old General English Paper 2)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24333)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any three from the following : **[15]**

- a) Describe the structure of prepositional phrase with suitable example.
- b) Write a note on 'Syntax' as a branch of Linguistics.
- c) Describe the types of phrases with suitable examples.
- d) Write a brief note on the types of sentences.
- e) Explain 'Subject-verb' concord with suitable example.

Q2) Attempt any three from the following. **[15]**

- a) Write a note on 'Do-Support'.
- b) Briefly describe the functional classification of sentences.
- c) Explain the concept of clause.
- d) Bring out the difference between denotative and connotative meaning.
- e) Write a note on the difference between Homonymy and Polysemy.

Q3) Attempt any four from the following. **[20]**

- a) Define, 'Semantics' as a branch of Linguistics.
- b) Define 'Homography' and 'Homophony' with suitable example.
- c) Write a note on superordinate terms.
- d) Write a note on synonymy and antonymy with suitable example.
- e) Define Homonymy with suitable example and bring out difference between Homonymy and Polysemy.

P.T.O.

Q4) Attempt any four from the following :

[20]

- a) Write a note on Austin's typology of speech acts.
- b) Write a brief note on cooperative principle.
- c) Define Pragmatics as a branch of Linguistics.
- d) Write a note on Politeness Principle and its maxims
- e) Briefly describe direct and indirect speech acts.
- f) Write a note on Searle's typology of speech acts.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1160

[Total No. of Pages : 3

[6451]-737

S.Y. B.A

STATISTICS

STATISTICAL PRE-REQUISITES (General)

CC - 1D ST - 23544 : Theory of Probability Distributions
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24353)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of Statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have usual meanings.
- 5) Graph paper will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following :

- a) Choose the correct alternative for the following : [5 × 1 = 5]
- i) Let X_1 and X_2 are two independent Poisson variates then the probability distribution of $(X_1 + X_2)$ is :
 - a) Binomial
 - b) Poisson
 - c) Geometric
 - d) Bernoulli
 - ii) Parameter is a characteristic of
 - a) Population
 - b) Sample
 - c) Probability distribution
 - d) Both (a) and (b)
 - iii) If X is a discrete r.v., then
 - a) $E(X^2) = [E(X)]^2$
 - b) $E(X^2) \geq [E(X)]^2$
 - c) $E(X^2) \leq [E(X)]^2$
 - d) $E(X^2) = 2E(X)$
 - iv) If X and Y are two random variables with means $E(X)$ and $E(Y)$ respectively, then the expression $E[(X-E(X))(Y-E(Y))]$ is called
 - a) Variance of X
 - b) Variance of Y
 - c) Covariance between X and Y
 - d) Correlation coefficient between X and Y
 - v) If X follows discrete uniform distribution on 1, 2, ..., n and the mean of the distribution is 6. Hence the value of n is
 - a) 11
 - b) 6
 - c) 36
 - d) 12

P.T.O.

- b) State whether the following statements are true or false : **[5 × 1 = 5]**
- i) Mean of uniform distribution is p
 - ii) Expectation of constant is itself constant
 - iii) Variance of Binomial distribution is np
 - iv) Mean of Poisson distribution is equal to parameter
 - v) If $X \rightarrow P(m)$ then variance is m

Q2) Attempt Any Four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) State the Properties of Distribution Function.
- b) Prove that the Variance is affected by change of scale.
- c) If $Y = X - a$, then prove that except the first cumulant all other cumulants of X and Y are same, a being constant.
- d) Define hypergeometric distribution and find its mean.
- e) Given that, $P(X) = k \left(\frac{1}{2} \right)^x$ is a probability distribution for a random variable which can take the values $x = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6$ find k and c.d.f.
- f) For a binomial distribution with mean 5 and S.D. 2, find the mode.

Q3) Attempt Any Four of the following : **[4 × 5 = 20]**

- a) Prove that the Variance is invariant to the change of origin. i. e. $V(X + a) = V(X)$; a is constant.
- b) Define a discrete uniform distribution with parameter 'n', also find its variance.
- c) Give two real-life situations where hypergeometric distribution can be applied.
- d) Suppose that the random variable X assumes values 0, 1, 2 with probability 1/3, 1/6, 1/2 respectively. Obtain the distribution function of X.
- e) Prove that $E(aX + b) = aE(X) + b$
- f) Determine the parameters of binomial distribution for which the mean is 4 & variance 3, find its mode.

Q4) Attempt Any Two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Suppose that the random variable X has possible values 1, 2, 3, ... and probability of $P(x) = \frac{1}{2^j}$, $j = 1, 2, 3, \dots, i., \dots$

- i) Compute probability of $X = \text{even}$
- ii) $P(X \leq 5)$
- iii) $P(X = 3x)$

- b) If $X \rightarrow B(n, p)$ then show that

i)
$$E\left(\frac{x}{n} - p\right)^2 = \frac{pq}{n}$$

ii)
$$\text{Cov}\left(\frac{x}{n}, \frac{n-x}{n}\right) = \frac{-pq}{n}$$

- c) Among the 200 employees of a company, 160 are union members and the others are non-union. If four employees are to be chosen to serve on the staff welfare committee, find the probability that two of them will be union members and the others non-union, using (i) hypergeometric distribution, (ii) binomial distribution as an approximation.
- d) i) Explain with an illustration, what is meant by a Bernoulli trial.
- ii) Define Bernoulli distribution with parameter p . Obtain third central moment for a Bernoulli r. v..

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PD1161

[6451]-738

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC-1D : MG-4 Linear Algebra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24343)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) Let V be a vector space, u be a vector, then prove that $0u = 0$.
- b) Let $T : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be a linear transformation given by the formula $T(x,y) = (2x-y, -8x+4y)$. Show that $(5, 10)$ is in $\ker(T)$.
- c) Find the rank of the matrix:

$$\begin{bmatrix} 1 & -2 & 3 \\ 2 & -3 & 4 \\ 3 & -5 & 7 \end{bmatrix}$$

- d) Let V be a vector space, k be a scalar, then prove that $k0 = 0$.
- e) Determine whether the set of all vectors of the form $(a, 1, 1)$ where a is a real number, is a subspace of $\mathbb{R}^3$.
- f) Find an equation of the plane spanned by the vectors $u = (-1, -1, 1)$ and $v = (-1, 2, 4)$.
- g) Show that the set $S = \{(1, 0), (-1, 1)\}$ forms a basis for $\mathbb{R}^2$.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following.

[20]

- a) If $AX = 0$ is a homogeneous linear system of m equations in n unknowns, then prove that the set of solution vectors is a subspace of $\mathbb{R}^n$.
- b) Consider the vectors $u = (-1, 2, -1)$ and $v = (2, 4, 2)$ in $\mathbb{R}^3$. Check whether $(1, 2, 7)$ is in linear combination of u and v ? Justify!
- c) Solve:

$$x + y + 2z = 9$$

$$2x + 4y - 3z = 1$$

$$3x + 6y - 5z = 0$$

by Gaussian elimination and back-substitution.

- d) Prove that all bases for a finite-dimensional vector space have the same number of vectors.
- e) Determine whether the polynomials $p_1 = 1 - x$, $p_2 = 5 + 3x - 2x^2$, $p_3 = 1 + 3x - x^2$ are linearly dependent or linearly independent in P_2 .
- f) If $T : V \rightarrow W$ is a linear transformation. then prove that the kernel of T is a subspace of V .

Q3) Attempt any Four of the following.

[20]

- a) Show that the three vectors $v_1 = (0, 3, 1, -1)$, $v_2 = (6, 0, 5, 1)$, and $v_3 = (4, -7, 1, 3)$ form a linearly dependent set in $\mathbb{R}^4$.
- b) Find bases for the row and column spaces of the matrix:

$$\begin{bmatrix} 1 & -3 & 4 & -2 & 5 & 4 \\ 2 & -6 & 9 & -1 & 8 & 2 \\ 2 & -6 & 9 & -1 & 9 & 7 \\ 1 & 3 & -4 & 2 & -5 & -4 \end{bmatrix}$$

- c) Consider the basis $S = v_1, v_2, v_3$ for $\mathbb{R}^3$, where $v_1 = (1, 1, 1)$, $v_2 = (1, 1, 0)$, $v_3 = (1, 0, 0)$. Let $T : \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^2$ be the linear transformation for which $T(v_1) = (1, 0)$, $T(v_2) = (2, -1)$, $T(v_3) = (4, 3)$. Find a formula for $T(x_1, x_2, x_3)$, and then use that formula to compute $T(2, -3, 5)$.
- d) Show that the set of all points in $\mathbb{R}^2$ lying on a line is a vector space with respect to the standard operations of vector addition and scalar multiplication if and only if the line passes through the origin.
- e) Determine whether the vectors $v_1 = (1, 1, 2)$, $v_2 = (1, 0, 1)$, and $v_3 = (2, 1, 3)$ span the vector space $\mathbb{R}^3$.
- f) Determine whether the vectors $v_1 = (1, -2, 3)$, $v_2 = (5, 6, -1)$, $v_3 = (3, 2, 1)$ are linearly independent or linearly dependent in $\mathbb{R}^3$.

Q4) Attempt any Two of the following.

[20]

- a) Let V be the set of positive real numbers. let u and v be any vectors (i.e., positive real numbers) in V , and let k be any scalar. Define the addition and scalar multiplication operations on V to be $u + v = uv$ and $k \cdot u = u^k$. Show that V is a vector space.
- b) Let V be an n -dimensional vector space, and let S be a set in V with exactly n vectors. Then prove that S is a basis for V if and only if S spans V or S is linearly independent.
- c) State and prove the dimension theorem for linear transformations.
- d) If $S = v_1, v_2, \dots, v_n$ is a basis for a vector space V , then every vector v in V can be expressed in the form $v = c_1 v_1 + c_2 v_2 + \dots + c_n v_n$ in exactly one way.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1162

[6451]-739

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1B-G2 : Population and Indian Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24373)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write short notes (Any three).

[15]

- a) Literacy Rate in India.
- b) Growth of population since 1901.
- c) Socio-cultural factors of Population Dynamics.
- d) Family Welfare Policy-1977
- e) Missing Girl Child.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three).

[15]

- a) Define the concept of fertility.
- b) State the aim of National Population Policy-2000.
- c) What is meternal mortality?
- d) Give the meaning of PCPNDT.
- e) State the cultural factor in India affecting on infant mortality.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any two). **[20]**

- a) Describe the nature and characteristics of Indian Population.
- b) Explain the consequences of migration.
- c) Discuss the objectives of Family Planning Policy-1961.
- d) Describe the aims of National Rural Health Mission.

Q4) Answer the question in 300 words (any one). **[20]**

- a) Describe the population policy of India after independence.
- b) Explain the legislative measures to ban on sex determination and sex selective abortions.

Total No. of Questions : 4]

PD1162

[6451]-739

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**SEC-1B-G2 : Population and Indian Society
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24373)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) भारताचा साक्षरता दर
- ब) 1901 नंतर भारताची लोकसंख्यावाढ
- क) लोकसंख्या गतिमत्वाचे सामाजिक सांस्कृतिक घटक
- ड) कुटुंब कल्याण कार्यक्रम 1977
- इ) हरवलेल्या मुली

प्र.2) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) जनन संकल्पनेची व्याख्या करा.
- ब) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 चे उद्दिष्ट्य सांगा.
- क) माता मृत्यू म्हणजे काय?
- ड) PCPNDT चा अर्थ लिहा.
- इ) भारतातील अर्भक मृत्यूवर परिणाम करणारे सांस्कृतिक घटक लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय लोकसंख्येचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करा.
- ब) स्थलांतराचे परिणाम स्पष्ट करा.
- क) कुटूंब नियोजन कार्यक्रम 1961 ची उद्दिष्टांवर चर्चा करा.
- ड) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशनची ध्येय स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

[20]

- अ) स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात भारताचे लोकसंख्या धोरण विशद करा.
- ब) लिंगनिदान चाचणी व गर्भपातावर बंदी घालणारे विधेयक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1163

[6451]-740

[Total No. of Pages : 4

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B : Welfare Justice and Citizenship

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short note (Any three)

[15]

- a) Vishakha Law.
- b) Devaluation of labour laws.
- c) Minimum Wages Act.
- d) Xenophobia.
- e) National Register of Citizenship (NRC)

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any three)

[15]

- a) Define the concept of child labour.
- b) What is LGBTQ?
- c) Give the meaning of migrant labour.
- d) What is the aim of Citizenship Amendment Act (CAA).
- e) Write the objective of Pradhan Mantri Surksha Yojna.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[20]**

- a) Describe the importances of protection of Rights of Transgender Act.
- b) Elaborate the importances of Factory Act 1948.
- c) Describe neoliberalism and issues of workers in India.
- d) Explain the functions of National Commission for Minorities.

Q4) Answer the questions in 300 words (Any one). **[20]**

- a) Explain the discrimination and Issues of women in India.
- b) Discuss the future of India towards a just society.

Total No. of Questions : 4]

PD1163

[6451]-740

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B : Welfare Justice and Citizenship

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.
-

प्र.1) थोडक्यात टिपा द्या. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) विशाखा कायदा
- ब) कामगार कायदांचे अवमुल्यन
- क) किमान वेतन कायदा
- ड) झीनोफोबीया
- इ) राष्ट्रीय नागरीकत्व नोंदनी कायदा

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) बालकामगाराची व्याख्या देवुन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) LGBTQ म्हणजे काय?
- क) स्थलांतरीत कामगार – अर्थ लिहा.
- ड) नागरीकत्व दुरुस्ती कायदाचे (CAA) ध्येय काय?
- इ) प्रधानमंत्री सुरक्षा योजनेचे उद्दीष्ट लिहा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) तृतीयपंथी व्यक्ती सुरक्षा कायद्याचे महत्त्व विशद करा.
- ब) कंपनी कायदा 1948 चे महत्त्व विशद करा.
- क) भारतातील नवउदारमतवाद व कामगारांच्या समस्या विशद करा.
- ड) राष्ट्रीय अल्पसंख्य आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) भारतातील महिलांचे लिंगभाव व समस्या स्पष्ट करा.
- ब) भारताची न्यायपूर्ण समाजाकडे होणारी भविष्यकालीन वाटचालीवर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1164

[Total No. of Pages : 3

[6451]-741

S Y.B.A.

STATISTICS (General)

ST-23874-CC-1D : Statistical Quality Control
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24383)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of Statistical tables and calculator is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meaning.
- 5) Graph papers will be provided on request.

Q1) Attempt each of the following:

A) Choose correct alternative of the following:

[1 each]

- a) The c-chart is based on
 - i) Binomial distribution
 - ii) Poisson distribution
 - iii) Hypergeometric distribution
 - iv) Normal distribution
- b) The p-chart used to study process under control related to:
 - i) average
 - ii) dispersion
 - iii) defects
 - iv) defective
- c) Which of the following is not process control(PC) tool:
 - i) Histogram
 - ii) Regression analysis
 - iii) $K - \sigma$ limits
 - iv) Check sheet
- d) For single sampling plan, ATI is given by:
 - i) N
 - ii) $n \cdot P_a$
 - iii) $N \cdot P_a$
 - iv) $n \cdot P_a + N \cdot (1 - P_a)$
- e) A process is said to be under statistical control if:
 - i) it is free from assignable causes
 - ii) it is free from defects
 - iii) it is free from defects
 - iv) it is free from chance causes

P.T.O.

- B) State whether each of the following statements is true or false: [1 each]
- ATI of single sampling plan and double sampling plan is always same.
 - Sample point below LCL in p-chart is known as high-spot.
 - The variation in process is studied by R-chart.
 - The average in process is studied by R-chart.
 - c-chart is used to study number of defects per unit.

Q2) Attempt any four of the following: [4×5]

- Describe the terms 'AQL' and 'LTPD' in acceptance sampling plan.
- Describe the working of Single Sampling Plan (SSP). Obtain an expression for average sample number in case of SSP.
- Describe the construction of operating characteristics (OC) curve in case of single sampling plan.
- Write a note on assignable causes and chance causes of variation.
- Give theoretical justification for use of 3σ control limits on control charts.
- The following data shows result on inspection of a certain process.

Batch	Inspected items	Defectives
1	100	20
2	100	14
3	100	5

Compute 3σ control limits for appropriate chart.

Q3) Attempt any four of the following: [4×5]

- Write a note on statistical basis of control limits in charts.
- Describe the use of confirming run length in production process.
- What is c-charts? State various control limits of it.
- Discuss AQL and LTPD in relation with statistical process control.
- In SSP, $N=10000$, $n=100$, $c=2$. Find the probability of acceptance with incoming quality of lot as 5%.
- For 20 subgroups each of size 4, $\sum x_i = 41.20$ and $\sum R_i = 0.34$. Compute 3σ control limits for $\bar{X}$ chart (Use $A_2=0.729$).

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10]

- a) Describe any two procedures of constructing p-chart for variable sub-group size(n_i).
- b) Draw appropriate chart for the following data:

Item	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Defects	2	1	0	3	4	2	1	0	6	5

- c) For Double sampling plan with $N=1000$, $n_1=40$, $C_1=0$, $n_2=60$ and $C_2=3$. Compute the probability of accepting a lot of incoming quality level 1%.Also, find ATI.
- d)
 - i) Write a note on Capability indices(C_p) and Capability Performance indices(C_{pk}). **[5]**
 - ii) Describe 'Natural tolerance Limits' and 'Specification Limits' .Also. compare them. **[5]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1165

[Total No. of Pages : 4

[6451]-742

S.Y.B.A.

LOGIC

Logic and Principles of Reasoning

CC-2D : Quantification and Relational Logic

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24424) (G-2)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any Three of the following questions in 50 words. [15]

- a) What is dyadic relation?
- b) Briefly explain singular proposition with suitable example.
- c) Describe universal proposition.
- d) Explain nature of predicate logic.
- e) What are individual variable and predicate constants?

Q2) Write short notes on any Three of the following in 50 words. [15]

- a) Propositional function.
- b) Existential quantifier.
- c) Symbolize the following relational propositions. (Any five)
 - i) Pimpri is between Mumbai and Satara. (Bxyz, p, m, s)
 - ii) Ram married with Sita. (Mxy, r, s)
 - iii) Ganesh like tea more than coffee. (Lxyz, g, t, c)
 - iv) Akash is older than Sanjay. (Ozy, a, s)
 - v) Himalaya is bigger than Sahyadri. (Bxy, h, s)
 - vi) Everything attracts everything. (Axy, x attracts y)
 - vii) Helen likes David. (Lxy, H, D)
- d) Transitive relations.
- e) Instantiation.

P.T.O.

Q3) Answer Two of the following questions in 200 words.

[20]

- a) Explain preliminary quantificational rules of Universal Generalization [UG] and Universal Instantiation [UI]
- b) Symbolize the following propositions. (Any five)
 - i) All people are kind. (Px, Kx)
 - ii) No chairs are shelf. (Cx, Sx)
 - iii) Some bags are costly. (Bx, Cx)
 - iv) Some students are not active. (Sx, Ax)
 - v) Snakes are poisons. (Sx, Px)
 - vi) Not a single cat is an elephant. (Cx, Ex)
 - vii) Snakes are reptiles. (Sx, Rx)
- c) Explain reflexive and irreflexive relations.
- d) Prove the validity of following arguments with the help of direct proof (any two).
 - i)
 - 1. $(\exists x) (Mx \bullet Ex)$
 - 2. $(\exists x)(Ox \bullet Mx) \therefore (\exists x)(Ox \bullet Ex)$
 - ii)
 - 1. $(\exists x) (Fx \bullet Sx)$
 - 2. $Fm \therefore Sm$
 - iii)
 - 1. $(X) (Px \supset Mx)$
 - 2. $(X) (Kx \supset Px) \therefore (X)(Kx \supset Mx)$

Q4) Answer any One of the following questions in 400 words.

[20]

- a) What is quantification? Explain preliminary quantificational rules of Existential Generalization [EG] and Existential Instantiation [EI]
- b) What is relational logic? Explain symmetry and a-symmetry relations.

PD-1165

[6451]-742

S.Y.B.A.

LOGIC

Logic and Principles of Reasoning
CC-2D : Quantification and Relational Logic
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24424) (G-2)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) द्वित्व संबंध म्हणजे काय?
ब) सरल विधान योग्य उदाहरणाच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
क) सार्विक विधान स्पष्ट करा.
ड) विधेय तर्कशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
इ) व्यक्ती चर व विधेय अचर म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा. [15]

- अ) विधान फलन
ब) अंशवाची संख्यीकारक
क) खालील संबंधवाची विधानाचे चीन्हांकण करा. (कोणत्याही पाच)
i) पिंपरी हे मुंबई आणि सातारा यांचेमध्ये आहे. (Bxyz, p, m, s)
ii) रामाचा सीतेशी विवाह झाला. (Mxy, r, s)
iii) गणेशला कॉफी पेक्षा चहा जास्त आवडतो. (Lxyz, g, t, c)
iv) आकाश हा संजय पेक्षा मोठा आहे. (Ozy, a, s)
v) हिमालय सहाद्री पेक्षा मोठा आहे. (Bxy, h, s)
vi) सर्व सर्वांना आकर्षित करते. (Axy, x attracts y)
vii) हेलनला डेव्हिड आवडतो. (Lxy, H, D)
ड) प्रविहितता संबंध
इ) उदाहरणीकरण.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संख्यीकरणाचे प्राथमिक सार्वत्रिक सामान्यीकरण [UG] आणि सार्वत्रिक उदाहरणीकरण [UI] नियम स्पष्ट करा.
- ब) खालील संख्यीकारकीय विधानाचे चीन्हांकण करा. (कोणतेही पाच)
- सर्व लोक दयाळू आहेत. (Px, Kx)
 - कोणत्याही खुर्च्या कपाट नाहीत. (Cx, Sx)
 - काही पिशव्या महाग आहेत. (Bx, Cx)
 - काही विद्यार्थी सक्रिय नाहीत. (Sx, Ax)
 - साप विषारी असतात. (Sx, Px)
 - एकही मांजर हत्ती नाही. (Cx, Ex)
 - साप सरपटणारे प्राणी आहे. (Sx, Rx)
- क) संबंधवाची तर्कशास्त्रातील परावर्तीतता व अ-परावर्तीतता स्पष्ट करा.
- ड) खालील युक्तिवाद प्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीने सिद्ध करा (कोणतेही दोन).
- $(\exists x)(Mx \cdot Ex)$
 - $(\exists x)(Ox \cdot Mx) \therefore (\exists x)(Ox \cdot Ex)$
 - $(\exists x)(Fx \cdot Sx)$
 - $Fm \therefore Sm$
 - $(X)(Px \supset Mx)$
 - $(X)(Kx \supset Px) \therefore (X)(Kx \supset Mx)$

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) संख्यीकरण म्हणजे काय? संख्यीकरणाचे प्राथमिक अंशवाची सामान्यीकरण [EG] व अंशवाची उदाहरणीकरण [EI] नियम विशद करा.
- ब) संबंधवाची तर्कशास्त्र म्हणजे काय सांगून त्याचे प्रकार म्हणून सममत्रता व अ-सममत्रता स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1166

[Total No. of Pages : 4

[6451]-743

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC - 2D : Socio - Economic Institutions in Ancient India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (General Paper - II) (24183)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 300 words : [15]

- a) Take a detailed review of varna Ashrama system in Ancient Times.

OR

- b) Discuss the various types of Marriage in Ancient India.

Q2) Answer the following questions in 300 words : [15]

- a) Explain the various phases of development of Ancient Indian Education.

OR

- b) Take a review of Indian's foreign trade in Ancient Times.

Q3) Answer the following questions in 200 words : [20]

- a) Explain the importance of Ancient Indian sacraments.
- b) State the nature and features of Gurukula system of Education.
- c) State the importance of agriculture as a major source of income of state and society.
- d) Discuss about weights and measures in Ancient India.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) :

[20]

- a) Ancient life of Women
- b) Ancient Gurukula
- c) Guilds
- d) Ancient Industries
- e) Ancient coins
- f) Internal Trade in Ancient India

Total No. of Questions : 4]

PD-1166

[6451]-743

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC - 2D : Socio - Economic Institutions in Ancient India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (General Paper - II) (24183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]

अ) प्राचीन काळातील वर्ण व आश्रम व्यवस्थेचा सविस्तर आढावा घ्या.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील विवाहांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. [15]

अ) प्राचीन भारताच्या शिक्षणपद्धतीच्या विकासाचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) प्राचीन काळातील भारताच्या परराष्ट्र व्यापाराचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणत्याही दोन) [20]

अ) प्राचीन भारतीय संस्कारांचे महत्व विशद करा.

ब) गुरुकुल शिक्षणपद्धतीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा.

क) राज्य व समाज यांच्या उत्पन्नाचे प्रमुख साधन म्हणून शेतीचे महत्व सांगा.

ड) प्राचीन भारतातील वजने व मापे याविषयी चर्चा करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही चार)

[20]

- अ) प्राचीन स्त्री – जीवन
- ब) प्राचीन गुरुकुल
- क) श्रेणी
- ड) प्राचीन उद्योग
- इ) प्राचीन नाणी
- फ) प्राचीन भारताचा अंतर्गत व्यापार

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1167

[Total No. of Pages : 4

[6451]-744

S.Y. B.A.

EDUCATION

CC - 1D : Practices in Education - II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24303)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Write the answers of following questions in 50 words each. (Any Three).
[15]

- a) Explain the use of ICT in education Research.
- b) Write the structure of education administration in Maharashtra.
- c) Explain the meaning of Curriculum.
- d) Write the functions of Balbharati.
- e) Explain the importance of ICT in education.

Q2) Write the answers of following questions in 100 words each. (Any Two).
[20]

- a) Explain the functions of Education secretary.
- b) Explain the need of ICT in education administration.
- c) Explain the types of curriculum.
- d) Explain the characteristics of education management.

Q3) Write the answer of following questions in 300 words each. (Any one).
[20]

- a) Explain the principles of curriculum construction in details.
- b) What is ICT in education? Explain the skills and qualities of ICT teacher in details.

P.T.O.

Q4) Write short notes in 50 words each (Any three) :

[15]

- a) Functions of Director of Education.
- b) Constructivist approach of curriculum.
- c) Use of ICT in Learning.
- d) Functions of National council of Educational Research and Training (NCERT).
- e) Functions of Block Education officer.

Total No. of Questions : 4]

PD-1167

[6451]-744
S.Y. B.A.
EDUCATION
CC - 1D : Practices in Education - II
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24303)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) [15]
- अ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) शैक्षणिक संशोधनातील उपयुक्तता स्पष्ट करा.
ब) महाराष्ट्रातील शैक्षणिक प्रशासनाचा अराखडा लिहा.
क) अभ्यासक्रमाचा अर्थ स्पष्ट करा.
ड) बाल भारतीची कार्ये लिहा.
इ) ICT चे शिक्षणातील महत्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) शिक्षण सचिवाची कार्ये स्पष्ट करा.
ब) ICT ची शैक्षणिक प्रशासनातील गरज स्पष्ट करा.
क) अभ्यासक्रमाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ड) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) शिक्षणातील माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (ICT) म्हणजे काय? ICT शिक्षकाची कौशल्ये व गुण सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येक 50 शब्दांत टीपा लिहा (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) शिक्षण संचालकाची कार्ये.
- ब) अभ्यासक्रमाचा रचनात्मक दृष्टीकोन.
- क) ICT ची अध्ययनातील उपयुक्तता.
- ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची (NCERT) कार्ये.
- इ) गट शिक्षणाधिकाऱ्याची कार्ये.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1168

[Total No. of Pages : 3

[6451]-745

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

CC 2D: AMG-4 : Vector Calculus

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (24344)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Evaluate $\lim_{t \rightarrow 0} [e^{-t} \cos t \bar{i} + e^{-t} \sin t \bar{j} + e^{-t} \bar{k}]$
- b) Evaluate $\int [\cos t \bar{i} + (1 + \sec t \tan t) \bar{j} + (\sec^2 t) \bar{k}] dt$
- c) Define circulation of a vector field around a smooth curve C.
- d) Give Geometrical interpretation of gradient of a scalar function of two variables.
- e) Define Solenoidal vector field.
- f) Find the $\bar{k}$ -component of $\text{curl } (\bar{F})$ for the vector fields $\bar{F} = \left(\frac{x}{y}\right) \bar{i} + \left(\frac{y}{x}\right) \bar{j}$ on the plane.
- g) State Divergence theorem.

P.T.O.

Q2) Attempt any FOUR of the following.**[20]**

- a) If $\vec{u}(t)$ and $\vec{v}(t)$ are differentiable vector functions of t , then prove that

$$\frac{d}{dt}[\vec{u}(t) \times \vec{v}(t)] = \vec{u}(t) \times \frac{d}{dt} \vec{v}(t) + \frac{d}{dt} \vec{u}(t) \times \vec{v}(t)$$

- b) If $\vec{r}(t) = (\ln(t^2 + 1))\vec{i} + \tan^{-1}(t)\vec{j} + \sqrt{t^2 + 1}\vec{k}$ is the position of a particle in the space at time t . Find the angle between the velocity and acceleration vectors at time $t = 0$.

- c) Find the arc length parameter along the curve

$$\vec{r}(t) = (4 \cos t)\vec{i} + (4 \sin t)\vec{j} + 3t\vec{k} \text{ from the point where } t = 0.$$

- d) Explain how to evaluate a line integral a continuous function $f(x, y, z)$ over a curve C .

- e) Evaluate $\int_C \vec{F} \cdot d\vec{r}$ where $\vec{F}(x, y, z) = xz\vec{i} - yz\vec{j}$ and C is the line segment from $(-1, 2, 0)$ to $(3, 0, 1)$.

- f) A fluid's velocity field is $\vec{F} = x\vec{i} + z\vec{j} + y\vec{k}$. Find the flow along the helix

$$\vec{r}(t) = \cos(t)\vec{i} + \sin(t)\vec{j} + t\vec{k}, 0 \leq t \leq \frac{\pi}{2}.$$

Q3) Attempt any FOUR of the following.**[20]**

- a) Show that the differential forms in the integral

$$\int_{(0,0,0)}^{(3,3,1)} 2x dx - y^2 dy - \frac{4}{1+z^2} dz \text{ is exact.}$$

- b) Use Green's Theorem to find the outward flux for the field $\vec{F} = (y^2 - x^2)\vec{i} + (y^2 + x^2)\vec{j}$, where C is the triangle bounded by $y = 0$, $x = 3$, and $y = x$.

- c) Give parametric representations for the cylinder $y^2 + z^2 = 25$
- d) Apply Divergence theorem to show that $\iint_S \vec{r} \cdot \vec{n} d\sigma = 3V$, where V is the volume of the space enclosed by the surface S .
- e) Find the $\text{div}(\text{curl})$ of vector field

$$\vec{F} = (x + y - z)\vec{i} + (2x - y + 3z)\vec{j} + (3x + 2y + z)\vec{k}.$$
- f) Evaluate $\iint_S (\nabla \times \vec{F}) \cdot \vec{n} d\sigma$ by Stokes' theorem for the field $\vec{F} = y\vec{i} - x\vec{j}$ over the hemisphere $S : x^2 + y^2 + z^2 = 9; z \geq 0$.

Q4) Attempt any TWO of the following.

[20]

- a) Find $\vec{T}, \vec{N}$ and k for the space curve $\vec{r}(t) = 3\sin t \vec{i} + 3\cos t \vec{j} + 4t \vec{k}$
- b) State and prove Green's theorem in the plane.
- c) i) State and prove fundamental theorem for line integral.
 ii) Find the work done by the conservative field $\vec{F} = yz\vec{i} + xz\vec{j} + xy\vec{k}$, where $f(x, y, z) = xyz$, in moving an object along any smooth curve C joining the point $A(-1, 3, 9)$ to $B(1, 6, -4)$.
- d) Determine the surface area of the portion of $2x + 3y + 6z = 9$ that is inside the cylinder $x^2 + y^2 = 7$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-1169

[Total No. of Pages : 5

[6451]-746

S.Y.B.A.

APPLIED STATISTICS (General)

CC-1D/ST 24144 : Discrete Probability Distributions and
Demography

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24413)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of scientific calculator and statistical table is allowed.
- 4) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

Q1) Attempt each of the following:

a) Choose the correct alternative of the following: [1 each]

i) For a binomial r.v if $E(X)=6$ and $\text{Var}(X)=3$ then the parameters (n,P) of the distribution are

- A) (6,0.3) B) (12,0.6)
C) (12,0.5) D) (6,0.5)

ii) If $\text{Var}(5X) = 25$ then $\text{Var}(X)=\dots\dots\dots$

- A) 5 B) 25
C) 100 D) 1

iii) For which value of k following is the p.m.f of discrete random variable X :

X	-2	-1	0	1	2
$p(X)$	0.1	0.2	K	0.2	0.1

Then $E(X) =$

- A) 0.4 B) 0.3
C) 0.2 D) 0.1

P.T.O.

- iv) Suppose bivariate random variable (X, Y) has the following joint p.m.f

	Y	-2	2
X			
-1		0.15	0.25
1		0.20	0.40

Then marginal distribution of Y is

A)

Y	-2	2
P(Y)	0.4	0.6

B)

Y	-2	2
P(Y)	0.35	0.65

C)

Y	-2	2
P(Y)	0.6	0.4

D)

Y	-2	2
P(Y)	0.65	0.35

- v) If mortality rate is 0.03 then survival factor is

- A) 0.07 B) 0.79
C) 0.39 D) 0.97

- b) State whether the following statement is True or False: **[1 each]**

- N.R.R mainly depends on number of female births.
- Median of a discrete random variable is always unique.
- The $E(X/Y=y)=E(Y)$.
- Additive property holds good for independent Poisson random variables.
- Discrete random variable always take non negative integer values.

Q2) Attempt any FOUR of the following.**[4×5=20]**

- a) Suppose two fair dice are rolled, let X be the sum of score on both the dice obtain the probability distribution of X .
- b) Define N.R.R, also interpret the cases:
 - i) $N.R.R=1$
 - ii) $N.R.R < 1$
 - iii) $N.R.R > 1$
- c) Let X follows binomial distribution with $n=15$, $E(X)=6$, find p and variance of X also obtain $P(X=0)$
- d) Define conditional expectation and conditional variance of X given Y .
- e) Given the following distribution of random variable X

X	-1	0	1
$p(X=x)$	0.3	0.4	0.3

Obtain

- i) probability distribution of $Y=2X$
- ii) $E(Y)$ &
- iii) $Var(Y)$
- f) Define the variance of linear combination $(aX+bY)$, also discuss the case where $Var(X+Y)Var(X-Y)$

Q3) Attempt any FOUR of the following.**[4×5=20]**

- a) Define median of a discrete r.v and explain how to compute it with one example
- b) Following is the joint probability distribution of (X, Y) :

	Y	-1	0	1
X				
-1		0.3	0	0.25
0		0	0	0
1		0.25	0	0.2

Find

- i) Marginal distribution of X and Y
- ii) $P(X+Y>0)$

- c) Define discrete uniform distribution, also Obtain mean and variance of discrete uniform random variable taking values 1,2... 10.
- d) Does $\text{Cov}(X,Y)=0$ imply that X and Y are independent? Justify.
- e) A book contains 225 misprints distributed randomly throughout its 225 pages. What is the probability that a page observed at random, contains at the most 1 misprint.
- f) State the limitations of G.R.R.

Q4) Attempt any TWO of the following.

[2×10=20]

- a) Compute G.R.R and N.R.R. for the following data and interpret.

Age-group	Number of women	Female Births	Mortality rate
15-19	16000	160	0.09
20-24	15000	225	0.10
25-29	16500	330	0.11
30-34	14000	210	0.12
35-39	16000	144	0.13
40-44	12000	90	0.14

- b)
 - i) Define correlation coefficient between discrete r.v. also state the effect of change of origin and scale on correlation coefficient with example.
 - ii) State the additive property of Poisson distribution; also give any two situations where the distribution is applicable.

- c) For the following joint probability distribution of (X, Y) ,

Y	0	1	2
X			
0	0.06	0.15	0.09
1	0.14	0.35	0.21

Find

- i) $E(2X - Y)$
 - ii) $E(XY)$
 - iii) $\text{Var}(3X - 2Y)$
 - iv) $g(X, Y)$
- d) i) Define age specific death rate and age specific birth rate.
- ii) Following is the distribution function of random variable X

X	0	1	2	3
F(X)	0.3	0.45	0.85	I

Obtain probability distribution of X also obtain $P(0 < X \leq 2)$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1170

[Total No. of Pages : 2

[6451]-747

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

CC-1D G -2 : Introduction to Applied Ethics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24423)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each : **[15]**

- a) Give the definitions of Applied Ethics.
- b) Explain in short, 'Marriage is ceremony in Indian culture'.
- c) Shortly state about Marriage and status of women from the Simon de Beauvoir's point of view.
- d) Describe the need of environmental Ethics.
- e) State the Hippocratic Oath.

Q2) Write short notes on any three of the following questions in 100 words each : **[15]**

- a) Preservation of Animals.
- b) Social and Moral impact of Pandemic.
- c) Animal rights.
- d) Scope of Applied Ethics.
- e) *Special marriage act.*

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words : **[20]**

- a) Discuss the principle of beneficence as a principle of Medical Ethics.
- b) Explain the inter cast marriage from the point of view of Marital Ethics.
- c) Write briefly about use and misuse of the Media during Pandemic.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words : **[20]**

- a) Define the term marriage. Explain the types of marriage in Hinduism.
- b) State the nature of Indian health care system.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PD1170

[6451]-747

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

CC-1D G -2 : Introduction to Applied Ethics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24423)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [15]

- अ) उपयोजित नीतिशास्त्राच्या व्याख्या द्या.
- ब) 'भारतीय संस्कृतीत विवाह हा एक संस्कार आहे' हे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) सिमाँ द बोवूवाँच्या नजरेतून 'विवाह व स्त्रियांचे स्थान' थोडक्यात सांगा.
- ड) पर्यावरणाच्या नीतिशास्त्राची थोडक्यात विषद करा.
- इ) हिप्पोक्रेटिकसची शपथ सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टिपा लिहा. [15]

- अ) प्राण्यांचे संरक्षण
- ब) महामारीचा सामाजिक आणि नैतिक प्रभाव
- क) प्राण्यांचे हक्क
- ड) उपयोजित नीतिशास्त्राची व्याप्ती
- इ) विवाहविषयक विशेष कायदा

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. [20]

- अ) वैद्यकीय नीतिशास्त्राचे तत्त्व म्हणून 'परोपकार' या तत्त्वाची चर्चा करा.
- ब) वैवाहिक नीतिशास्त्राच्या दृष्टीकोणातून आंतरजातीय विवाह संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) साथीच्या रोगाच्या वेळी माध्यमाचा सदुपयोग व दुरुपयोग थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) विवाह संकल्पेची व्याख्या करून हिंदू धर्मातील विवाहाचे प्रकार सांगा.
- ब) 'भारतीय आरोग्य सेवा प्रणालीचे' स्वरूप सविस्तर विषद करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PD1171

[Total No. of Pages : 2

[6451]-748

S.Y.B.A.

FUNCTIONAL ENGLISH

Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - III) (24851)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Two of the following. [16]

- a) The Government of India has banned use of plastic bags. You are reporter of the Times of India. Write a report on how the ban is being ignored and how it causes damage to the environment.
- b) The department of 'Competitive Examination and Career Guidance' organized Guest Lecture of an IPS Officer. Write a report of the programme by considering the following points:-
 - Time and date
 - Objectives
 - Speeches
 - Outcomes
- c) Write a short note on 'Formal Report'.

Q2) a) Attempt any one of the following. [10]

- i) The Department of English of your college has organized 'Welcome Function' for new comers. Write a script of the programme by considering.

Following points:

- * Introduction of the programme
- * Felicitation
- * Welcome of new comers
- * Speeches
- * Vote of thanks

- ii) Which points are considered while preparing a programme script?

b) Attempt one of the following. [10]

- i) Write a Blog on 'Communication Skills'.
- ii) Write a Blog on 'Education after COVID - 19'.

P.T.O.

Q3) Attempt any Two of the following. **[12]**

- a) Write a short note on the development of Radio as a mass media.
- b) How do you explain “Radio is more effective than Print Media”?
- c) Explain that Radio is the medium of Information.

Q4) Attempt any Two of the following. **[12]**

- a) What is the negative impact of Television on children? Explain with a few examples.
- b) TV is the medium of Entertainment: Explain.
- c) What are the advantages of News on the Television?

Q5) Attempt any Two of the following. **[10]**

- a) Compare Radio and Television as media of education.
- b) Explain that ‘advertisements on Television are more effective than those on Radio’.
- c) Distinguish between Print media and Electronic Media.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD1172

[Total No. of Pages : 2

[6451]-749

S.Y.B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Hotel Management-IV

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (Paper-IV) (24861) (Theory)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencil is allowed.*

Q1) Answer any eight (Around 20 words each)

[16]

- a) Define capsule hotel.
- b) Explain term meal plan.
- c) Who was the founder of Leela palace hotel?
- d) Explain the concept of boat house.
- e) Define studio room.
- f) What is full form of VISA?
- g) What do you mean by room service in a hotel?
- h) What is full form of FLTs?
- i) How the hotel located near an airport is known?
- j) What is full form of GLTs?

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each)

[18]

- a) What are the various types of rooms available at the hotel, and what amenities are included in each of them?
- b) Explain the different types of meal plans offered by the hotels.
- c) What are the various sources of hotel reservations?
- d) Discuss the typology of hotels.

Q3) Answer any two (Around 100 words each)

[16]

- a) Explain the different types of catering services, and how it helps hotel industry.
- b) What are the specific VISA formalities that an individuals need to be aware of when travelling for Foreign Leisure Trips (FLTs)?
- c) Explain the concept of a hotel product and its significance in the hospitality industry.

P.T.O.

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) **[20]**

- a) Explain the check-in and check-out procedures at a hotel, highlighting any technology or contactless option available for guests?
- b) What are the key components that make up a hotel product, and how do they contribute to the overall guest experience?

